1921

ІЛЮСТРОВАНИЙ

КАЛЄНДАР

КАНАДІЙСЬКОГО УКРАЇНЦЯ

— НА РІК —
ЗВИЧАЙНИЙ

1921

Коштом і Друком Канадійсько--Української
Видавничої Спілки в Канаді
Вініпеґ, Манітоба

КАЛЄНДАР

КАНАДИЙСЬКОГО УКРАЇНЦЯ

НА ЗВИЧАЙНИЙ РІК

1921

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ

З друкарні "Канадийського Українця"
590 Прітчард Аве. - - - Вінніпеґ, Ман.

Історичний Календар

Всемірна Літопись

Від сотворення світа 7429
„ Потопу світа 4214
„ Різдва Ісуса Христа .. 1921
„ Заведення Махом. релігії (622 по Христі) 1229
„ винайдення стрільного пороху (1300) 621
„ винайдення друкарської штуки (1446) 481
„ відкриття Америки (1492) 429
„ реформації Лютра (1517) 404
„ привезення бараболь до Европи 272
„ винайдення машини парової (1705) 216
„ построєння першої залізниці (1830) 91
„ винайдення телеграфу (1837) 84
„ винайдення фотографії 83
„ винайдення машини до шиття 75
„ винайдення телєфону (1876) 44

Літопись Українська

Від заснования української держави (862) 1059
„ введення славянської азбуки св. Кирилом і Методієм 862 р. 1059
„ переводу св. письма на славянський язик св. Кирилом і Методієм, 862-885 .. 1036
„ хрещення кн. Володимира і України, 988 р. 933
„ списання українського права в книзі "Руськ Правда" за князя Ярослава Мудрого, 1020 р. 901
„ смерти князя Ярослава Мудрого і поділу Руси на удільні князівства, 1054 857

Від заснования князівства Галицьк. Володимиром 780
„ першого нападу Татарів на Україну і битви над рікою Калкою (1224) .. 697
„ заложення міста Львова кн. Данилом (1255) .. 666
„ прилучення українських земель до Литви (1319) 602
„ завойовання Галицького князівства королем польським Казимиром Великим 581
„ злучення Ягайлом литовської України з Польщею 1386 535
„ напечатання першої церковнославянської книжки "Часослов" в Кракові (1491) 430
„ вибору Остапа Дашкевича на першого отамана козацького (1513) 408
„ заснования українського епископства у Львові 377
„ заснования першої української друкарні у Львові (1573) 348
„ першого видрукування цілого св. Письма в місті Острозі (1581) 340
„ Початку козацьких воєн проти Польщі (1593) 328
„ початку церковної унії на Україні 325
„ козацької війни за Богдана Хмельницького проти Польщі (1648) 273
„ добровільного прилучення України до Росії (1654) за Хмельницького . 267
„ повстання гетьмана Виговського проти Росії (1659 року) 262

Від повстання гетьмана Дорошенка проти Росії (1668 року) 253
„ повстання Івана Мазепи проти Росії (1708) .. 213
„ знесення гетьманства царицею Катериною II. (1764 року) 157
„ прилучення Галичини до Австрії, а Білої Руси до Росії (1772) 149
„ зруйнования Січі Запорожської Катериною II. (1775 року) 146
„ знесення кріпацтва в Австрії цісарем Йосифом (1782) 139
„ від заведення кріпацтва на Україні (1783-1793) .. 138
„ заснования цісарем Йосифом університету у Львові (1784) 137
„ часу як появилася перша книжка на народній мові ("Енеїда" Івана Котляревського) на Україні (1798 року) 123
„ привернення галицької митрополії у Львові (1807 року) 114
„ часу, як появилася перша книжка на народній мові ("Русалка Дністрова" Маркіяна Шашкевича) в Галичині (1837) 84
„ знесення панщини в Галичині (3. мая 1848) 73
„ появлення першої української часописі "Зоря" у Львові (1848) 73

Від заложення Народнього Дому у Львові (1851) 70
„ смерти Тараса Шевченка 26 лютого, 10 марта н. ст. 1861) 60
„ знесення кріпацтва в Росії (1861) 60
„ надання конституції і утворення сойму в Галичині (1861 року) 60
„ заложеня українського театру в Галичині (1864) 57
„ заснования тов. "Просвіта" у Львові (1869) 52
„ появлення царського указу збороняючого розвій української мови на Україні (1876) 45
„ першого українського народнього віча у Львові (1880) 41
„ заснования українського 'Товариства Педаґоґічного (1889) 32
„ заснования політичного товариства "Народня Рада" (1886) 35
„ від проголошення вільної і независимої Української Народньої Республіки, 7. і 20. падолиста 1917 р. .. 4
„ великої російської революції 4
„ упадку австрійської монархії 3
„ проголошеня Східно-Галицької (Західно-Української) Републики 3
„ українсько - польської війни 3

ПУБЛИЧНІ СВЯТА В КАНАДІ

В цілій Канаді святкується такі свята (голідейс): всі неділі, День Нового року, Богоявлення, Велику Пятницю, Вознесення Господне, Всіх Святих (1 падолиста н. с.) Великий Понеділок, Попелець (1. середа лат. вел. посту), день Різдва Господнього, уродин Його Вел. Короля (4. червня, або котрий буде оголошений), Вікторія Дей 24 мая, Домініон Дей 1. липня, Лейбор Дей в перший понеділок у вересні, і Тенксґівінґ Дей, що його оголошується кождого року.

ПОЯСНЕНЯ ЗНАЧКІВ І СКОРОЧЕНЬ В СІМ КАЛЄНДАРИ

⊕ Знак празника Господсько го з Попразденством.

⊕ Знак празника Богородичного з Попразденством.

⊕ Знак празника Св. з всеночним без попразденства.

Ті три знаки є на означення урочистих свят, що їх приказує Церков святкувати і стриматися від робіт, а вислухати Служби Божої і науки духовної. Вони святкуються того самого дня, коли випадають. До них належать також всі неділі. Декотрі свята з всеночним (3) пе реноситься на неділю; це зазна чено всюди. Їх святкується в сам день, коли припадають, лише там де є храм або празник тої парохії. На примір св. Ілії 2. серпня.

✠ Знак празника св. полиєлейного, або, як це звуть, свя та церковного. В день такого святого з хрестиком вільно робити. Вони мають велику вечір ню і утреню і співане славословіє велике.

Прочі менчі святі без значків в Календарі є ріжних кляс після того, що мають в книгах на відправи більшого, чи менчого виду.

Букви перед іменем святого означають:

Пр. — пророка; Ап. — Апостола; П. або Прп. — преподобний або преподобна (монахи); М. — мученик; Аєп. або Архп. — Архіепископ; СМ. або Сщм. — священомученик; ВМ. — великомученик; Ісп. — ісповідник; Ев. — евангелист; Д.— Діва.

Неділі діляться на три кляси: — октоїхові, тріодні і минейні.

1. Октоїхових є 32 най більше а 27 найменше, після то го, чи Великдень приходить скорше чи пізнійше, має коло себе 10 неділь перед, а 8 по, ра зом 18, а рядових октоїхових є 32, разом 50.. А що рік має 52 тижні, то в рахубу входять неділі минейні коло Різдва і Бого явлення, перед і по празниках. Н. 20. по Сош. значить 20-та не діля по Зелених Святах. Н. по Прсвщ. значить: Неділя по Про свіщенню або Богоявенню.

На відправи подається що і як брати. Нпр.: гл. 6. утр. 5, Ев. Літ. Мр. 50. То значить так: гл. то є: глас. Гласів є вісім. Гл. 6. означає, що в неділю і цілий тиждень по неділі береться з книги, що зоветься Октоїх (осьмогласник) то, що там по дане на всі дні і співається кождий відповідним голосом. Ко л переспівається всі гласи, повторяється їх знова від першого до осьмого. — Ев. утр. значить: евангеліє на утрені в неділі. Їх є дібраних 11. Повторяється їх як скінчаться. На свята є евангелія утренні осібні. — Ев. Літ. Мр. 50, значить. Евангеліє літурґічне (літурґія це Служба Божа) береться з еван гелиста Марка зачало 50. Еван гелистів є чотири. Мт. — Матей; Мр. — Марко; Лу. — Лука і Йо. — Йоан. Кожде є поділене на глави, а до відправ береться зачала, то є уступ з означенєм, де зачинати, а де кін чити. Тих зачал т. зн. відділених уступів є у Матея 115; у Ма рка 71; у Луки 114; у Йоана 67.

ЗАТЬМІНЯ В 1921-ім РОЦІ

В 1921 році буде чотири затьміня: два сонця і два місяця.

1. Перстеневе затьміне сонця 8. цвітня. — Буде воно видне в східній части провінції Квібеку, на Лябрадорі і в Новій Фунляндії як частинне затьміне. Сонце зійде в затьміню.

2. Цілковите затьміне місяця, 21—22 цвітня. — Буде видне в цілій Канаді. Начнеть ся воно дня 21. цвітня, о год. 11 і 57 мін.; о год. 2-ій 23 мін. по опівночи настане цілковите затьміне — і скінчить ся о год. 5-ій 30 мін. рано дня 22 цвітня.

Цілковите затьміне сонця, 1. жовтня. — В Канаді не буде його видно.

4. Частинне затьміне місяця, 16. жовтня. — Кінцеве затьміне буде видне в Східній Канаді. Начинає ся воно о год. 3. по полудни, а кінчить ся о год. 8-ій 46 мін. вечером.

ВІДМІНИ МІСЯЦЯ В 1921-ім РОЦІ

СІЧЕНЬ

●	**Новик**	9 січня, 12 год. 26 мін. рано
☽	**Перша кватира**	17 січня, 1 год. 30 мін. рано
○	**Повня**	23 січня, 6 год. 7 мін. по пол.
☾	**Послїдна кватира**	30 січня, 3 год. 2 мін. по пол.

ЛЮТИЙ

●	**Новик**	7 лютого, 7 год. 36 мін. вечером
☽	**Перша кватира**	15 лютого, 1 год. 53 мін. по пол.
○	**Повня**	22 лютого, 4 год. 32 мін. рано

МАРЕЦЬ

☾	**Послїдна кватира**	1 марця, 9 год. 3 мін. рано
●	**Новик**	9 марця, 1 год. 9 мін. по пол.
☽	**Перша кватира**	16 марця, 10 год. 49 мін. вечером
○	**Повня**	23 марця, 3 год. 18 мін. по пол.
☾	**Послїдна кватира**	31 марця, 4 год. 13 мін. рано

ЦВІТЕНЬ

●	**Новик**	8 цвітня, 4 год. 5 мін. рано
☽	**Перша кватира**	15 цвітня, 5 год. 11 мін. рано
○	**Повня**	22 цвітня, 2 год. 49 мін. рано
☾	**Послїдна кватира**	29 цвітня, 11 год. 8 мін. вечером

МАЙ

●	**Новик**	7 мая, 4 год. 1 мін. по пол.
☽	**Перша кватира**	14 мая, 10 год. 24 мін. рано
○	**Повня**	21 мая, 3 год. 15 мін. по пол.
☾	**Послїдна кватира**	29 мая, 4 год. 44 мін. по пол.

ЧЕРВЕНЬ

●	**Новик**	6 червня, 1 год. 14 мін. рано
☽	**Перша кватира**	12 червня, 3 год. 59 мін. по пол.
○	**Повня**	20 червня, 4 год. 41 мін. рано
☾	**Послїдна кватира**	28 червня, 8 год. 17 мін. рано

ЛИПЕНЬ

●	**Новик**	5 липня, 8 год. 36 мін. рано
☽	**Перша кватира**	11 липня, 11 год. 15 мін. вечером
○	**Повня**	19 липня, 7 год. 7 мін. вечером
☾	**Послїдна кватира**	27 липня, 10 год. 19 мін. вечером

СЕРПЕНЬ

●	**Новик**	3 серпня, 3 год. 17 мін. по пол.
☽	**Перша кватира**	10 серпня, 9 год. 13 мін. рано
○	**Повня**	18 серпня, 10 год. 28 мін. рано
☾	**Послїдна кватира**	26 серпня, 7 год. 51 мін. рано

ВЕРЕСЕНЬ

●	**Новик**	1 вересня, 10 год. 29 мін. вечером
☽	**Перша кватира**	8 вересня, 10 год. 29 мін. вечером
○	**Повня**	17 вересня, 2 год. 20 мін. рано
☾	**Послїдна кватира**	24 вересня, 4 год. 17 мін. по пол.

ЖОВТЕНЬ

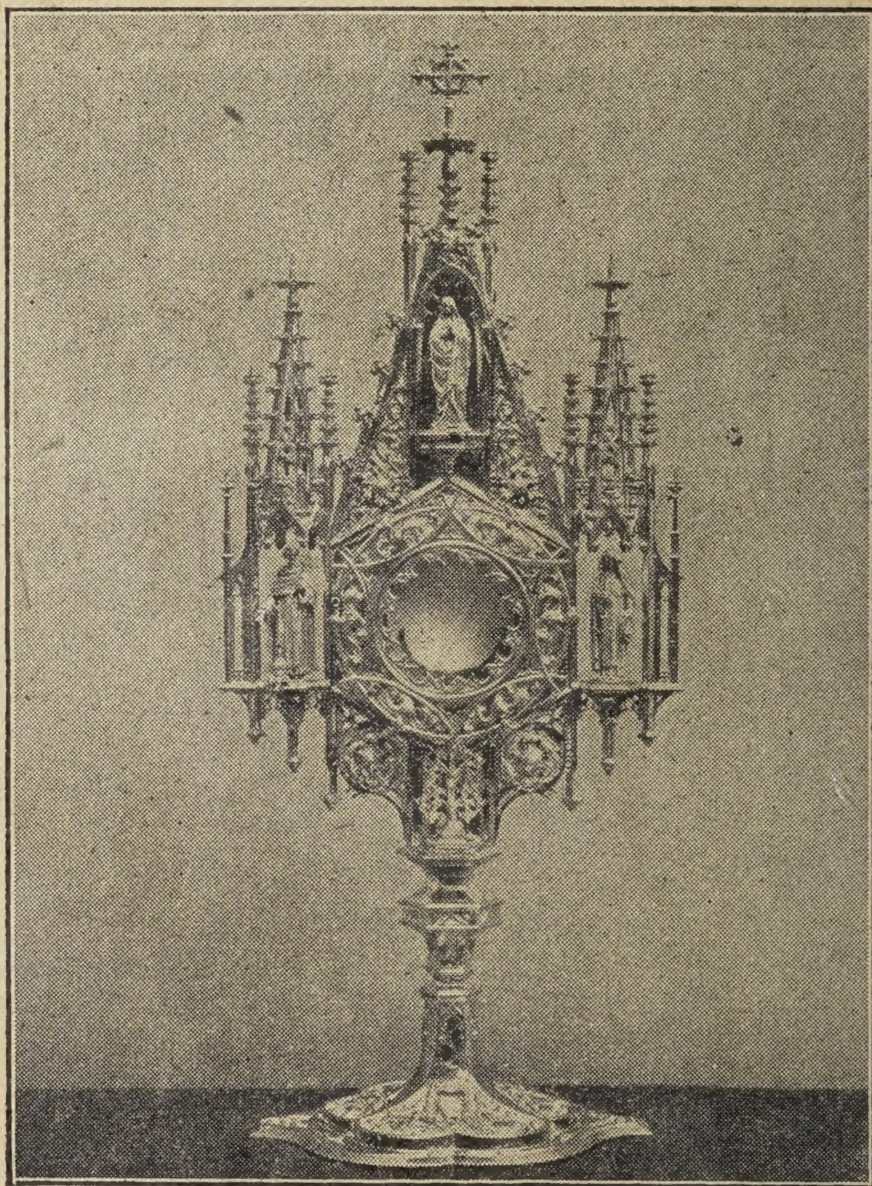
●	**Новик**	1 жовтня, 7 год. 26 мін. рано
☽	**Перша кватира**	8 жовтня, 3 год. 11 мін. по пол.
○	**Повня**	16 жовтня, 5 год. 59 мін. по пол.
☾	**Паслїдна кватира**	23 жовтня, 11 год. 31 мін. вечером
●	**Новик**	30 жовтня, 6 год. 38 мін. вечером

ПАДОЛИСТ

☽	**Перша кватира**	7 падолиста, 10 год. 53 мін. рано
○	**Повня**	15 падолиста, 8 год. 39 мін. рано
☾	**Послїдна кватира**	22 падолиста, 6 год. 41 мін. рано
●	**Новик**	29 падолиста, 8 год. 25 мін. рано

ГРУДЕНЬ

☽	**Перша кватира**	7 грудня, 8 год. 19 мін. рано
○	**Повня**	14 грудня, 10 год. 50 мін. вечером
☾	**Послїдна кватира**	21 грудня, 2 год. 54 мін. по пол.
●	**Новик**	30 грудня, 12 год. 39 мін. рано.

CLAUDE DENIS

WINNIPEG, MAN.
288 McDermot Ave.

Фабрикант і продавець всякого рода церковних річей

MONTREAL, QUE.
43 St.Sacrament St

ФІРМА ГОРЯЧО РЕКОМЕНДОВАНА ЇХ ПРЕОСВЯЩЕНСТВОМ ЕПИСКОПОМ КИР НИКИТОЮ БУДКОЮ

ДУЖЕ ГАРНА ПЛАЩЕНИЦЯ, ЯКОІ НЕ ЗМОЖЕТЕ ДІСТАТИ ДЕІНДЕ

Напись на сій плащениці є **ручно гафтована** золотими нитками. А сама плащениця обшита чудовими ґальонами, френзлями і кутасами. Розмір цеї плащениці є 36Х64 цалів. Цю плащеницю дуже хвалили Їх Преосвященство Епископ Кир Никита Будка.

Не гайтеся з замовленями. Пришліть замовлення на плащеницю що найменше три тижні перед Великою Пятницею, наколи хочете дістати її на час. Пишіть в своїй рідній мові а ми радо дамо відповідь на запити які відносять-ся до церковних річей.

По близші інформації пишіть в своїй рідній мові до:

CLAUDE DENIS

P. O. BOX 404 —:-:— WINNIPEG, MAN.

Ми все маємо на складі велику скількість Чаш, Монстранцій, Дарохранительниць, Лямпок, Вівтарів, Збаночків, Канделябрів, Процесійних Хрестів і инші мосяжні річи для Греко-Католицьких Церков.

№ У 2 Чаша з накривкою 8 і чверть інчів висока.
У 104 Мала ложочка 3 і три четвертих інчів довга, з мосяжи і варнішована.
У 105 Мировник, 5 і чверть інчів довгий, цілий з мосяжи і варнішований.
У 106 Велика ложка, 6 інчів довга, ціла з мосяжи, варнішована .
У 197 Ніж, 6 і пів інча довгий, мосяжний, варнішований.
У 108 Кропильниця, 5 і чверть інча довга, мосяжна, варнішована.
У 109 Звізда мосяжна, прекрасно викінчена.
У 110 Дароносниці разом з ложечкою.

Коли Ви потребуєте чогонебудь до Вашої церкви, напишіть до нас в Вашій рідній мові, адресуючи листи так:

CLAUDE DENIS

P. O. BOX 404 —:-:— WINNIPEG, MAN.

1921			СІЧЕНЬ -- JANUARY	31 днів	
н.с.	с.с.	дні	СВЯТА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІ	СОНЦЕ схід	захід
1	19	С	**Грудень 1920.** М. Боніфатія	7.59	4.09
2	20	Н	**Отець. Перед Рожд.** Ігнат. *Пр.Р.*	7.59	4.10
3	21	П	М. Юліянії	7.59	4.11
4	22	В	ВМ. Анастазії	7.58	4.12
5	23	С	ММ. десяти в Криті	7.58	4.13
6	24	Ч	ПМ. Евгенії. *Навечеріє Рожд.*	7.58	4.14
7	25	П	⊕ **Рождество Христове**	7.58	4.16
8	26	С	⊕ **Собор Пр. Б. і Йосифа**	7.57	4.17
9	27	Н	**По Рожд. ПМ. Стефана**	7.57	4.18
10	28	П	ММ. 2000 спал. в Нікомед.	7.56	4.19
11	29	В	ММ. 14,000 дітий	7.56	4.21
12	30	С	М. Анизії	7.55	4.22
13	31	Ч	Прп. Мелянії. *Отд. Рожд.*	7.55	4.23
14	1	П	**Н. Р. 1921. ⊕ Обріз. Г. Вас. В.**	7.54	4.25
15	2	С	Сильвестра П.Р. *Прпр. Богояв.*	7.53	4.26
16	3	Н	**Перед Просвщ.** Пр. Малахія	7.52	4.28
17	4	П	Собор 70 Апп.	7.52	4.29
18	5	В	ММ. Теоп. і Теони. *Навеч. Бог.*	7.51	4.31
19	6	С	⊕ **Богоявленє Господнє**	7.50	4.32
20	7	Ч	Собор Предтечи	7.49	4.34
21	8	П	П. Ґеорґія Хоз. Домніки	7.48	4.36
22	9	С	М. Полієвкта	7.46	4.37
23	10	Н	**По Просвщ.** Григорія Нисс.	7.45	4.39
24	11	П	✠ **Прп. Теодозія**	7.44	4.41
25	12	В	М. Тетіяни	7.43	4.42
26	13	С	ММ. Єрмила і Стратоніка	7.42	4.44
27	14	Ч	ОО. Забитих в Синай.*Отд.Бог.*	7.40	4.46
28	15	П	П. Павла Т. і Йоана Кущн.	7.39	4.47
29	16	С	Поклон Веригам св. Петра	7.38	4.49
30	17	Н	**30. по Сош.** ✠ **Антонія Вел.**	7.36	4.51
31	18	П	Св. Атаназія і Кирила	7.35	4.52

НАША

ДРУКАРНЯ

Виконує всякі Друки

Хто хоче провадити свій інтерес після найновійшої системи, мусить мати до сего потрібні книжки, папері, друки і оголошеня.

Для брацтв, церковних парохій, товариств, читалень і всяких орґанїзацій виконуємо солїдно всякі потрібні річи: членські книжочки статути, листи, коверти і виробляємо печатки.

Виконуємо найсолїднїйше всякі друки, як: книжки, катальоґи, афіші, летючки, запрошеня, бізнесові і візитові картки і все, що тільки входить в обсяг друкарської штуки — в ріжних мовах.

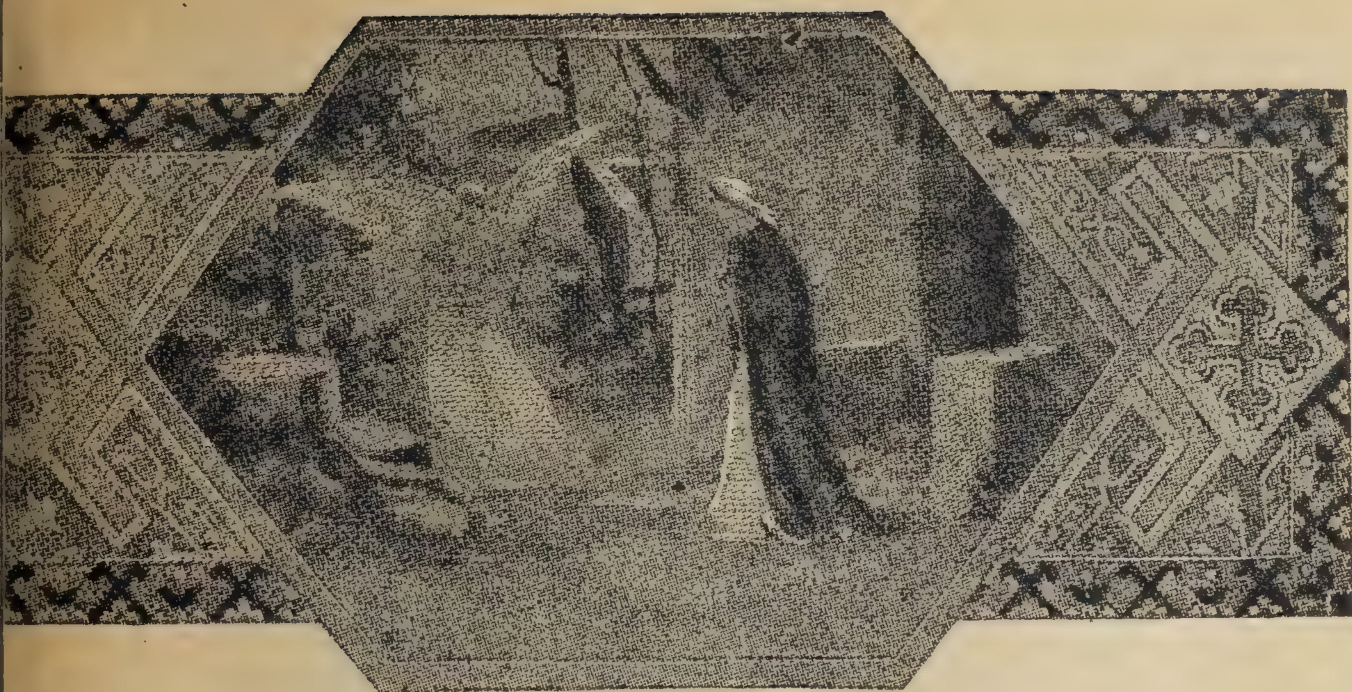

Canadian Ukrainian Publishing Company, Ltd.

590 Pritchard Ave.
WINNIPEG, MAN.

1921			ЛЮТИЙ -- FEBRUARY		28 днів
н.с.	с.с.	дні	СВЯТА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІ	СОНЦЕ схід	захід
1	19	В	М. Макарія Єгипет.	7.33	4.54
2	20	С	✠ **П. Евтимія Вел.**	7.32	4.56
3	21	Ч	П. Максима і Неофіта	7.30	4.58
4	22	П	А. Тимотея	7.29	4.59
5	23	С	СМ. Климента Анкир.	7.27	5.01
6	24	Н	31. по Сош. П. Ксенії	7.26	5.03
7	25	П	✠ **Григорія Богослова**	7.24	5.05
8	26	В	П. Ксенофонта і жени	7.23	5.06
9	27	С	✠ **Перен. мощей Йоана Золот.**	7.21	5.08
10	28	Ч	П. Єфрема Сирій.	7.19	5.10
11	29	П	Перен. мощей Ігнатія Богон.	7.18	5.11
12	30	С	⊕Трох Святителів. СМ.Іпполит.	7.16	5.13
13	31	Н	32. по Сош. ММ.Бзсрб.Кира і Й.	7.14	5.15
14	1	П	Лютий. М. Тифона *Прдпр.Сріт.*	7.12	5.17
15	2	В	⊕ Стрітенє Господне	7.10	5.18
16	3	С	Праведн. Симеона і Анни	7.09	5.20
17	4	Ч	П. Ісідора Пелуз.	7.07	5.22
18	5	П	М. Агафії. *Отд. Сріт.*	7.05	5.23
19	6	С	П. Вукола	7.03	5.25
20	7	Н	О Митари і Фарисею. Партенія	7.01	5.27
21	8	П	ВМ. Теодора Страт.	6.59	5.29
22	9	В	М. Нікифора	6.57	5.30
23	10	С	М. Харалампія	6.55	5.32
24	11	Ч	СМ. Власія	6.53	5.34
25	12	П	Мелетія	6.51	5.35
26	13	С	П. Мартинїяна	6.49	5.37
27	14	Н	Блудного Сина Авксентія	6.48	5.38
28	15	П	Ап. Онисима	6.45	5.40

921 МАРЕЦЬ -- MARCH 31 днїв

o.c.	днї	СВЯТА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІ	СОНЦЕ схід	СОНЦЕ захід
16	В	ММ. Памфила, Валентія прч.	6.43	5.42
17	С	ВМ. Теодора Тирона	6.41	5.44
18	Ч	С. Льва Папи Р.	6.39	5.45
19	П	Ап. Архіппа	6.37	5.47
20	С	Прп. Льва Кат. *Суб. задушна*	6.35	5.48
21	Н	Мясопустна Тімотея Евстат.	6.33	5.50
22	П	Найд. мощей мучен. в Евгенії	6.31	5.52
23	В	СМ. Полїкарпа	6.28	5.53
24	С	**✠ 1. 2. обріт. гл. Предтечи**	6.26	5.55
25	Ч	Тарасія	6.24	5.56
26	П	Порфирія	6.22	5.58
27	С	П. Прокопія Декапол.	6.20	6.00
28	Н	Сиропустна П. Василія	6.18	6.02
1	П	Март. ПМ. Евдокії	6.15	6.03
2	В	СМ. Теодота	6.13	6.05
3	С	М. Евтропія і жени	6.11	6.06
4	Ч	П. Герасима	6.09	6.08
5	П	М. Конона	6.07	6.09
6	С	ММ. 42. в Амморії	6.05	6.11
7	Н	1. постаММ. Херзонськ.	6.03	6.13
8	П	П. Теофилакта	6.00	6.14
9	В	**✠ 40 ММ. в Севаст. озері.**	5.58	6.16
10	С	М. Кодрата	5.56	6.17
11	Ч	С. Софронїя Єрусал.	5.54	6.19
12	П	П. Теофана	5.52	6.20
13	С	Прп. Нікіфора. *Суб. задушна*	5.50	6.22
14	Н	2. поста.Прп. Венедикта	5.47	6.24
15	П	М. Агапія і прч.	5.45	6.25
16	В	М. Савина	5.43	6.27
17	С	П. Алексія чол. Бож.	5.41	6.28
18	Ч	С. Кирила Єрусал.	5.38	6.30

1921 — **ЦВІТЕНЬ -- APRIL** — **30 днів**

[illegible]	с.с.	дні	СЬВЯТА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІ	Сонце схід	Сонце захід
	19	П	ММ. Хризанта і Дарії	5.36	6.31
	20	С	ОО. Заб. в об. Савви. *Суб. зад.*	5.34	6.33
3	**21**	**Н**	**3. Хрестопоклонна.** Прп. Якова	5.32	6.35
	22	П	СМ. Василія	5.30	6.36
	23	В	М. Нікон і 200 учеників	5.28	6.38
	24	С	*Предпраз. Благовіщеня*	5.26	6.39
7	**25**	**Ч**	**⊕ Благовіщенє П. Д. Марії**	5.24	6.41
3	26	П	Арх. Гавриїла. *Отд. Блвщ.*	5.21	6.42
	27	С	М. Матрони. *Суб. задушна*	5.19	6.44
)	**28**	**Н**	**4. поста** ПП. Ілярiона і Стефана	5.17	6.46
1	29	П	СМ. Марка Еп. і Кирила діяк.	5.15	6.47
2	30	В	П. Йоана Лiственника	5.13	6.49
3	31	С	П. Іпатія. *Поклони*	5.11	6.50
4	1	Ч	**Цвітень.** П. Марії Егип.	5.09	6.52
5	2	П	П. Тита Чудотв.	5.07	6.53
6	3	С	Прп. Никити. *Суб. акафіст.*	5.05	6.55
7	**4**	**Н**	**5. поста.** ПП. Йосифа і Ґеорґія	5.02	6.56
8	5	П	ММ. Теодула і Аґатопода	5.01	6.58
9	6	В	С. Евтихія	4.59	6.59
0	7	С	П. Ґеорґія Меліт.	4.57	7.01
1	8	Ч	Апп. Іродіона, Аґава, Руфа	4.55	7.02
2	9	П	М. Евпсихія	4.53	7.04
3	10	С	ММ. Терентія і прч. *Суб. Лазар.*	4.50	7.06
4	**11**	**Н**	**⊕ Цвітна.** СМ. Антипи	4.49	7.07
5	12	П	П. Василія	4.47	7.09
6	13	В	СМ. Артемона	4.45	7.10
7	14	С	С. Мартіна Папи	4.43	7.12
8	15	Ч	*Великий Четвер. Срасти*	4.41	7.13
9	**16**	**П**	**Велика Пятниця**	4.39	7.15
0	17	С	*Велика субота*	4.38	7.16

ХТО БІЛЬШЕ ЧИТАЄ ТОЙ БІЛЬШЕ ЗНАЄ

Марта Борецька	25
Маска Краска	10
Монольоґи	20
Маруся	25
Мапа України, кольорована	50
Нелюбо — не слухай, брехать не мішай	20
Народ а національність	10
Нїчого не було	.15
Наша рідна мова	.10
Нещасне кохане	.10
Не роди ся красний, але щасний	.20
Начерк стилїстики і реторики	.40
Наука соціялїстів	.25
Народний катехізм	.25
Народна Школа	.25
Набоженство до св. Йосафата	.05
Нова збірка веселих віршів Степана Руданського	.55
На чужині	.15
Навернений грішник	.20
Напад на Січ, Павло Полуботок	.05
Нечитальник	.35
Ох, казка	.10
Опришок	.20
Олюнька	.40
Оповіданя для дїтий	.25
Огнем і Мечем	.65
О частім і щоденнім Причастїю	.50
Отче наш	.50
Оповіданя про сорок розбійників	.20

МАЙ -- MAY

31 днів

с.с.	дні	СВЯТА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІ	СОНЦЕ схід	СОНЦЕ захід
18	Н	⊕ Пасха. Воскресенє Гдне.	4.36	7.13
19	П	⊕ Світлий Понеділок і св. Ґеор.	4.34	7.20
20	В	⊕ Світлий Второк	4.32	7.21
21	С	СМ. Януарія і Теодора	4.31	7.22
22	Ч	П. Теодора Сікеота	4.29	7.24
23	П	⊕ **ВМ. Ґеорґія** *(на нед.)*	4.27	7.26
24	С	М. Савви Стратил.	4.26	7.27
25	Н	⊕ Томина ✠ **Ап. і Ев. Марка**	4.24	7.29
26	П	СМ. Василія	4.22	7.30
27	В	СМ. Сімеона сродн. Хр.	4.21	7.32
28	С	Апп. Якова і Сосіпатра	4.20	7.33
29	Ч	ММ. в Кизиці, Мемнона	4.18	7.34
30	П	✠ **Якова брата Ап. Йоана**	4.16	7.36
1	С	**Май.** Прор. Єремії	4.15	7.37
2	Н	**Мироносиць.** Атаназія Алекс.	4.14	7.39
3	П	✠ **Теодозія Печерського**	4.12	7.40
4	В	ПМ. Пелагії	4.11	7.42
5	С	М. Ірини	4.10	7.43
6	Ч	Правед. Йова многостр.	4.08	7.44
7	П	Явленє Ч. Хреста, Акакія	4.07	7.46
8	С	⊕ **Ап. і Ев. Йоана Бог.** *(нед.)*	4.06	7.47
9	Н	**О розслабл.** ✠ **Перен. св. Ник.**	4.05	7.48
10	П	✠ **Ап. Симеона Зилота**	4.04	7.49
11	В	СМ. Мокія	4.03	7.51
12	С	Епіфан. і Герман. *Преполовенє*	4.02	7.52
13	Ч	М. Ґлїкерії	4.00	7.53
14	П	М. Ізидора	3.59	7.54
15	С	М. Пахомія Вел.	3.58	7.56
16	Н	**О Самарянинї.** П. Теодора	3.58	7.57
17	П	Ап. Андроніка	3.57	7.58
18	В	М. Теодота Анкирського	3.56	7.59

О потребі і значіню католицької Церкви 10
Опир 10
Оповіданя 15
Оповіданя Стороженка 15
Опис рідного краю. Маленька мапа України з малюнками та мапою 20
Олекса Довбуш і карпатські опришки 10
Орлеанська дівчина 20
Огонь на услугах чоловіка .15
Оповіданє з військового житя 15
Олюнька 80
Про старі часи на Україні 40
По котрій стороні правда 15
Параклис 05
Перша ластівка українських пісень 30
Плаваючий остров 10
Пити чи не пити 10
Пімста робітника 15
Причта про садівника 40
Правдиві віри 25
Провідник 1.50
Про українських козаків, Татар та Турків 25
Наречена 15
Печера Пустинника 25
Перша пригода Нечипора Довгочхуна 15
Пісні Еміґрантів 10
Поясненє до науки катехізму 05
Повний міх сміху 25
Про чернече житє 05
Проти Алькоголю 20
Порадник лікарський 40
Псалтир 1.00
При стрілецькій ватрі 25
Про землю, сонце і звізди .40
Про конець світа 15
Починок 25
Порадник лікарський 20

1921 **ЧЕРВЕНЬ -- JUNE** **30 днів**

н.с.	с.с.	дні	СВЯТА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІ	СОНЦЕ схід	СОНЦЕ захід
1	19	С	СМ. Патрикія	3.56	8.00
2	20	Ч	М. Талалея і прч.	3.55	8.01
3	21	П	✠ **Константина і Єлени**	3.54	8.02
4	22	С	М. Василиска	3.54	8.03
5	**23**	**Н**	**О сліпородж.** Михаїла Епа	3.53	8.04
6	24	П	П. Симеона Дивногорця	3.52	8.04
7	25	В	✠ **3. Обріт. Ч. глави Й. Предт.**	3.52	8.05
8	26	С	*Отд. Пасхи.* Ап. Карпа	3.52	8.06
9	**27**	**Ч**	⊕ **Вознесене Господне**	3.51	8.07
0	28	П	П. Никити Еппа Халк.	3.51	8.08
1	29	С	М. Теодозії Діви	3.50	8.08
2	**30**	**Н**	**Отців** П. Ісаакія	3.50	8.09
3	31	П	М. Єрмея	3.50	8.10
4	1	В	**Червень.** М. Юстина філос.	3.50	8.10
5	2	С	С. Нікифора Архіеп. КП.	3.50	8.11
6	3	Ч	М. Лукіліяна	3.50	8.12
7	4	П	С. Митрофана. *Отд. Вознес.*	3.50	8.12
8	5	С	СМ. Доротея. *Суб. задушна*	3.50	8.12
9	**6**	**Н**	⊕ **Сошествіє св. Духа**	3.50	8.13
0	**7**	**П**	⊕ **Прсв. Тройці**	3.50	8.13
1	8	В	ВМ. Теодора Стратил.	3.50	8.13
2	9	С	С. Кирила Александр.	3.50	8.13
3	10	Ч	СМ. Тімотея	3.51	8.13
4	11	П	✠ **Вартоломея і Варнави**	3.51	8.13
5	12	С	П. Онуфрія і Петра Атон.	3.51	8.13
6	**13**	**Н**	**Всїх Святих.** Акилїни	3.52	8.13
7	14	П	Пр. Елисея. *(Петрівка)*	3.52	8.13
8	15	В	Пр. Амоса	3.53	8.13
9	16	С	С. Тихона Чудотворця	3.53	8.13
0	17	Ч	**Прсв. Евхаристії** *(на нед.)*	3.54	8.13

Промови, деклямації і желаня 1

Петрії й Довбущуки, в оправі 1.1

Петрії й Довбущуки, брошуровані 8

Перший рік науки релїґії 1

Повна збірка веселих віршів Степана Руданського 5

Про Христофа Колюмба та відкритє Америки 1

Русини, а Москалї 1

Распутїн 3

Російська Україна та її відродженє 1

Русскій Цар 0

Рінальдо Рінальдіні 2

Росія і вселенська церков 2

Руський народе, бери і читай 1

Руська Письменність. Твори Куліша 1.5

Росія і Україна 1

Розмова Поляка з Русином 1

Різдвяна ніч, з образками 2

Рицар і Смерть 0

Сповідь а руські протестанти 2

Спартак 3

Сорок тисяч миль під водою 1.0

Суд чотирьох 4

Сміх і жарти 2

Сонник 4

Сїра кобила 0

Січовий співаник 2

Словарець українсько-анґлійський 6

Староруські оповіданя про св. о. Николая 1

Свідки 4

Смерть за правду 1

Сумна казка та инші оповіданя .... .15

THE PROVIDENCE

798 MOUNTAIN AVE. WINNIPEG, MAN.

1921			ЛИПЕНЬ -- JULY	31 днів	
н.с.	с.с.	дні	СВЯТА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІ	СОНЦЕ схід	захід
1	18	П	М. Леонтія	3.55	8.12
2	19	С	✠ **Ап. Юди Брата Гдня.**	3.56	8.12
3	20	Н	⊕ **Прсв. Евхаристії.** Методія	3.56	8.12
4	21	П	М. Юліяна Тарсійського.	3.57	8.11
5	22	В	СМ. Евзевія Еп. Єамосат.	3.58	8.11
6	23	С	Мч. Аґрипіни.	3.59	8.10
7	24	Ч	⊕ **Рожд. св. Івана Хр.** *Отд, Евх.*	4.00	8.10
8	25	П	**Пр. Н. Серця Господ.** *(на нед.)*	4.00	8.09
9	26	С	✠ **Состраданіє Пр. Богор.**	4.01	8.09
10	27	Н	⊕ **Празник Н. Серця Хр.**	4.02	8.08
11	28	П	Безсребр. Кира і Йоана	4.03	8.07
12	29	В	⊕ **Верхов. Апп. Петра і Павла**	4.04	8.07
13	30	С	**Собор 12 апостолів**	4.05	8.06
14	1	Ч	**Липень.** Безср. Косми і Дамяна	4.06	8.05
15	2	П	✠ **Положенє Ризи П. Б.**	4.07	8.04
16	3	С	М. Якінта	4.08	8.03
17	4	Н	**4. по Сош.** С. Андрея Арх. Крит.	4.10	8.02
18	5	П	✠ **Слав. Апп. Кирила і Метод.**	4.11	8.01
19	6	В	✠ **П. Атаназія Атонського**	4.12	8.00
20	7	С	Прп. Томи і Акакія	4.13	7.59
21	8	Ч	ВМ. Прокопія	4.15	7.58
22	9	П	СМ. Панкратія	4.16	7.57
23	10	С	✠ **Прп. Антонія Печерського**	4.17	7.56
24	11	Н	**5. по Сош.** Мч. Евфимії.	4.18	7.54
25	12	П	ММ. Прокла й Іларія	4.20	7.53
26	13	В	Собор С. Архангела Гавриїла	4.21	7.52
27	14	С	Апост. Акили	4.22	7.50
28	15	Ч	✠ **С. Рівноап. Володимира**	4.24	7.49
29	16	П	СМ. Атиноґена і 10 учен.	4.25	7.47
30	17	С	ВМ. Марини	4.26	7.46
31	18	Н	**6. по Сош. Отець 6 соб.** Емиль.	4.28	7.44

1921 — **СЕРПЕНЬ -- AUGUST** — **31 днів**

н.с.	с.с.	дні	СВЯТА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІ	СОНЦЕ схід	захід
1	19	П	Преп. Макрини	4.29	7.43
2	20	В	⊕ **Пророка Ілії** *(на нед.)*	4.31	7.41
3	21	С	Пр. Симеона, Йоана і Пр. Єз.	4.32	7.40
4	22	Ч	Миронос Марії Магдалини	4.33	7.38
5	23	П	ММ. Трофима Теофіла	4.35	7.37
6	24	С	✠**ММ. Бориса і Глїба.** Христин.	4.36	7.35
7	**25**	**Н**	**7 по Сош.** ✠ **Усп.С.Анни М.П.Д.**	4.38	7.33
8	26	П	СМ. Єрмолая і прч.	4.39	7.32
9	27	В	✠ **ВМ. Пантелеймона**	4.40	7.30
10	28	С	Ап. Прохора і прч.	4.42	7.28
11	29	Ч	М. Каллїніка	4.44	7.26
12	30	П	Ап. Сіли, Сілуана, Кріск. і прч.	4.45	7.25
13	31	С	Предпр. Проісх. Ч. Хреста, Евд.	4.47	7.23
14	**1**	**Н**	**8. по Сош.** Ч. Хреста. Макавеїв	4.48	7.21
15	2	П	Пер. мощей С. СМ. Стефана	4.50	7.19
16	3	В	ПП. Ісаакія, Далмата і Фавста	4.51	7.17
17	4	С	Сїм дїтий в Ефезї	4.53	7.15
18	5	Ч	М. Евсиґнія. *Предпр. Преобр.*	4.54	7.13
19	**6**	**П**	⊕ **Преображенє Господнє**	4.55	7.12
20	7	С	ПМ. Дометія	4.57	7.09
21	**8**	**Н**	**9. по Сош.** Еміліяна Еп. Кизіц.	4.59	7.07
22	9	П	✠ **Ап. Матія**	5.00	7.05
23	10	В	М. і Архідякона Лаврентія	5.02	7.03
24	11	С	М і Архідіякона Евпла	5.03	7.01
25	12	Ч	ММ. Фотія і Анїкити	5.04	7.00
26	13	П	П. Максима. *Отд. Преобр.*	5.06	6.57
27	14	С	Пр. Міхея. *Предпр. Усп.*	5.08	6.55
28	**15**	**Н**	**10. по Сош.** ⊕ **Успенє П. Б.**	5.09	6.53
29	16	П	Перен. Нерукотворн. Образа	5.10	6.51
30	17	В	М. Мирона	5.12	6.49
31	18	С	ММ. Фльора і Лавра	5.14	6.47

1921 — **ВЕРЕСЕНЬ -- SEPTEMBER** — **30 днів**

н.с.	с.с.	дні	СВЯТА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІ	СОНЦЕ схід	СОНЦЕ захід
1	19	Ч	М. Андрея Стратил і прч.	5.15	6.45
2	20	П	Прор. Самуіла.	5.16	6.43
3	21	С	Ап. Тадея	5.18	6.40
4	**22**	**Н**	**11. по Сош.** М. Аґатоніка	5.20	6.38
5	23	П	М. Лупа. *Отд. Успеня*	5.21	6.36
6	24	В	Сщмч. Евтиха	5.23	6.34
7	25	С	Ап. Вартоломея і Тіта	5.24	6.32
8	26	Ч	ММ. Адріяна і Наталії	5.25	6.30
9	27	П	П. Пімена	5.27	6.28
10	28	С	П. Мойсея Мурина	5.28	6.25
11	**29**	**Н**	**12. по Сош.** ⊕ **Усікн. гл. Ів. Хр.**	5.30	6.23
12	30	П	СС. Александра, Йоана, Арх.	5.31	6.21
13	31	В	✠ **Положенє Ч. Пояса П. Б.**	5.33	6.19
14	1	С	**Вересень.** ✠ **Нач. Ін. Симеон С.**	5.34	6.17
15	2	Ч	М. Маманта і П. Івана Постн.	5.36	6.14
16	3	П	СМ.Антима і П. Теоктіста	5.38	6.12
17	4	С	Сщмч.Вавили і Пр. Мойсея Б.	5.39	6.10
18	**5**	**Н**	**13 по Сош.** Прор. Зах. О.Прдт.	5.41	6.08
19	6	П	Чудо Арх. Михаїла	5.42	6.05
20	7	В	М. Созонта. *Предпр. Рожд. Б.*	5.43	6.03
21	**8**	**С**	⊕ **Рождество П. Богрд.**	5.45	6.01
22	9	Ч	Првдн. Богот. Йоакіма і Анни	5.46	5.59
23	10	П	ММ. Минодори, Митрд. і Німф.	5.48	5.56
24	11	С	Прп. Теодори	5.50	5.54
25	**12**	**Н**	**Перед Воздвиж.** *Отд.Рожд.П.Б.*	5.51	5.52
26	13	П	СМ. Корнилія сотн. *Прдпр. Взд.*	5.52	5.50
27	**14**	**В**	⊕ **Воздвиженє Ч. Хреста**	5.54	5.48
28	15	С	ВМ. Никити	5.55	5.46
29	16	Ч	ВМ. Евфимії	5.57	5.44
30	17	П	М. Софії і її трох дочок	5.58	5.41

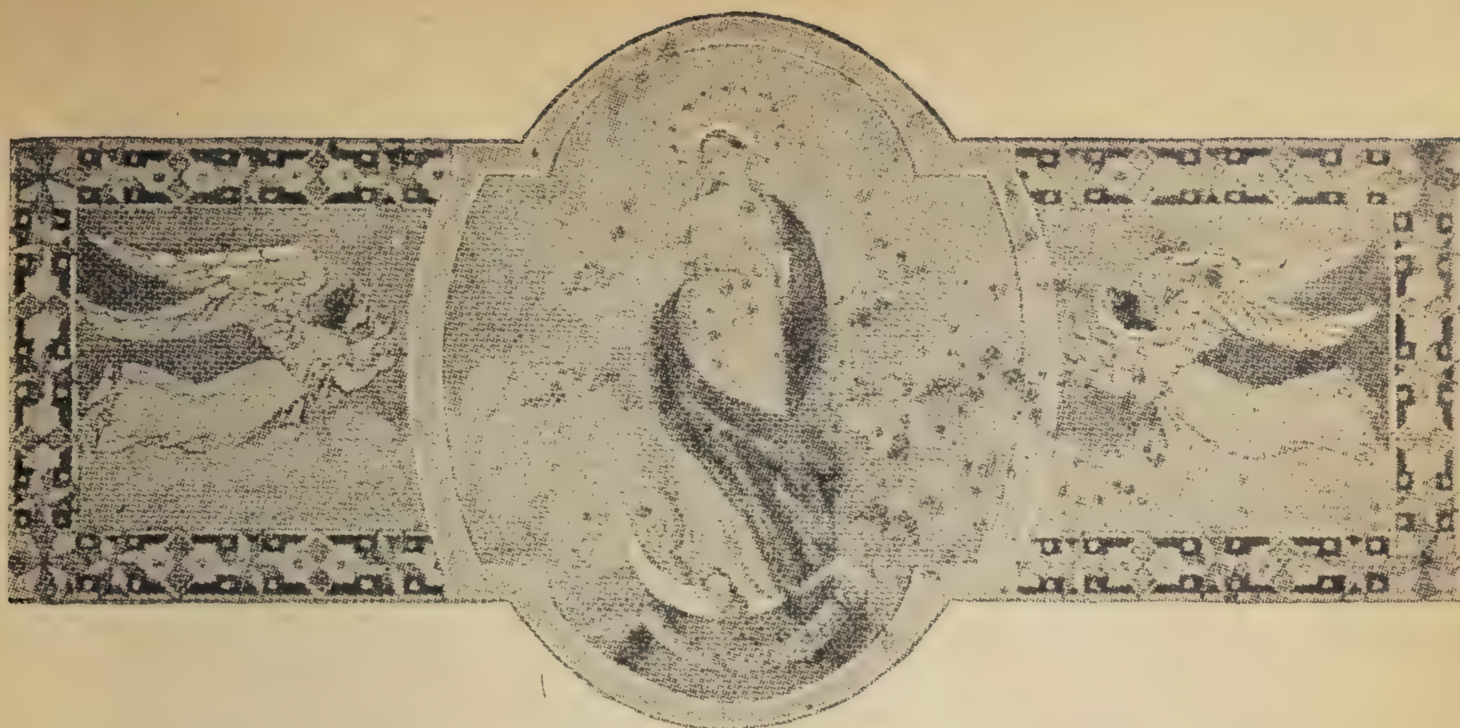
1921 ЖОВТЕНЬ -- OCTOBER **31 днів**

н.с.	с.с.	дні	СВЯТА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІ	СОНЦЕ схід	СОНЦЕ захід
1	18	С	П. Евменія	6.00	5.39
2	19	Н	**По Воздв.** ММ. Трофіма і прч	6.02	5.37
3	20	П	ВМ. Евстатія	6.03	5.35
4	21	В	Ап. Кодрата. *Отд. Воздв.*	6.05	5.33
5	22	С	СМ. Фоки; Прор. Йони	6.06	5.31
6	23	Ч	Зачатіє Предтечи	6.08	5.28
7	24	П	Первом. Рівноап. Теклї	6.10	5.26
8	25	С	П. Евфрозини	6.11	5.24
9	26	Н	**16. по Сош.** ⊕ **Прст. Ап. Йоан Б.**	6.12	5.22
10	27	П	М. Каліcтрата і жени його	6.14	5.20
11	28	В	✠ **П. Харітона**	6.16	5.18
12	29	С	П. Киріяка Отшел.	6.17	5.16
13	30	Ч	СМ. Григорія, Арм.	6.19	5.14
14	1	П	**Жовтень.** ⊕ **Покр.П.Б.** *(на нед.)*	6.21	5.12
15	2	С	Сщмч. Кипріяна і М. Юстини	6.22	5.10
16	3	Н	**17. по Сош.** СМ. Діонизія	6.24	5.07
17	4	П	СМ. Єротея	6.26	5.05
18	5	В	М. Харитини	6.27	5.03
19	6	С	✠ **Ап. Томи**	6.28	5.02
20	7	Ч	ММ. Серґія і Вакха	6.30	5.00
21	8	П	П. Пелаґії	6.32	4.57
22	9	С	✠ **Якова Альфеєва П. Андрон.**	6.34	4.56
23	10	Н	**18. по Сош. От. 2. Соб. Нік.**	6.35	4.54
24	11	П	Ап. Филипа і Преп. Теофана	6.37	4.52
25	12	В	ММ. Прова, Тараха і Андроніка	6.38	4.50
26	13	С	ММ. Карпа і прч.	6.40	4.48
27	14	Ч	Назарія, Ґевр. П. Параскеви	6.42	4.46
28	15	П	П. Евтимія і П. Лукіяна	6.43	4.44
29	16	С	М. Лонґіна Сотника	6.45	4.42
30	17	Н	**19. по Сош.** Пр.Осії і Андр.Кр.	6.47	4.41
31	18	П	✠ **Ап. Ев. Луки**	6.48	4.39

1921 ПАДОЛИСТ -- NOVEMBER 30 днїв

н.с.	с.с.	днї	СВЯТА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІ	СОНЦЕ схід	СОНЦЕ захід
1	19	В	Прор. Йоіла і М. Уара	6.50	4.37
2	20	С	ВМ. Артемія	6.52	4.36
3	21	Ч	П. Іляріона Вел.	6.53	4.34
4	22	П	С. Оверкія і 7 дїтий	6.55	4.32
5	23	С	✠ **Ап. Якова Брата Гдня**	6.57	4.31
6	24	Н	**20. по Сош.** М. Арети	6.58	4.29
7	25	П	ММ. Маркіяна і Мартирія	7.00	4.28
8	26	В	⊕ **ВМ. Димитрія**	7.02	4.26
9	27	С	М. Нестора	7.03	4.25
10	28	Ч	ММ. Терентія і прч. М. Параск.	7.05	4.23
11	29	П	П. М. Анастазії	7.07	4.22
12	30	П	ММ. Зиновія і Зиновії сестри	7.08	4.20
13	31	Н	**21. по Сош.** Ап. Стахія і прч.	7.10	4.19
14	1	П	**Падолист.** Косми і Дамяна	7.11	4.18
15	2	В	ММ. Акіндіна, Піґасія і прч.	7.13	4.16
16	3	С	ММ. Акепсіми, Йосифа і прч.	7.15	4.15
17	4	Ч	Прп. Йоаникія і М. Нікандра	7.16	4.14
18	5	П	ММ. Галактіона і Епістимії	7.18	4.13
19	6	С	О. Нашого Павла, Арх. Конст.	7.20	4.11
20	7	Н	**22. по Сош.** М. Єрона і П. Лаз.	7.21	4.10
21	8	Н	⊕ **Собор Архистр. Михаїла**	7.23	4.09
22	9	В	ММ. Онисіфора і Порфирія	7.24	4.08
23	10	С	Ап. Ераста і прч.	7.26	4.07
24	11	Ч	ММ. Мини Віктора і Теод. Ст.	7.28	4.06
25	12	П	⊕ **СМ. Йосафата** *(на нед.)*	7.29	4.05
26	13	С	✠ **С. Йоана Золотоустого**	7.31	4.04
27	14	Н	**23 по Сош.** ✠ **Ап. Филипа**	7.32	4.04
28	15	П	ММ. Гурія і прч. *(Филипівка)*	7.33	4.03
29	16	В	✠**Ап. і Ев. Матея**	7.35	4.02
30	17	С	О. Григорія Чудотворця	7.36	4.02

1921 ГРУДЕНЬ -- DECEMBER 31 днів

н.с.	с.с.	дні	СВЯТА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІ	СОНЦЕ схід	СОНЦЕ захід
1	18	Ч	ММ. Платона і Романа	7.37	4.01
2	19	П	Прор. Авдія	7.39	4.01
3	20	С	Григор. Декап. *Предпр. Входа.*	7.40	4.00
4	**21**	**Н**	**24. по Сош. ⊕ Вхід у храм П.Б.**	7.41	4.00
5	22	П	Ап. Филимона	7.42	3.59
6	23	В	ОО. наших Амфілохія і Григор.	7.43	3.59
7	24	С	МВ. Екатерини і Вм. Мерк.	7.45	3.59
8	25	Ч	СМ.Климен. П.Р. і Пет. *Отд.Вх.*	7.46	3.59
9	26	П	Прп. Алипія	7.47	3.58
10	27	С	ВМ. Якова Перс. і П. Палядія	7.48	3.58
11	**28**	**Н**	**25. по Сош.** Прм. Стеф. і Ірин.	7.49	3.58
12	29	П	М. Парамона і Філумена	7.50	3.58
13	30	В	✠ **Ап. Андрея Первозванного**	7.51	3.58
14	1	С	**Грудень.** Прор. Наума	7.52	3.58
15	2	Ч	Прор. Авакума	7.53	3.58
16	3	П	Прор. Софонія	7.53	3.58
17	4	С	Вмч. Варвари і П. Йоана Мам.	7.54	3.59
18	**5**	**Н**	**26. по Сош. ✠ П. Савва освящ.**	7.55	3.59
19	**6**	**П**	**⊕ Св. О. Николая**	7.55	3.59
20	7	В	С. О. Амврозія	7.56	4.00
21	**8**	**С**	П. Патапія. *Предпр. Зачатя*	7.56	4.00
22	**9**	**Ч**	**⊕ Непорочне Зачатє П. Богор.**	7.57	4.01
23	10	П	ММ. Мини, Єрмоґена і Евґрафа	7.57	4.01
24	11	С	Пр. Даниїла Столпника	7.58	4.02
25	**12**	**Н**	**Праотець.** П. Спіридона	7.58	4.03
26	13	П	✠ **ММ. Евстратія, Авксен. іпрч.**	7.58	4.03
27	**14**	**В**	ММ. Тирса, Левкія і прч.	7.59	4.04
28	15	С	СМ. Елевтерія і Павла Латр.	7.59	4.05
29	16	Ч	Пр. Аґґея. *Отд. Зачатя*	7.59	4.06
30	17	П	П. Даниїла і трох отроків	7.59	4.07
31	18	С	М. Севастіяна і Його дружини.	7.59	4.08

УСТАВ ЦЕРКОВНИЙ НА 1921-й РІК

СІЧЕНЬ

2. (20. грудня) Н. Отець, перед Рожд. Предпразд. Рожд. гл. 6 єв. утр. 9. На літурґії: троп. воскр. предпр. і Отцям. Слава: Конд. ОО. І нині. Предпразд. Апост. і Єв. ОО. Мат. гл. 1. зач. 1.

6. (24. грудня) Навечеріє. Часи царські в ризах постних. Літурґ. Вас. Вел. з вечірнею. Зачинаєся вечірнею до чтеній (вісім) і по ектенії малій з возгласом до Святий Боже з літурґії, Святий Боже і прч. з літурґії. єв. літ. Лука гл. 2. зач. 5.

Від 7.—19. від Різдва до Богоявл. загальниця. Час заказаний.

7. (25. гр.) Празник Рождества Христового. Всьо празника. Єв. літ. Мат. гл. 2. зач. 3.

8. (26. гр.)Собор Пресь. Богородиці і Обручника Йосифа. Всьо празника. Єв. літ. Мат. гл. 2. зач. 4.

9. (27. гр.) Н. по Рожд. і Првомуч. і Архідіяк. Стефана. Попразд. Рожд. гл. 7. Єв. утр. 10. Вечірня: стихир 10. воскр. 3. празн. 4. Стефана 3. Сл. Стеф. І нині: доґмат 1. гласа. чтеній нема. Стиховна гласа. Сл. Стеф. І нині: Рожд. По нині отпущ. Троп. воскр. Сл. Стеф. І нині Рожд.

Утреня: воскр. Стефана і Рожд.

Літурґія: Троп. воскр. Рожд. і Стеф. Слава: Конд. Стеф. І нині: Рожд. Єв. літ. Мат. гл. 2. зач. 4 і Мат гл. 21. зач. 87. Робітники в винниці, що забили сина господара.

13. (31. грудня) Прп. Мелянії. Отданіє празн. Рожд. Всеночне і проповідь під Новий Рік.

14. (1.) Празник Обрізаня Гднього і Василія Великого. Всеночне. Єв. утр. Йоан зач. 36. Всьо празника і Василія Вел. Єв. Лука гл. 2. зач. 6. Ісус 12 літний в Єрусалимі і Мат. гл. 5. зач. 11. Сьвітло сьвіта і великість в небі — добрі діла.

16. (3.) Н. перед Богоявл. сама. гл. 8. Єв. утр. 11. Єв. літ Марко гл. 1. зач. 1. сьв. Іван Предтеча.

18. (5.) Щедрий Вечер. Навеч. Богоявл. Всьо як в Навечеріє Рожд. Єв. літ. Лука гл. 3. зач. 9. Предтеча оповідає всім як готовити дорогу Гдню. Водосьвячене. Єв. Марко зач.2.

19. (6.)Богоявлене Гдне. Єв. утр. Марка зач. 2. Всьо як на Рожд. з Водосьвяченем по молитві заамвонній. Єв. літ. Мат. гл. 3. зач. 6. Крещене в Йордані.

Від 20. вільно благословити слюби. Від 18—25 тиждень Апостольства о злуку церквей.

20. (7.) Собор Предтечи. Празника і Предтечи.Єв. літ. Йоана зач. 3.

23. (10.) Н. по Просвщ. сама з попразденством. гл. 1. Єв. утр. 1. на літ. троп. воскр. і празн. Сл. І нині: конд. празн. Єв. Мат. гл. 4. зач. 8. Ісус перей має проповідь Предтечи: Покайтеся! Вечірня велика Прт. Теодозію в попразд.

30. (17.) Н. 30. по Сош. і Прп. Антонія. Гл. 2. Єв. утр. 2. Єв. літ. Лука гл. 18. зач. 91. Богач а небо і Лука гл. 6. зач. 24. Блаженства.

ЛЮТИЙ

6. (24. сїчня) Н. 31. по Сош. сама. гл. 3. Єв. утр.3. Єв. лїт. Лука гл. 18. зач. 93 Уздоровлене слїпого.

12. (30 сїчня) Трох Святителів Всеночне. Єв. птр. Йо. зач 36. Єв. лїт. Мат. гл. 5. зач.11.

13. (31. сїч.) Н. 32. по Сош. сама. гл. 4. Єв. утр. 4. Єв. лїт. Лука гл,19 зач. 94. О Закхею.

15. (2.) Стрітене Гдне. Всеночне. Єв. птр. Лу. зач. 8. Єв. лїт. Луки гл. 2. зач. 7. Ісус принесений до праведного Симеона.

20. (7.) Н. о Митари і Фарисею. Тріод постна. гл. 5. Єв. угр. 5. Єв. лїт. Луки гл. 18. зач. 89

Від 20—27 лютого загальниця.

27. (14.) Н. о блуднім сині. гл. 6. утр. 6. Єв. лїт. Луки гл. 15. зач, 79

МАРЕЦЬ

5. (21. лют.) Субота Задушна

6. (22. лют.) Н. мясопустна. гл. 7. Єв. лїт. Мат. гл. 25. зач, 106, О Страшнім суді.

13. (28. лют.) Н, сиропустна. гл. 8. Єв. лїт. Мат. гл. 6. зач, 17, Як постити.

20. (7.) Н. 1. поста, гл. 1. Єв. утр. 9. Лїтурґія Василія Великого, Єв. лїт. Йо. гл. 1. зач. 5. О покликаню апостолів.

26. (13.) Субота Задушна.

27. (14.) Н. 2. поста, гл. 2. Єв. утр. 10. Лїтурґія Василія Вел. Єв. лїт. Марко гл 2. зач. 7. О відпусканю гріхів.

ЦВІТЕНЬ

2. (20. марта) Субота Заупокойна

3. (21.марта) Н. 3. п. Крестопоклонна, гл. 3. Єв. утр. 11. Лїтурґія Василія Вел. Єв. лїт. Марка гл. 8. зач. 37. О наслідуваню ІХСта. Ризи постні.

7. (25. марта) Благовіщене. Вечірня з Прждеосьвященними в середу рано. Всеночне: Повечеріє велике. По Славословії Литія і Стиховна празд ника. На благосл. хлібів тропар празника 3 рази і утреня. Єв. утр. Луки зач. 4. Лїтурґія Золотоустого з вечірнею. Зачинаєся вечірнею. Чтенія. Єкт. мала з возгласом Трисвятого і літурґія по риду. Єв. літ. Луки гл. 1. зач. 3.

9. (27. марта) Субота Задушна.

10. (28. марта) Н. 4. поста, гл. 4. Єв. утр. 1. Лїтурґія Василія Вел. Єв. лїт, Марка гл. 9. зач. 40. О вигнаню біса.

13. (31. марта) Поклони в середу вечером, утр. з Кан. Андрія Критського.

16. (3.) Субота акафістова.

17. (4.) Н. 5. поста, гл. 5. Єв. утр.2. Лїт. Вас. Вел. Єв. лїт. Марка гл. 10. зач. 47. Ісус предсказує свою смерть, дорогу до неба,

23 (10) Субота Лазарева. Тріодь цьвітна Єлици.

24. (11.) Н. цьвітна. Празник Господський. Всеночне. Єв. утр. Мат. зач. 83. По Євангелию пс. 50. благословене лози.

Роздає ся підчас мированя. Лїт. Золотоустого. Єв. лїт. Йо. гл. 12. зач. 41. Маґдалина а Юда. Осьвятити нинї три агнцї на преждеосьв. в пон. втор. сер.

28. (15.) Вел. Четвер. Лїт. Василія Вел. з вечернею. Єв. лїт. Мат. гл. 27. зач. 107. (дуже довге — страсти і установлене Прсьв. Євхаристиї.) — В

катедрі сьвячене мира і антимінсів. — Нині треба осьвятити агнця до Божого гробу. Вечером утреня страстна 12 Евангелій.

29. (16.) Велика Пятниця. По часах царських і вечірні винесене плащениці. Вечером утреня жидівська.

30. (17.) Велика СРубота. Літ. Василія Вел. Єлици. Єв. літ. Мат. гл. 28. зач. 115. і 116.

МАЙ

Майські Богослуженя в честь Богоматери.

1. (18. цьв.) Воскресене Господне. Єв. літ. Йо. 1. Бог Слово. По По Заамвонній благословене артоса. Всеночне сь. Ґеорґію. У всїх ризах при олтари. На Гди возвах стихир 2. гласа 4. і Ґеорґія 6. Слава Ґеорґію і нині доґмат. Вход з Євангелієм. Чтенія. По чтеніях:І о еже сподобитися нам.... Єв. Йо. зач. 65. На литії стихири Ґеорґія. Стиховна Великодна. Слава Ґе орґію. І нині: Воскресеня день. По Христос Воскресе: Тропар Ґеорґію 2 рази і Богородице Діво 1 раз, благословене хлібів. Христос Воскресе 3 рази і Благословлю Гда.

2. (19.)Свтл. Понеділок і св. ВМ. Ґеорґія. Утреня по 4 стихах: Да воскреснет Бог. Слава: Ґеорґію, І нині. Богородичен воскр. Ектенія велика і відразу Полиелей і святому звичайно. Єв. утр. Лу. зач. 63. По пс. 50 Воскресеніе Христово 3 р. Канон Пасхи і Св. Катавасія Пасхи. По стихирах на Хвалите. Стихири Пасці, Слава: Святому, І нині: Воскресеня день. По Хр. воскресе: Слава: Тропар Св. з Богородичним. 2 Ектенії і Отпуст. Літур гія. Тропарі: Христос Воскресе 3 рази і Ґеорґію. Слава: Кондак Ґеорґія, І нині: Пасхи. Єв. літ. Йо. зач. 2. і Йо. зач 52. мученикам. Всьо дня і сьвя того.

3. (20) Свтл. Второк. Єв. літ. гл. 24. зач. 113. Ісус в Емаус.

Загальниця цілий тиждень. Царські врата отворені

8. (25.) Н. Томина. Празник антіпасхи і св. Ап. і Єв. Марка. Всеночне. чтеній нема Празника і Марка. Роздаване артоса при мированю. Єв. утр. 1. Єв. літ. Йо. гл. 20. зач. 65. і Марка зач. 23.

15. 2. Н. Мироносиць, і Ап. і Єв. Йоана Богослова. Всеночне гл. 2. Єв. утр. 3. Єв. літ. Марка, зач. 69. Вечірня велика св. Теодозію Печерському.

22. (9.) Н. о розслабленім, і перенесене мощей св. о. Николая. гл. 3. Єв. утр. 4. Єв. літ. Йо. гл. 5. зач. 14. і Лу. гл. 6. зач. 24, Блаженьства, Вечірня велика св. Ап. Симиона Зилота.

25. (12.) Преполовене з попразденством до слідуючої середи.

29. (16.) Н. о самарянці і преполовене. гл. 4. Єв. утр. 7. Єв. літ. Йо. гл. 4. зач. 12.

ЧЕРВЕНЬ

5. (23 мая.) Н. о сліпородженім гл. 5. Єв. утр. 8. Єв. літ. Йа. гл. 9. зач. 34.

8. (26.мая) Отданіе Пасхи.

9.)27. мая) Вознесене Где. Єв. утр. воскресне 3. Марка зач. 71. Єв. літ. Лу. гл. 24. зач. 114.

12. (30 мая.) Н. Отців Попразд. Вознесеня. гл. 6. Єв. утр. 10. Єв. літ. Йо. гл. 17. зач. 56. О. прославленю ІХСта.

17. (4.) пятниця Отданіє Вознесеня.

18. (5.) Субота заупокойна.

19. (6.) Сошествіє св. Духа. Єв. утр. воскр. 9. Йо. зач. 65. Єв. літ. Йо. гл. 7. зач. 27. По літурґії сейчас вечірня з колінопреклоненими молитвами.

20. (7.) Прсв. Тройці Служба Тройці і Сош. Єв. утр. 1. воскр. Мат. зач. 116. Єв. літ. Мат. 18. зач. 75. і Мат. 28. зач. 116.
Лук. гл. 9. зач. 45. Єв. літ. Мат. гл. 16. зач. 70.

Від Сошествія сьв. Духа до Н. всіх сьвятих загальниця.

26. (13.) Н. Всіх Святих, 1 по Сош.. гл. 8. Єв. утр. 1. Єв. літ. Мат. гл. 10. зач. 38. О надгороді в небі.

27. (14.) Зачинаеться Петрівка, піст, час заказаний. до 11 липня два тижні і оден день.

30. (17.) четвер, Прсьв. Евхаристії. Празник осьмидневний. Торжество на слід. неділю.

ЛИПЕНЬ

3. (20. червня) Празник Прсьв. Евхаристії. 2. по Сош. Всеночне. Єв.. утр. Йо. зач. 24. Єв. літ. Йо. зач. 23. По літ. похід з Найсв. Тайнами до чотирох олтарів. (Де годі,триразовий обхід і благословене в церкві.) При олтарах Євангеліє: 1. Мат. зач. 108. (стихи 17—30), 2. Марко зач. 64. 12—26, 3. Лука зач. 108. 7—22., і 4. Йоан зач. 23., 48—58.

7. (24.) Рождество Йоана Крестителя і Отданіє Прсьв. Евхаристії. Всеночне. Єв. утр. Лука зач. 3. Єв. літ. Лука зач. 1.

8. (25.) Празник Нсьв. Серця Гднього. 10. пятниця.

9.(26.) Состраданіє Прсьв. Богородиції.

10. 27. Празник Нсьв. Серця Христового. Н. 3. по Сош. гл. 2. Єв. утр. 3. Єв. літ. Мат. гл. 18. Провидінє. Боже. Празник Серця: Єв. утр. Йо. 36. Єв. літ. Йо. 9.

12. (29.) Верховних Апп. Петра і Павла. Всеночне. Єв. утр. Йо. зач. 67. Єв. літ. Мат. зач. 67.

Від 12. можна благословити слюби.

17. (4.) Н. 4. по Сош. гл. 3. Єв. утр. 4. Єв. літ. Мат. гл 8, зач, 35, Уздоровленє слуги сотника.

24. (11.) Н. 5. по Сош. гл. 4. Єв. утр. 5. Єв. літ, Мат, гл, 8, зач, 28, О вигнаню злого духа.

28. (15.) сьв. Рівноапост. Князя Володимира.

31. (18.) Н. 6. по Сош. Сьв. Отець шести соборів. гл. 5. Єв. утр. 6. Єв. літ. Мт 9. зач. 29. уздоровленє розслабленого і Йо. гл. 17. зач. 56.

СЕРПЕНЬ

7. (25. липня.) Н. 7. по Сош. (гл. 6. Єв .утр, 7, Єв, літ. Мат. гл. 9. зач. 33. Уздоровленє двох сліпих), св, Пр. Ілії. Всеночне і Успеніє св. Анни Матери Прч. Діви Марії. Єв. утр. Луки зач. 14, Єв. літ. Луки тл. 4. зач. 14 і Луки зач. 36.

14. (1.) Н. 8. по Сош. гл. 7. Єв. утр. 8. Проісходжденіє дерева Ч. Хр. Мучеників Макавеїв. Памятка хрещення Руси-України. Водосьвятє Автустове. Єв. літ. Мат. гл. 14. зач. 58. Накормленє 5000 народа. і Мат. гл, 10, зач. 38. Вартість визнаваня віри..

Від 14. до 27. Спасівка. Піст. Час заказаний.

19. (6.) Преображенє Гдне. Сьвяченє овочів і зіля Всеночне. Єв. утр.

21. (8.) Н. 9. по Сош. Попразд. Преображ. гл. 8. Єв. утр. 9. Єв. літ, Мат, гл. 14. зач. 59. О маловірстві Петра. Вечірня велика сьв. Ап. Матія.

26. (13.) Отданіє преображенія

28. (15.) Н. 19 по Сош. і Успеніє Пресв. Богороці, Всеночне гл. 1. Єв. утр. 10. Єв. літ. Мат. гл. 17. зач. 72. О біснуватім і Луки зач. 54. Свяченє зіля.

ВЕРЕСЕНЬ

4. (22. серпня) Н. 11. по Сош. Попразд. Успенія. гл. 2. Єв. утр. 11. Єв. літ. Мат. гл. 18. зач. 77. Обрахунок зі слугами.

5. (23.) Отданє Успенія.

11. (29.) Н. 12. по Сош. і Усікновенє Ч. глави Йоана Хрестителя. Всеночне, гл. 3. Єв. утр. 1. Єв. літ. Мат. гл. 19. зач. 79. О богатім молодцю і Марка гл. 7. зач. 24. Іроґіяда, а св. Йоан. (Піст в понеділок)

18. (5.) Н. 13. по Сош. гл. 4. Єв. утр. 2. Єв. літ. Мат. гл. 21, зач, 87, О злих робітниках в винниці.

21. (8.) Рождество Пресьв. Бгрд. Всеночне. Єв. утр. Лу. зач. 4. Єв. літ. Лука зач. 54.

25. (12.) Н. перед Воздвиженєм, 14. по Сош. Отденіє Рождест. Прсв. Діви. Всьо неділї і Успенія гл. 5. Єв. утр. 3. Єв. літ. Йо. гл. 3. зач. 9. Мат, 22. зач. 89. О прошених на брак, і Луки зач. 54.

27. (14.) Празник Воздвиженя Ч. Хреста. Піст. Всеночне Ч. Хрест виноситися перед Всеночним на олтар, а по утрени по Славословію на тетрапод і поклони. Єв. утр. Йо. зач. 42. з половини, Єв. літ. Йо. гл. 19. зач. 60 Ризи постні.

ЖОВТЕНЬ

2. (19. вересня) Н. по Воздвж. 15. по Сош. гл. 6. Єв. утр. 4. Єв. літ. Марка гл. 8. зач. 37. О наслїдуваню IXСта і Мат. гл. 22. зач. 92. Найбільша заповідь. Служба гласа і Воздвиж.

4. (21.) Отданіє Воздиж.

9. (26.) Н. 16. по Сош. і Представленія Апостола Йоана Богослова. Всеночне. гл. 7. Єв. утр. 5. Єв. літ. Мат. 25. зач. 105. О таланах. і Йоана гл. 19. зач. 61. Йоан під хрестом.

14. (1.) Покров Прсьв, Богородиці. Празник епарх. Не Н.

16. (3.) Н. 17. по Сош. Покров П. Б. гл. 8. Єв. утр. 6. Всеночне, Єв. літ. Мат. гл. 15. зач. 62.. Молитва жени Хананейської, і Луки гл. 15. зач. 54.

23. (10.) Н. 18. по Сош. Н. Отець другого собора Нікейського проти Іконоборців. гл. 1. Єв. утр. 7. Єв. літ. Луки гл. 5. зач. 17. О ловлі риб і Йо. гл. 17. зач. 56.

30. (17.) Н. 19. по Сош. гл. 2. Єв. утр. 8. Єв. літ. Лук. гл. 6, зач, 26, любов в практиці.

ПАДОЛИСТ

6. (24. жовтня) Н. 20 по Сош. гл. 3. Єв. утр. 9. Єв. літ. Лука гл. 7. зач 30. Воскрес молодця ѕ Наїн.

8. (26.) Сьв. ВМ. Димитрія. Всеночне. Єв. утр. Мат. зач. 36. Єв. літ, Йо. гл. 15. зч. 52. О ділах з любови

13. (31.) Н. по Сош. гл. 4. Єв. утр. 10. Єв. літ. Луки гл. зач. 35. О сівачу і насїню.

20.)7.(Н. 22. по Сош. гл. 5. Єв. утр. 11. Єв. літ. Луки гл. 16. зач, 83, О богачу і Лазару.

21. (8.) Собор Архист. Михаїла. Всеночне. Єв. утр. Мат. зач. 52. Єв. літ. Луки гл. 10. зач. 51. Післанці Божі.

25. (12).Сьщмученика Йосафата, на нед.

27. (14.) Н. 23. по Сош. і СМ. Йосафата. Всеночне. гл. 6. Єв. утр. 1. Єв. літ. Луки гл. 8. зач. 38. Ісус є двері. Св. Филипа на завтра. Нині вечірня велика йому.

Від понеділка 28. зачинаеся піст Филипівка до Рождества Христового.

ГРУДЕНЬ

4. (21. листоп.) Н. 24. по Сош. Вход во храм П. Б. Всеночне. гл. 7. Єв. утр. 2. Єв. літ. Лу. гл. 8. зач. 39. Воскресенє дочки Яїра., і Лу. гл. 10. зач. 54,

11. (28.) Н. 25 по Сош. гл. 8. Єв. утр. 3. Єв. літ. Луки гл. 10. зач.53 О милосернім Самаританині.

18. (5.) Н. 26. по Сош. і Преп. Сави освященного. гл. 1. Єв. утр. 4. Єв. літ. Луки гл. 12. зач. 66. О богачу і Мат. зач 43.

19. (6.) Сь. о. Николая. Всеночне. Єв. утр. Йо. зач. 36. Єв. літ. Лука гл. 6. зач. 24.

22. (9.) Празник непорочного Зачатя, П. Д. М. Всеночне. Єв. утр. Лу. зач. 4. Єв. літ. Лука зач. 3.

25. (12.) Н. Праотець. Попразд. Непор. Зачатя, гл. 2. Єв. утр. 5. Єв. літ. Луки гл. 14. зач. 76. О прошених на велику вечеру.

ЄВАНГЕЛІЯ УТРЕННІ

1. Мат. Зач. 116
2. Мр. Зач. 70
3. Мр. Зач. 71
4. Луки Зач. 112
5. Луки Зач. 113
6. Луки Зач. 114
7. Йоана Зач. 63
8. Йоана Зач. 64
9. Йоана Зач. 65
10. Йоана Зач. 66
11. Йоана Зач. 67

Церковний Калєндар

Церковна Літопись

Рік 1921 є роком звичайним і числить 365 днів.

Цего року числимо від: —

Смерти Ісуса Христа 1888
Смерти св. Петра Першого Папи 1854
Схізми то єсть поділу Церкви на Східню і Західню (1054) 867
Берестейської злуки з Римом (1563) 358
Заведення Григоріянського Календаря 339
Уродження Папи Венедикта XV (21. падолиста, 1854) 67
Вступлення на престіл Й. В. Короля Ґеорґія V. (6. мая, 1910.) 11
Початку Великої Війни 7
Вступлення на престіл Апостол Папи Венедикта XV (6. жовтня 1914) 7
Приїзду нашого Преосвященого Епископа Кир Никити до Канади 9

II. Пасхалія

(Дати подані після нового стилю)

Ключ граничний або буква пасхальна від початку року до неділі о митарі і фарисею S (зело), відтак до кінця року . . Щ

В руці літо або буква неділь на до 1. марта . . . . Г

Від 1. марта до кінця року Д

Рождество Христове в пятницю, дня 7. січня

Мясниць від Різдва до неділі мясопустної 8 неділь і 3 дні.

Неділя о митарі і фарисею або тріодь зачинається 20. лютого.

Мясопуст або пущення — 6 марта.

Сиропуст 13. марта.

Благовіщенє в четвер четвертого тижня поста, 7. цвітня.

Пасха, Великдень, 1. мая — 5 тижнів по латинських.

Зелені свята 19. червня.

Н. всіх Святих, пущення Петрівки 26. червня.

III. Пости

1—Навечеря Богоявлення, 18. січня.
2—Великий Піст від 14. марта до 30. цвітня.
3—Петрівки два тижні і оден день. Від понеділка по неділї Всїх Святих, 26. червня, до 11. липня, Навечеря св. Апп. Петра і Павла.
4—Спасівка, піст до Успення Пр. Б., від 14. серпня до 27. серпня, до навечеря Успення.
5—В день усікновення Глави Івана Хрестителя, 11. вересня (набіл).
6—В день Воздвиження Ч. Хреста, 27. вересня.
7—Филипівка, піст перед Різдвом від 28. листопада до 6. січня.
8—Середи і пятниці, крім загальниць.

ЗАМІТКА:—

Давний звичай нашого посту є такий, що в піст не вільно їсти мяса ні набілу. Але що нині люде слабші, як давно, то хто не може, не має як, або не хоче постити по давньому, може за позволенням св. Отця по

стити так: 1. Великий Піст, піст перед Різдвом (Пилипівку), Петрівку і Спасівку належить заховати піст кождого понеділка, середи і пятниці, в котрі то дні позволяється на набіл. В инші чотири дні: второк, четвер, суботу і неділю розрішається на їдженя мяса, тільки так, щоби в ті дні надоложити піст відмовленням пять Отче наш і пять Богородице Діво (священики „Помилуй мя Боже") і то перед обідом і перед вечерею. Таксамо в сирнім тижні.

Їсти мясо в пістні дні можуть ті, що без великої шкоди не можуть стриматися від мяса. До таких зачисляються: 1) бідні, котрі їдять то, що їм другі дають. Хто не має масла, може смарувати страви смальцем;

2) Хорі, особливо хорі на жолудок, що заживають медицини, жінки вагітні і годуючі діти грудьми, коли самі є ослаблені і потребують мяса; 3) Дуже тяжко працюючі, як по залізних фабриках і майнах; 4. Ті, що не можуть дістати пістних страв, або ті пістні страви є дуже нездалі, або задорогі.

Однак в перший тиждень Великого Посту і Страстний Тиждень зовсім не вільно їсти мяса, а набіл позволений є ві второк, четвер і суботу, а в понеділок, середу і пятницю без набілу. Всі инші дні, отже і середи і пятниці вільно їсти з набілом. Після практики в Канаді і після 33 арт. декрету диспенсується від мяса у всі понеділки постні крім першого і посліднього тижня Великого Посту і всі середи поза постами за відмовленням 5 Отче наш і 5 Богородице Діво. В часі постів належить уникати гріхів і уподобань, а побільшити добрі діла любови, милосердя і побожности, після слів св. Василія Великого: "Не їш мяса, а тимчасом пожираєш свого брата."

IV. Загальниці

Вільно їсти мясо в середу і пятницю.

1. Від різдва до Богоявлення, крім щедрого вечера.

2. Межи неділями о митарі і фарисею, а о блуднім сині від 20 лютого до 27 лютого.

3. Від Великодня до Неділі Томиної.

4. Від Зелених Свят до неділї Всіх Святих.

V. Часи Заказані і Освячені

Весілля і забави з музикою є заказані.

1. У всі середи і пятниці.
2. Від початку Филипівки до Богоявлення. Від 28. листопада до 19. січня.
3. Від понеділка сиропустного до Нед. Томиної. Від 7 марта до 8. мая.
4. В Петрівку, від 27. червня до 11. липня.
5. в Спасівку, від 14. до 27 серпня.
6. В день главосіки св. Івана Хрестителя, 11. вересня.
7. В День Воздвиження Ч. Хреста, 27. вересня.

VI. Задушні Суботи

1. С. пер. Н. мясоп. 5. марта:
2. С. пер. 2 Н. поста 26 марта.
3. С. пер. Н. 3 поста 2 цвітня:
4. С. пер. Н. 4 поста 9 цвітня.
5. С. пер. Н. Сош. св, Духа, 18 червня.

ЦЕРКОВНА ГІЄРАРХІЯ

Святійший Отець Папа Римський Венедикт XV.

Роджений в Ґенуї 21. листоп. 1854 року. Його родинне імя Яков деля Кієза. В 1874 р. зложив докторат світського і церковного права. 1878 р. висвячений на священика вступив до бюра Кардинала Рамполі. 1897 р. став архієпископом Больонії, 1914 кардиналом. 3. вересня вибраний Папою, завдяки своїм дипльоматичним і загальним спосібностям і первоядній практиці. Папа Венедикт XV. обняв правління лодкою св. Петра в найтяжших бурях світа і мимо невисказаних трудностей вів її як найбезсторроннійше і не уставав в заходах о прискорення мира, та по праву долі воєнних плінників.

Його Е. Вспрсвщ. Пієтро ді Марія, Ап. Делеґат Канади і Н. Ф.

Уроджений в Молітерно, Італія, 3. серпня 1865. р. Священиком став 23. мая 1891 р. урядник в Конґреґації Пропаґанди 1893 р. і віцеректор Колеґії Пропаґанди. 1901 р. став ректором чеської колеґії в Римі. Тайним Камерієром став 15. листопада 1904, а 30. грудня 1906 р. висвячений на епископа Катанцари в Калябрії.

11. червня 1918. р. іменований архієпископом Іконіюм і делеґатом Апостольської Столиці в Канаді.

Прсвщ. Епископ Канадійськи Українців, Кир Никита Будка

Уроджений в Добромірці, п віту збаражського, в Галичин 7. вересня 1877 р. По сільські школі ходив до ґімназії в Тер нополі, де 1897 р. здав матур По матурі був студентом пра чотири роки і учив приватн В 1891 служив при війську Відні, по чім вступив на бого словію в Інсбруку і Відні, п чім був префектом наук в льві ськім духовнім семинарі, совіт ником і референтом суду супр жого і справ еміґраційних львівській митрополичій кон систорії. 13. жовтня 1912 р. по ставлений Е. Митрополитом н Епископа Канадійських Украї ців. До Канади приїхав в пад листі 1912 року.

Адр.: 511 Домініон Ст.,
Вінніпеґ, Ман

Владики української гр.-като лицької Церкви

1. Вспрсвщ. Митрополит А Шептицький.
2. Прсвщ. Епископ Никит Будка.
3. Прсвщ. Епископ Перемись кий — В. Коциловський.
4. Прсвщ. Епископ Станисла вівський — Др. Григорій Хоми шин.
5. Прсвщ. Епископ Мункачів ський, А. Папп.
6. Прсвщ. Епископ Галду-дор ський, С. Міклошій (гр.-ка мад.)
7. Прсвщ. Епископ Крижо вацький — Др. Нյаради.

8. Прсвщ. Епископ Холмський — Др. О. Боцян.

9. Епископство Американських Українців ще не обсаджене.

УКРАЇНСЬКА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКОВ В КАНАДІ

Епископ Епархії: — Преосвященний Кир Никита Будка.

Секретар: Всч. о. Михайло Пелех, капелян Митрополичої Бурси і місіонар.

Адреса: 511 Домініон Ст.,
Вінніпеґ.

Духовенство

У Вінніпеґу: — Епископська парохія св. Володимира і Ольги: Впрп. о. сов. М. Оленьчук, парох, 115 МекҐреґор Ст.

Парохія св. о. Николая ОО. Василіяни: Пр. о. Атаназій Филипів, парох. Впр. о. Протоігумен ОО. Василіян Созонт Дидик, місіонар для Ґонор і Мавнтейн Род, Ман. — 612 Флора Евіню, Вінніпеґ.

В Манітобі: —

Всч. о. Евген Андрухович, місіонар для околиць підвінніпеґ ських. — 664 Алверстон, Ст., Вінніпеґ.

Всч. о. Аполінарій Калужняцький, Брендон і околиця. — 310 Деніс Ст.

Всч. о. Олексів, Росбурн і околиця. — Ольга.

Впрпд. о. Л. Боский, ігумен і місіонар в Комарно і околиці.

Всч. о. Крайківський, Давфін, Сіфтон і Етельберт.—Осідок в Сифтоні.

Всч. о. Атаназій Черепаняк, Кукс Крік і околиця.

В Саскачевані: —

Українська грекокатолицька Місія Монахів св. Спаса і Обителі Матери Божої Неустаючої Помочі в Йорктоні.

Впрп. о. Ч. М. Декан, ігумен і місіонар; Впрп. о. А. Делярій, ігумен і місіонар в Айтуна.

Прп. о. Йосиф Бала (в Бельґії).

Всч. о. Роман Крупа, парох Саскатуну і місіонар в околиці. 214 Аве. М. Со.

Всч. о. Йосиф Филима, місіонар для околиці Гаффорд.

Всч. о. Нестор Дрогомирецький, місіонар в Канора і околиці.

Всч. о. Петро Пасічник, місіонар в Альвені і околиці.

В Алберті: —

Впр. о. Матей Гура, ЧСВВ. парох Едмонтону і місіонар для околиць. 9648 Евіню, Едмонтон.

Прп. о. Василь Ладика ЧСВВ. місіонар в околицях Едмонтону.

Прп. о. Навкратій Крижановський, в Мондейр і місіонар в околиці.

Прп. о. Филип Ру. ЧМНЗ., місіонар в околицях Ельдорена.

В Онтеріо: —

Всч. о Н. Шумський, парох в Фт. Вілліям, Вест Форт і околиці. 629 МкІнтош ст.

Всч. о. Мих. Ірха, парох Торонта. — 143 Франклін ст.

Всч. о. А. Сарматюк, місіонар в околицях Гамілтону. — Ґрей ст., Гамілтон, Онт.

Всч. о. Михайло Кузьмак, парох, на відпустці в Зл. Держ.

Всч. о. Василь Ґіґейчук, парох Копер Кліф і місіонар по майнах.

Всч. о. Петро Камінецький, парох Брентфорду. — 100 Террас Гілл Ст.

В Квебеку: —

Світл. о. др. Амврозій Редкевич, парох Монтреалю. — 646 Ібервил Ст.

В Новій Скотії: —

Всч. о. Еміліян Красіцький, парох в Сидней.

В семинарі в Монтреалі. —

пп. Тимочко, Колцун, Григорійчук, Бартман, Каменецький, Колтуцький, Новосад, Луговий, Тракало, Марко.

Бурси і Школи під проводом Сестер Неп. Зачаття

У Вінніпеґу (Лиш Школа), Мундейр, Едмонтоні, Сифтоні, Йорктоні і Айтуні. Понад 500 дітей користає з приміщеня у них. Усїх сестер є разом 65.

Зіставлення

Епископ	1
Світських священиків	19
Монахів	9
Парохій і Місій	160
Школа парохіяльна	1
Бурс, шкіл і сиротинців	7
Українців гр. кат.	250,000

В ІМЯ ІСТОРІЇ, ПРАВДИ І ЛЮБОВИ

Чим є Православіє для України

(Популярна розвідка)

Якби ви вчились так, як треба,
Той мудрість булаби своя!
Тарас Шевченко.

Хто ще не знає, що т. зв. "православіє" є віра царів і національно-політична віра Москалів, а для Українців се була і є національна трутина, накинена і впоєна в народний орґанізм Греками і Москалями — най прочитає хотьби історію України за девятьнайцяте століте, особливо часів Петра Великого і Катерини II., царів російських. Там пробиває ся ця історична правда так само яскраво, як тепер по вибуху російської революції.

Коли оставимо сторону релiґійну на боці, а глянемо на цю справу лиш з національного українського становища, то кождому є зрозуміле, що чим менше ми Українці маємо спільного з нашими відвічними ворогами, Москалями, тим для нас ліпше; тим скорше вирвемо ся з російських кліщів до належної і так бажаної національної самостійности. З противного боку знова воро-

ги самостійности України будуть все природно старатися втиснути в народний український орґанізм щось свого питомого, присплять народну вражливість і чуйність, захвалять і відтак цего боронять, вмовляючи, що вони це роблять для добра Українців. Так ворог дістає неначе правний титул мішати ся в чисто українські справи і творять спільність інтересів і забиває народню відпорність, а то і самостійність цілковито. Так робили Москалї від віків, від коли завзяли ся знищити самостійну колись Україну, так особливо поступали Петро і Катерина, ті ославлені гробокопателї вольної України. Вони дали Україні своє цареславіє і боронили його для Українців, а забирали з України всьо: назву, свідомість, віру, нарід, маєтки і наконець сказали, що нас нема, що ми російський таки нарід, його частина, партія і в обороні святого православія свого вже ніби народу чули ся все оправданими обставати.

Що ся вступна замітка є слушна і правдива, вистарчить пригадати свіжі ще виводи російського епископа Александра в його пастирськім листї з нагоди запроваджуваня "українського православія в Канаді" через Саскатунських братчиків. Він пише виразно, що кождий російський челавєк думав, думає і інакше думати не може, що Українці то не є осібний нарід або нація, а є лише одною з російських партій — а **православіє зістає одинісїньким цементом, що вяже Україну з Росією.** Нищенє самостійної української народности і оборона російського православія на Україні то одно у Москалів так помішане, що той самий епископ Александер не встидає ся писати, що Бог того покарає, котрийваживби ся відлучити Україну від Росії. Російське православіє на Україні се нині одинісїнький кольорований титул Москалів перечити Україні права до самостійности. Боронять того православія, що з бігом обставин ,хитрою дипльоматією, брутальною силою і неронськими переслїдуванями втиснули в народний орґанізм України.

То все та сама історія, як оден нарід хоче запанувати над другим. Польські двори, корчми і каплїчкі, а російське православіє на українських землях се та сама полїтика на знищенє української національности.

Україна а Росія

Кождий історик знає, що Росія се далеко пізнійша народність і держава ,чим Україна. Спільна найстарша наша назва Русь і Русини відносить ся до України і Києва, бо то що ми

нинї називаємо Росією є витвором далеко пізнійшим. Коли Русь Україна зі славного свого княжого періоду падала і через подїли розпадала ся, тодї деякі руські князї йшли на північ від Київа у землї нинїшної Росії і мішали ся з фінськими племенами там мешкаючими відтак з Монґолами і Татарами і з часом утворили племя вороже полудневій Руси-Українї зі столицею в Володимири над Клязмою і Суздали, а згодом в Москві від XIII. віка. Те нове племя звало себе московським народом і витворило иньшу мову і звичаї, иньше громадське житє і думанє. Коли на Руси-Українї понятє свободи і демократизм були в ужитю і люблені — Москалї любили підчиняти ся волї свого князя, а ті князї виробили ся згодом на самовладних московських царів, що постановили знищити всьо независиме від них, передовсім

Українська гр.-католицька Церков в Ґренд Вю, Ман

Київське князівство і звали себе царями всеї Руси. А нарід слухав і служив царям, став звати себе руским а навіть великоруским. Московський нарід є отже коло 500 лїт молодший, чим русько-український, Москви не було ще, коли Київ — Володимир — Львів вже свою історію мали, Петроград російський коло тисячу лїт молодший від Київа збудував доперва Петро Великий по битві під Полтавою 1709 р., а російською мовою зачав Пушкин писати тодї, коли Котляревський і Шевченко стали писати українською. Се всьо треба памятати, щоби зрозуміти становище віри в українського і російського народа. Коли Русь-Україна хрестила ся в Київі Греками 988. року, Росії тодї на світї не було. Московщина з XIII віка взяла ся з руських князїв Мономаховичів через їх народне відлученє, народню схізму, а їх князї

уважали себе спадкоємцями Руси-України, її історії і її земель і столиці Київа.

Перший удар на Київ з півночи з Володимира над Клязмою зробив внук Володимира Мономаха Андрій Боголюбський 1169 р., ограбив місто, упокорив, подоптав і знищив його зовсім так, що Київ вже ніколи не піддвигнув ся, а на перший плян на Україні висуває ся відтак Галичина і Волинь. І Московщина вже все пильнувала, щоби Київ не підніс ся і не відділяв ся від неї. Та до цего її пляну найбільшою підоймою і помочію була віра народна, цареславіє.

Історична віра українського народу

О скілько збіг обставин і нахабність наших ворогів сусідів не вимусили противного, віра українського народу від хрещеня до нині була і є православна — греко-католицька. Відпорна вона на оба фронти: грецьким обрядом проти Поляків, а католицькою вірою проти Москалів.

Що Українці є православні, свідчать їх книги церковні, ніколи не змінювані, де вірні називають ся все православними християнами. Слово "православний" значить "правдивий"; кожда віра називає себе саму правдивою чи православною. Греки були і називали ся православними, як були в злуці з Римом (і з того часу походять їх книги церковні переведені на славянську мову, що до нині уживають ся у греко-католиків і греко-православних), Греки називають ся дальше православними і то з натиском, коли в одинайцятім віці відірвали ся від Риму і тою назвою називаємо ми їх нині з чемности, бо вони самі себе так називають. В дійсности се віри: грецька, сирийська, російська, буковинська, сербська, віри державні, що в них голова церкви є або цар або найстарший достойник церковний тої держави, чи того народу. Голова церкви т. зв. православних Українців мавби бути лише Митрополит Київський, як православних Буковинців Митрополит Черновецький. Правні епископи для православних Українців в Канаді, чи Америці мають бути вислані сюда через Митрополиту Київського, єсли то є дійсно поважна українська національно-церковна справа. Сирийські, чи російські можуть бути лише ,як їх Митрополит Київський вислав, чи на них згодив ся. Вибори і покликуваня когонебудь є латанина і сектанцтво, противні праву і дисціплїнї кождої епископальної віри і церкви. Хто вас прислав сюда до нас? — се найпростійші люди в Канаді вміють питати. — Не післаний через правну

власть церковну не має жадної власти духовної. Вибори є вибором, але власть може дати лише той, що її має, голова церкви, жерело всьої власти всіх підчинених працюючих на дотичній ниві церковній. Жадні збори ні брацтва тої власти не мають, отже нікому її дати не можуть.

Віра московська і українська

Єдина ,свята, соборна і апостольська Церков була до XI. віка одна під головством намісника Христового патріярхи Римського. На Сході були йому підчинені патріярхи Антіохійський Александрійський, Єрусалимський і від пятого віка царями гре-

Парохіяни Церкви Пресв. Тройці в Ґренд Вю зі своїм священиком о. М. Оленчуком на водосвятію.

цькими, Константинопольтанський. Всі собори вселенські на Сході були все під проводом леґатів від наслідника св. Петра папи Римського.

Горді імператори грецькі висадили свого патріярху Константинопольтанського, пятого з ряду і ніколи неоправданого згодом на друге місце, сейчас по патріярсї Римськім, а з часом стало очевидним, що вони з політичних зглядів хотіли стати першими у світі. Напружене межи Греками, а Римлянами, що крайно ненавиділи ся все, росло: зависимість патріярхи К. П. від Риму ображала гордих царів грецьких і в X. віці за Фотія прийшло на час зірваня зносин з Римом. Відновлені зносини тревали до року 1054, коли то патріярха Михайло Керулярий

зірвав з Римом зовсім на стало. Одна вселенська або католицька церков розпала ся сим поділом або Схізмою на дві Західну під папою Римським і Східну під патріярхою Константинопольтанським. Тут зачинаєся т. з. православіє у Східній церкві, отже пізнійше, чим Русь-Україна приняла християнство в 988. р. Русь приняла хрест від Греків тоді, коли Греки були в звязи з Римом, а то значить, що Русини-Українці охрещені яко греко-католики за київського князя Володимира. І Русь зістала в звязи з Римом ще довго по тім, як Греки вже ту звязь зірвали. Докази на се є Митрополит Київський Іляріон, що приняв папських послів в Києві 1054. і свято т. зв. теплого св. Николая 9. (22.) мая на памятку перенесеня мощий св. о. Николая з Мир Ликії до Бар в Італії перед Турками під опіку Папи Римського в р. 1096. Цего свята не мають Греки відпавші від Риму, мають лише Українці і Москалї, що були в р. 1096. ще в звязи з Римом. Грекам сумно було, що стратили мощі улюбленого святого, Українці греко-католики тїшать ся в тропарі цего свята ,що мощі святого утікли перед Турками під безпечну опіку Папи. Москалї мають се свято, бо їх вся віра вийшла з Руси-України, з часу коли Русь-Україна була греко-католицькою т. зв. в звязи з Римом.

Не від річи буде зазначити на сім місци, що коли Папа Римський з'єдинив цілий Захід під свій провід і завів для одностайности всюди латинську мову в церквах, то патріярха грецький на то заведений, щоби всякого врага і супостата піддати під імператора грецького, сего не осягнув. На Сході лише Греки уживали грецької мови в церкві, а всі иньші народи під пановаием Греків і їх патріярхи уживали грецької мови всюди в житю (як анґлійської в Канаді), а в своїй церкві уживали своєї народної мови і тим протестували проти грецького цареславія і візантинїзму. Так маємо на Сході народні церкви сирійську, арабську, мароніцьку, коптійську і нашу славянську — українську, болгарську, сербську. Коли правимо з наших книг не по грецьки, а по старославянськи, то тим публично протестуємо проти колишнього грецького апетиту піддати цілий світ під грецького царя і його креатури грецького патріярхи. Наші книги церковні є переложені з грецьких і ми видимо з них нинї ще, кілько там цареславія. Се лише російським царям могло подобати ся, спадкоємцям грецьких світових забаганок. Але ми нинї видимо, що тоте цареславіє нікому не вийшло на здоровлє: царів грецьких, російських, сербських нема — 70-80 % неписьменного народу — а Турки і Большевики роблять там нинї свої

скрайні експеріменти.

Історія виказує, що Русь-Україна зависима релїґійно від Греків перейшла згодом сама у схізму, в розділ з Римом. Грецький патріярха і владики потягнули Русь за собою. Поділена Русь-Україна, сварками князів і Монголами та Татарами загрожувана і нищена стала також релїґійно упадати. Але одно є в історії очевидне, що як далеко мешкав український нарід, так далеко все звязь з Західною культурою і вірою була утримувана, або по зірваню відновлювана, а там де утворив ся новий нарід московський на північ від Київа, там грецьке цареславіє раз закорінене зістало аж до нині. Москалї люблять цареславіє і накидали його всім, кого хтїли під своїх царів підбити. Відси йде полїтично релїґійна нагінка Москалів на Україну і цареслав-

Церква Прсв. Евхаристії в Елмвуд, Ман.

но-антіукраїнський світогляд всіх Москалїв аж до нинї Відси зрозуміє кождий висше наведений вислів: Православіє являєть ся єдинственним цементом сполучаючим Україну з Росією.

Що се не голословне тверджене, а історична правда, досить пригадати кілька фактів.

Ми вже згадали за Митрополиту Київського Іляріона і за т. зв. теплого св. Николая, факти, що свідчать незбито про це, що до кінця XI. віка Русь-Україна була в злуці з Римом або греко-католицькою.

В XIII. віці, коли вже Київ був ослаблений, а Галичина вибила ся на перший плян, князь Данило, що заложив Львів для свого сина Льва, загрожений Татарами, звернув ся за помочію

до Риму і обіцяв привести свій нарід до унії з Римською вірою. Папа проголосив Галичину королївством 1253., післав Данилови королївську корону, але поміч не надійшла і унія XIII. віка упала. Полїтика Галицьких Українців і їх князя була тут звернена на Захід і до Риму.

В XV. віці коротко перед упадком грецького цїсарства в руки Турків 1453 р., грецький цїсар і патріярха удали ся до Папи Римського за помочію і заключили унію з Римом 1439 р. у Фльоренції підписану папою Евгенієм IV. і грецьким царом, заступником патріярхи (патріярх Йосиф тодї помер), 17 митрополитами грецькими і між ними Митрополит Київський Ізидор підписав декрет унії так: "Ізидор Митрополит Києва і цїлої Руси, заступник Апостольської Столиці Святїйшого патріярхи Антіохійського Доротея зі щирим серцем підписав." Папа іменував Київського Митрополиту Апостольським Делєґатом на Русь, Литву, Лївляндію і Польщу і Митрополит Ізидор вернув на Русь. Всюди унію приняли Українцї, але Москалї нї. Схід і Захід получили ся знова в одну церков, але прислужники цареславія, грецькі і московські сказали: Ратуймо православіє! — Волимо Турка як Папу! І сумно на тім вийшли. Турки знищили Грецію а Росія нинї в крови купаєть ся за царів і цареславіє. По смерти Митрополити Ізидора перестав бути Митрополит київський оден на цїлу Русь, він носив титул: Митрополит Києва, Галича і всеї Руси, а Москалї поставили в Москві свого. Митрополита Москви і всеї Руси, що понижав київського Митрополиту після волї царів і згодом переробив ся в осібного патріярху Московського, независимого від Греків 1589. р. Український нарід без шкіл, тримав ся православної церкви, а інтелїґенція, видячи до чого православіє служить, кидала свою віру, а переходила на Католицизм. Князь Острожський був приятелем унії з Римом і хотїв її відновити, але ображений, що владики самі без него до цего взяли ся, став проти і запросив проти унії козацтво.

Православіє витворило дуже гнилі відносини, Москва дбала лише за царів і церков до цего служила, тому знова Київський Митрополит Михайло Рагоза з Владиками західними звернули ся до Риму о приняте Українців до звязи з Римом. 1596. р. на соборі в Берестю Українцї піддали ся під зверхність Папи Римського. І ся унія треває до нинї неперервана в Галичинї, а в Російській Українї зістає знищена неронськими гоненями.

Як Росія знищила греко-католицизм

Так як грецьким так московським царям треба було церкви, владик і духовенства до всїх цїлий, але свободолюбний український нарід все звертав ся від царів до Папи Римського. Унїя 1596. року завязана мала гірку годину. Російськими царославними наймитами намовлені владики, пани, брацтва, люди, козацтво виступили проти звязи з Римом і стали боронити православія. Но греко-католицизм ріс і поширяв ся серед народу так, що за двіста лїт мимо страшних переслїдувань було коло 15 мілїонів Українців греко-католиків.

Се непокоїло московського царя Петра Великого, батька Нової Росії, що взяв ся до плянової роботи влучити Україну цїлковито до Росії. Церков, хоть цареславна, за слаба тому була

Церква Рождества Прсв. Богородиці коло Сопівників в Сондавн, Ман.

служниця, він постановив заложити собі таку церков, щоби йому так служила, як він буде потребував. Цар вимусив на Греках, що не їх, а московський патріярха святив вже київських Митрополитів, скасував відтак патріярхів московських, а завів святїйший синод 1721. р. Зависимість України від Москви була майже цїлковита, но Петро постановив відібрати Українї всї права і свободи і зілляти її цїлковито з Росією.

Гетман Мазепа став проти Росії за самостійностию України, але побитий Петром під Полтавою 1709. небавом потім помер. Тяжка царська рука затяжіла над Україною. Січ Запорожську скасував цар. Десятки тисях українських козаків запряг

до робленя доріг між Волгою а Доном, а коло 30 тисяч козаків річно гинуло і топило ся по багнах Неви, де цар будував нове місто Петерсбурґ. Україну назвав цар Малоросією (як тепер Поляки Галичину Малопольскою!), завів панщину, де ще її не було і пильнував, щоби жадний знак української самостійности не проявляв ся. Катерина докінчила се російщенє 1775. р. зруйнованєм Січи і скасованєм козацтва цілковито. Натомість завела ґубернії і службу в російськім війську, та дике кріпацтво, неволю у панів. 1876. указом царським заказано говорити по українськи... Не лекше жило ся нашому народови в Польщі в Галичині, Поділю і Волині під панами, що гуляли без тями, доки не довели до розбору Польщі, з чого Галичина дістала ся до Австрії, а вся право і лївобережна Україна стала російською до наших часів.

Російське кріпацтво і польська панщина викликали серед Українців протест, званий гайдамаччиною. Розбишацькі банди нищили зразу панські маєтки для грабежі, але згодом стали орґанізувати ся, як колись козаки, до висвободженя селян з кріпацтва, а з часом за намовою київських міщан і монахів стали боронити православної віри і народности. Поляки і Москалї сей рух знищили. Катеринине російське військо полапало провідників як Залїзняка і Ґонту, видало їх Полякам і вони посадили їх на затесаний паль. Се було останне змаганє історичне нашого народу за його народні права; нинї по революції російській ті самі наші відвічні вороги Москалї і Поляки беруть ся за нашу шкіру...

Очевидне з цего, що козацтво і гайдамацтво боронило сво боди народу, але і православія, що після пляну Москалів було найсильнійшим средством до російщеня України. Глубоко релїґійний наш нарід привик у церкві шукати розради серед своїх лихолїть монґольських, татарських, російських, польських. Там він находив одинісїньку розраду і любив свою церков. Но російські патріярхи, владики і попи обруситєлї уживали церкви до присиплюваня народного українського почутя і російщили наш нарід "святим православієм" так далеко, що нинї ще по проголошеню самостійности України православіє вірить, що Бог того тяжко буде карати, хтоби між Росію і Україну вбивав клин до розлученя того, що сам Бог розлучив иньшою мовою і душею.

Наше козацтво і гайдамацтво любило прямо свою віру і за нею обставало, а обставало завзято, бо йому клептали по-

пи все, що віра католицька се віра наших ворогів, Поляків, святе православіє то ґрунт. Що сей ґрунт був російський і смертоносний для України, цього не позволили обруситеї доглянути. Кріпацтво і темнота тут помагали. Православному Українцеви був блищий православний Москаль чим його брат Українець-католик. А історія показує, що католицизм є наш з початку і в середині і до останка, є европейський проти азіятськоро цареславія, є український природно, а православіє царам служило в їх для України смертоносній політиці.

Чому у Українців Галицьких находять ся симпатики гнилого російського православія для України і то ще нині по його упадку і вирeченю через Києвлян, се тяжко поняти. Одинока відповідь на це є: Якби ви вчились так як треба, той му-

Шкільні діти підчас забави коло Церкви ВМ. Димитрія в Лейдівуд, Ман.

дрість булаби своя! Много помішаня в тім питаню зробило набоженьство до Кобзаря Тараса Шевченка, що був сам православним і з оповідань свого діда і батька кріпака виссав ідеольоґію козаків і гайдамаків через їх окуляри. Тарас стояв за всім, за чим козаки стояли. Розділити борбу за права народу від віри накиненої Москалями і царями він не зумів... Ту як раз видко, що від російської школи на знищенє України навіть такий ґеніяльний ум, як і таке велике серце як Тарасове не могло увільнити ся. Одиноке толкованє є це: Як вони брешуть, то й я брешу! Коли у Шевченка його становище є вповні оправдане, то нині по всім, що сталось, Галицькі греко-католики і їх церков виступають яскраво і на пречуд славно як вислід того

історичного самозаховавчого стремліня нашого народу до заходу і захисту відтам на давленє азіятицької, московської заборчої політики.

Що для Росії значило православіє на Україні, свідчить переслїдуванє греко-католицизму українського. В Росії і на Україні не було місця для греко-католицизму, для папи, бо ту цар папою, а греко-католицизм відділяє Українців від Росії. По поділї Польщі, де православіє XVI. в. майже було впало, дістало ся під Росію яких дванайцять міліонів греко-католицьких Українців. Вони після пляну Петра і Катерини не сміли бути нї Українцями нї греко-католиками. Цар боронив православія Українців в Польщі, жадав звороту православним всього, що вони колись мали, а що вони мали в XVI. віцї всьо, то зн. жадав скасованя греко-католицьких епископств і парохій. Слабі польські парохії анї Рим не много могли зробити, бо дволичний Петро удавав приятеля, а нищив всьо і всїх для будови сильної Росії і не розбирав в средствах. Його політику підхопила по майстерськи цариця Катерина II. сама зовсім без віри після рецепти Волтера і по замордованю свого мужа Петра запрягла церкву до дипльоматичної служби на будову великої Росії. Інтриґувала доси, доки з пруським Фридрихом і австрійською Марією Тересою не поділила Польщі забираючи до Росії цїлу Україну без Галичини. Вона то потрафила з православними попами ще перед розбором Польщі вести всьой гайдамацький рух на Україні проти Українців греко-католиків і мордувала греко-католицьких священників, нищила церкви і кождого, хто не був православним, так, що ті різнї дадуть ся хіба порівнати з гоненями християн за царя Нерона. 40.000 людий забили гайдамаки! Вісїм дієцезий, 11.900 парохій греко-католицьких на Україні проти 20 православних за Дніпром коло Переяслава значили, що цїла Україна була греко-католицькою, але Катерина пустила пса на пса, своїх проти своїх, розпалила їх свяченєм ножів по церквах і нищила церкви, монастирі, всьо підпираючи той рух, де було треба, російським військом. Унїяти греко-католики були проголошені ворогами Росії і тому їх нищено в імя будови тої Росії, що Січ зруйнувала і кріпацтво завела на Україні... А коли гайдамаки зробили, що їм велено, Катерина післала ґенерала Кречетнїкова і розбила гайдамаків, знищила, щоби часом не пішли проти Росії.

Темному народови дано до пізнаня, що їх голова церкви не є в Римі, а в Петербурзї, там де цар і зачала ся праця над

поширюванєм православія. Священникам наказано в церкві згадувати імя цариці і св. Синоду, страх і замішанє росло і православіє втискало ся в український загал більше і більше. 1.200 парохій під охороною достаточних військ Катерини перейшли на православіє. Відбирала церкви католикам і віддавала схізматикам, а священників гонила з торбами. Схізматицькі попи, маючи кнут і гроші Катерини за плечима робили добрі жнива. Та деспотична місіонарська робота Катерини знищила на Україні коло Кієва, Каменця, Луцька і Володимира до року 1796. близько 4.800 греко-католицьких парохій. Загалом від р. 1773-1796. перетягнула Катерина на схізму 9.316 парохій, 145 Василіянських монастирів і коло вісім міліонів вірних. Якби ще була з рік жила, булаби унію зовсім знищила. Жаден поганський цар не має більше звірства на своїй совісти, як та грішниця Катерина.

Діти по науці катехізму при гр.-католицькій Церкві св. Апп. Петра і Павла в Талберґ, Ман.

За наслідників Катерини стало лекше. 1804. було вже знова 1.388 греко-католицьких парохій в Росії, 91 монастирів і яких півтора міліона вірних. Але за царя Миколи І. пійшла робота Катерини дальше вперед...

Ославлений канонік з Луцька Сємашко з міністром Блюдовом завзяли ся знищити католицизм серед Українців в Росії до кінця. Указами стягнули чотири дієцезиї в дві, стиснули монахів і сестер всьо “для добра унії”, в р. 1832. скасували чин Василіян, їх добра забрали і скасували всї парохіяльні школи

і так всьому позамикали розвій, що цілковитий упадок унії був лише питанєм часу. Тих що уперто тримали ся віри батьків гнали на Сибір, коло 160 священників там пійшло, сотки погинули по криміналах, мале лише число утікло до Галичини т. зв. Холмчаки.

До Петерсбурґу пійшло донесенє, що всї пристали до православія добровільно... В році 1771. було в Кієво-Галицькій провінції 13.000 парохій і 17.000 прилучених церквей з понад 12 міліонами вірних і понад 9.000 парохій пійшло на православіє, за Николая всьо пропало, крім Холму, що прилучений був до схізми в році 1875.

До цего зачали ще в австрійській Галичині витворювати кацапство, чищеня обряду і баламученє, а Поляки як здавна, так тепер лише дивлять ся, як з Українців зробити Поляків і після російської системи тягнуть Українців на свою латинщину. Ріжниця лише та, що силою не можуть йти і хитростію не дорівнують Москалям.

Висновки і закінченє

Сей очерк є начерком найважнійших моментів нашої церковно-народної історії і учить нас, що історично перша, все природна і найдовше тримана віра батьків наших була греко-католицька, що остала лише у Галицьких Українців до нинї. Православіє, віра Москалів нам накинена, служила все царям нищити нас національно; не диво, що Українці тепер по проголошеню самостійности зірвали всї зносини з відновленим Московським патріярхом, а Українцям остає після історії тримати ся віри св. Володимира греко-католицької, не лише правдиво православної, але національно відпорної на оба ворожі фронти, тримати ся як Руслан співав:

Душу ми вирвеш і серце ми вирвеш, але віри ми не вирвеш і любови не вирвеш, бо віра ми руська і серце руське.

Учіте ся братя мої,
Думайте читайте!

О. Олесь.

НАС ЖДУТЬ...

Нас ждуть, що знову ми прилинем
На рідні села і міста,
Що ми ярмо з народу скинем
І матір знімемо з хреста.

Нас ждуть по тюрмах бідні бранці
І сплять, нас бачучи у сні;,
Щоб знов в сльозах устати в ранці
І гризти ґрати завісні

Нас ждуть в ярах і пущах темних
Голодні і голі втікачі
І вже до гуркотів таємних
Не прислухуються вночі.

Нас ждуть в зеленій Буковині
В Угорщині, в Галичині.
На кожнім кроці України,
Де тільки падали в борні.

Де впала крові хоч каплина
Де тільки тихий стогін чуть,
Всі, як душа одна, єдина,
Нас ждуть.

— О —

ПРОБУДЖЕННЯ АНГЕЛЬОГО (*)

(Передрук з журнала "Полонений", який видавали полонені Українці в італійськім полоні в Касіно.)

Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздорожу,
Людським призирством, ніби струпом вкритий...
Іван Франко

I.

І борей знемігся. Де-де знімалися ще снігові куряви. Це були послідні стони-позіхання бурі. Замиготіли зорі; а ген-ген запалала північна заграва і кровію облила безмірні сніги-леди.

Запанувала тишина.

А на цвинтар мучеників простував Шаман, князь духів снігової країни. Його очі блищали жаром.

І, переступивши границю цвинтаря мучеників, ішов до гробу, а гріб цей був на середині кладовища.

Стоючи при гробі, підніс руки в гору і закликав могучим голосом:

"Ангелі, Ангелі! Встань!"

І розвалилася прикрива, а з гробу повстав молодець і уста його шептали:

"Чи це ти, Ельое?"

А Шаман сказав йому: "Ні, це я, Шаман, володітель духів цьої країни; я прийшов, щоби тебе збудити зі столітнього сну. Ельое, коли тебе успала, вложила на мене обовязок твойого пробудження.

А днем твойого повстання мав бути день **відродження твойого народу.**

І день цей настав і ти маєш піти до відродженої вітчини; бо ти її син і за ньої страждав."

(*) Anhelli — духовий герой в поемі Ю. Словацкого. Словацкі веде свойого героя через цілу Сибір по каторгах, де вказує йому катування, які зносять польські патріоти, що туди загнало їх російське правительство по згнобленню повстання 1830 р.

І відізвався Ангелі, кажучи: “Могучий князю, веди мене до неї, бо незмірна любов-туга у мойому серцю.”

А Шаман відрік дрожачим голосом: “Не я тебе поведу, але глянь: там на заході багриться велика луна; вона буде твоєю провідницею, дороговказом і ціллю.”

І відійшов на схід, а по його лиці котились великі, тяжкі сльози...

II.

А Ангелі остав сам, вдивляючись в далеку вогненну луну. Дунув вітрець від заходу і ніс на своїх крилах стогін і хлипання.

Німо стояв Ангелі, а подув грався з його русявим волоссям...

В тім якась рука діткнула його рамени і він почув трикратно своє імя: Ангелі, Ангелі, Ангелі!

А коли оглянувся, побачив, що коло нього стояла женщина. Її лице молоде, але зівяле, а на лици була велика крівава пляма. Волосся розбурхане спадало на її груди, на яких виднів білий орел. На одіжі багряніла також свіжа кров.

І Ангелі промовив питаючи: “Хто ти? Відки приходиш? Чого бажаєш?” І відповіла. **“Сину! Я—твоя мати!** Ти за мене терпів сотки літ, коли я була поневолена. Ти один розумів мої страждання і потішав тих, що карались в каторгах. А коли бачила твоє важке умучення, післала тобі успокоєння — Ельое. Сама не могла до тебе прийти, бо була прикута до гранітів.

Нині я відродилася, **гірко** відродилася!”

І сльози покотилися по її вялім обличчю.

Ангелі склонив голову на її грудь і почув запах “куржу крві братнєй.”

“Мати моя, питав Ангелі зломаним голосом, хто Тебе сплямив **цьою** кровію?”

І вона відказала: “Сину, не питай! Бо це питання крівавить моє серце — убиває мене!

Бачиш ген на заході кріваву луну? Це мій народ, століття мучений, святкує хвилю свойого відродження, своєї обнови і справляє пир; о, великий, крівавий пир.”

І, пригортаючи Ангелього до груді, мовила важкими словами: “Сину! Я учиню тебе совістю мойого народу і підеш зі мною в твою вітчину: країну болю, терпінь, плачу і скреготу зубів; там побачиш, що значать ці кріваві плями на мойому чолі і на моїй одіжі.”

І голос її дрожав так жалісно, наче та струна у кобзі.

А Ангелі відвів голову і, глядячи у заплакані очі Матері, мовив: "Ходім у вітчину! Я так тужу за нею, за моїм народом; ходім, щоби побачити **пир відродження обнови."**

І стало тихо. На небі тремтіли зорі, а північна заграва погасала.

І оніміла ціла снігова країна. —

III.

А вони скорістю думки линули на стрічу крівавій луні. Луна могутніла, більшала і перед ними розлило ся море вогню.

І Вона, діткнувши його руки, тихо прошептала: "Сину, ми на порозі до вітчини."

Ангелі закрив лице руками і гірко заплакав.

"Сину, не плач! Даремні твої сльози! Тут море сліз вже лилось — даремне. А всі вони впали на м е н е і печуть мене пекольними вогнями.

І линули дальше.

А до них долітали: плач, зойк і пяні крики.

"Мати, що це за країна, ціла в пожежі?"

І Вона мовила: "Це батьківщина наших сусідів, братів; а брати ці — це діти моєї сестри України, Білорусі і Литви."

І спинили ся біля юрби узброєних, які кордоном окружали горючу хату.

Одіж їх була багряна, а у кожного на грудях виднів білий орел. А клюви і пазурі орлів були окрівавлені.

В полумінях горючої хати було чути смертельний крик маленьких дітий і видно було дрібні рученятка цих невинних, що благали о поміч, милостиню — даремне. Бо в і д н о в л е н и й народ приносив їх в жертву Ваалу: палив живцем безборонні діти України.

Ангелі відвернув обличчя і важко плакав, бо бачив кривду!

А коли глянув на Матір, Вона хлипала. І сказала ледви чутно. "Віддалім ся."

IV.

І летіли на південь, де, здавалось, царила тишина.

Спинили ся над селом. Собаки сумно вили.

Замиготіло світло і почув ся крик роспуки: "Защо берете мені батька. Оставте його, я молю вас!"

І Ангелі мовив до Матері: "Погляньмо, хто таким криком полошить спокій."

І спинили ся біля церкви.

Узброєна юрба виводила з хати простоволосого, як голуб сивого священика. На руках у нього були залізні кайдани. Він ішов гордо, а уста шептали молитву: "Боже Україну храни." Юрба дико реготала ся.

Один з юрби, почувши молитву божого слуги, скочив як тигр і вдарив с к о в а н о г о два рази в лице.

І кров поплила з уст старця, мішаючись з молитвою...

І привязали його до пня та розложили вогонь під його стопами; а полумя повзло по тілі мученика.

Провідник тої зґраї людий-звірів, плюючи йому в лице, питав. "Чи ще любиш твою Україну?"

Мученик закликав: "Так, бо Україна моя Мати!"

А в цій хвилі почув ся з хати крик молодої дівиці: "Тату, татусю! Ратуйте, бо рабують мою дівочу честь і знеславлюють мене!"

Та впали два стріли, прошили серце батька і він склонив голову. Вогонь догаряв. Увязи перетліли і замучений з брязкотом кайдан на руках упав в калюжу власної крови...

Ангелі, дрожачи, шептав: "Мати, Мати моя! Я так безмежно Тебе люблю! Чому л ю б о в того старця зневажено?"

І голосно зaридав. Вона мовчала, схиливши голову.

А коли глянув на її обличчя, то на чолі зобачив другу свіжу кріваву пляму.

Вогонь погас і стемніло. Маленька, чорна хмарка вповила хрест на церкві, а одна зоря канула в безмежні простори. Недалекий ліс таємно шумів.

А зловіще виття собак супроводило Ангелього і його Матір.

V.

Вони мовчки линули в сторону столиці.

І опинили ся на дорозі, а по обох боках росли кріслаті, високі липи. І на конарах кожного дерева довкола пня висіло по чотирі і пять нагих тіл.

А дерев таких було 44.

"Хто ці люди?" — питав Ангелі; а Мати відказала: "Це сини України, які в безмежній любові до своєї Неньки т а к померли. А соромну смерть зготовили їм мої сини."

І Ангелі, закриваючи своє лице руками, важко плакав.

А у Ньої сліз не було, тільки з жаху сікла зубами так, що калічила свої губи до крови.

І відвернули очі і линули дальше.

VI.

Під лісом стояла самітна хатина. Крізь вікна блимало слабе світло.

І Вона, взявши Ангелього за руку, повела його у ту хату.

Там на долівці кругом сиділо семеро малих, голих, нечесаних дітей, а між ними лежала вязанка молодого пруття.

І діти витягали прутик по прутикові з тої вязанки та огризали молоду кору: це була їх пожива.

А огризане пруття кидали на вогник і цей був їх світло і тепло.

В куті у тіні сиділа у власному гною женщина. Це була мати тих дрібненьких діточок.

І вона гризла своє власне тіло, вимовляла без впину слова: "Знасилували, його убили, знасилували, його убили." І знову гризла тіло своє.

А коли діти кликали: "Мамо, матусю!" вона не чула і не розуміла, бо була безума.

Ангелі опер голову о одвірок і мов скамянілий глядів на цей страшний образ.

По хвилі звернувся до матері і питав: "Хто і защо смів таке чинити?"

А Вона крізь хлипання мовила: **"Це учинили мої на вічний спомин своєї обнови, в ненависті до братів, які в своїх серцях леліяли глубоку любов до Неньки України."**

І, почувши ці слова, хотів Ангелі скрикнути; але викривив тільки уста, бо сльози здавили голос.

І відвернулися, щоби опустити хату; а в ухах їх ще гомоніли страшні слова: "Матусю! Знасилували! Тата убили."

І полишили це місце "повітря і гладу" та опинились на полі.

Була північ. Десь запіяв когут. Пугач перекликнувся. Вітер ніс далекий шум ріки. — Косарі, знеможені ходом, одпочивали серед неба, а великий віз заточувався за гору.

Люди по хатах переняті жахом, тремтіли, молилися, і тулилися одні до одних, щоб могли разом умерти.

А **нелюди**, умучені катівською роботою, ішли на спочинок, щоби набрати сил до нових катувань!

А довкола палали українські церкви, школи, цілі села і місточка.

VII.

І мати, поклавши руки на рамена Ангелього, дивилася у його очі і мовила твердим голосом: “Нині випємо чашу терпіння до дна!” І, беручи його за ліву руку, повела до столиці палаючої країни. Перелинули понад дрімучий город і спинились на його окраїнах західних. Тут розходилися два широкі шляхи: один на захід, а другий на північ. Нараз задудніла земля від ходу тисяч людий: чоловік і жінок. Всі вони, прибиті горем і терпіннями, були на-пів нагі, босі. Каміння калічило їх ноги до крові; а як вони перейшли, то дорога багряніла.

Їх супроводили узброєні зґраї пяних “героїв” з білими орлами на грудях. А у кождого з них у руці була дротяна нагайка!

Між гнаними була одна жінка-мати, що до груді пригортала своє сонне ангелятко-дитинку.

І коли не здужала скоро йти, як другі, прискочив до неї один зі зграї і дротяною нагайкою ударив її два рази по лиці...

І на обличчю у неї показалася кров, а каплі упали на усміхнені уста сонної дитинки.

Ангелятко злизало теплу каплю крови своєї матері.

А Ангелі, видячи це, сказав: “Мати моя! З цьої дитини виросте местник українського народу і жадний буде крові тих, що мучили і катували його матір.”

VIII.

На роздоріжжю ділили похід: одні йшли на захід, а другі на північ.

А йшло много, много тисяч мучеників.

І Ангелі дивлячись на них, питав: “Мати, чому вони так їдуть і куди?”

А вона, відповідаючи, сказала: “Це ті сини і дочки України, яких не було ще часу убити; їх женуть мої в неволю: в тюрми і казамати, щоби там гнили і повільно конали. А тюрми ці наповнені живим трупом, всі вони у твоїй вітчині, вольній і новій.”

І Ангелі, схилившись на рамя Матері, просив Її шепотом крізь сльози: “Мати, веди мене у ті місця, нехай я все побачу, бо я совість мойого народу. Хочу пізнати всі звірства і жорстокості моїх братів, щоб гризти їх серця так, як гризе полумя горюче дерево, а ржа залізо!”

І рекла Мати: "Таких місць катування є дванацять."(*)
А обнявши його рукою, повела на північ...

IX.

Перед ними сіріли мури твердині Берестя.

І непомітно увійшли в один форт, де мучились інтерновані і полонені сини України. У підземній, великій келії лежало під стінами 120 людий. Підложем у них були голі дошки, а накривалами — їх подерта одежа. Під стелею блимало слабе, мляве світло.

Всі ці люди були хворі, бо тифна горячка пожерала їх.

Де-де зривався хворий, ставав, колибаючись, викрикував незрозумілі слова, заломлював руки, падав на камінну долівку і — конав...

Ось підвівся молодець літ 16-ти і, звертаючися до сусіда, мовив: "Тату — я — чую, — що — зближається — мій — конець . . . Тут — біль — пече — " і, хотів показати рукою на груди, але не міг піднести руки.

"Та—ту — простіть —" упав і сконав...

Батько кинувся до трупа: "Сину, я для тебе жив, хотів тебе бачити у вольній землі! Для кого я маю жити? Двох синів-соколів лягло у борбі, мати з роспуки попала в безумість і заподіяла самовбивство, а мене з тобою посадили в тюрму." А цілуючи і пригортаючи трупа до груді, мовив: "Сину, ти був єдиною моєю потіхою і надією! Умерла надія і нема міні життя!"

І з цілою силою свойого страждання ударив об мур головою і упав біля сина. Мозок спливав на долівку, а руки судорожно підносилися — грозили.

І Ангелі укрив лице на грудях Матері і плакав важко.

А Вона цілуючи його в чоло, мовила: "Опустім це місце, бо кров у жилах стинається.

І вийшли та звернули на захід. —

X.

До них долітали страшні зойки, плач і крики.

Це були казамати Модліна.

І вони увійшли на тюремне подвірря.

(*) Місцевості, де перебувають інтерновані і полонені Українці: Домбє, Вадовичі, Ланцут, Пикуличі, Львів, Перемишль, Тарнів, Модлін, Демблін, Берестє, Бяла, Стшалкова.

В однім куті товклася узброєна зграя і відти доходили, роздираючі серце, крики, ридання і дикий сміх.

І Ангелі наближався: Там на землі лежало долілиць девять людий цілком нагих. На шиї і ногах у кождого лежачого сиділо по одному катові і ці сікли нагайками обнажені тіла мучеників.

Мучені по перших ударах страшно скрикували, бо чули біль і власну кров під собою.

А проводир нелюдів питав битих: "Чи ще будете невдоволені? Говори худобо!"

По сто ударах зливано їх водою, щоби привести до життя.

А коли вони мовчали, казав їх дальше січи, щоби говорили.

Та вони лежали без памяті: не чули ні питання, ні болю.

А тимчасом припроваджувано нові жертви на місце екзекуції.

І так побито 33 людий.

А коли катування скінчилося, двацятьсім мучеників померло.

Ангелі глядів німо на матір і зобачив на Її чолі третю кріваву пляму.

А вона дрожала, як осиковий лист.

І мовила, беручи Ангелього за руку: "Ходи, сину ще покажу тобі Домбє."

І вийшли.

XI.

Наближалися до деревляних, довгих хат, а там царив спокій, наче на кладовищі.

Увійшли у хати, а там сиділи і лежали сотки людий.

Лиця у них були бліді, очі глубоко запалі, а ноги і руки висохлі, наче тики.

І коли так переходили, спинилися коло двох людий-кістяків, що шепотом до себе говорили.

Один з них дер свої лахи на кусники, вкладав ті кусники в уста і жвякав; це була його пожива.

А другий питав: "Що робити меш, як з'їси свою одежу."

А той, жвякаючи, відказав: "Гризтиму своє тіло."

Ангелі, плачучи, питав: "О Мати, чому вони це роблять?"

І Вона відповіла: “Бо цих людей засуджено на голодову смерть. Тільки раз на день дістають одробину страви, щоби так продовжувалися їх терпіння, заки помруть.”

А коли Ангелі спитав: “Хто вони?” Вона відказала: “Це найсвідоміщі сини України.”

І Ангелі, цілуючи руки матері, мовив у болізні: “Я вже до дна пізнав терпіння братнього народу. І розумію, який страшний, крівавий пир справляє мій обновлений народ.”

А Мати, дивлячись у очі синові, мовила спокійним голосом: “Все, на що гляділи твої очі, учинили мої сини! А так роблячи, не обновляться вони, бо я, їх **мати — я їх проклену!”**

І в словах тих була велика гроза.

І вийшли, не говорячи більш до себе, бо серця їх давив важкий біль...

XII.

Мовчки йдучи, спинились у стіп гори, яка двигала на собі великий замок.

Це був Вавель.

На дворі дніло. Ген-ген на сході багрянів край неба. Зорі канули в безмежному блакиті. На полудні біліли сонні верхи гір, закутані в ніжні серпанки і мли. На західному небосклоні бовваніли непорушимо тяжкі, оловяні хмари, а з півночі котився морозний легіт.

У стіп Ангелього і Матері глухо шуміла Висла.

І була хвиля, наче ціла вселенна очікувала чогось в трівозі...

А вона піднесла руки до гори і кликала грізним могучим голосом; а слова ті лунали, наче гомін грому:

“Великі і тверді терпіння завдав **мій народ —** народові братньому. щоби ці провини змили з мойого народу, з його імені, я Мати мушу знову приняти тяжкі окови на свої руки і ноги на цілі століття. Своїм стражданням змию кров з рук мойого народу—ката; а заки настане та обнова, ви, сини мої, ідіть в глубину віків зі страшним пятном на чолі, з пятном новочасних Неронів і Геліоґабалів і будьте прокляті аж до семого покоління.”

І в підземеллях Вавеля тлінні останки Хоробрих, Великих і Августів гробовим голосом рекли:

"Niech — tak — będzie!"

А, звертаючись до Ангелього, мовила:

"Сину, неси мій проклін по цілім моїм краю, увійди у серце кожного, бо **всі сини мої і доні,** без виїмку, винні невинно **пролятої крові братнього народу. Гризи їх серця без упину днем і ноччю аж до семого покоління, щоби всі вони пізнали, що чинили важку кривду."**

А в підземеллях Вавеля тлінні останки **володарів** знову рекли могильним голосом:

"Niech tak będzie. Amen."

А крізь рожеві хмари продиралися перші проміння сходячого сонця...

Олександер Колесса.

З Низки Пісень: "Крівавими Слідами"

Як нас проганяли . . .

Як нас проганяли на чужу чужину,
То йшли вороженьки,
Як та чорна хмара
Та на нашу Україну.

Як нас проганяли із рідної хати,
То горіли міста,
То палили села,
Грали труби і гармати.

Як нас проганяли, то плакали діти;
Від нашого жалю
Застогнали ниви,
Хилилися в саді квіти.....

Ой як ми сідали на ковані вози,
То іржали коні,
Ревіла худібка,
Нам закамяніли сльози...

Як ми виїжджали та за ворітенька,
Лишилася дома
Хора на постелі
Старесенька наша ненька.

По дорозі кляли на батьковім гробі:
— Знаєш наше горе,
Наш татунцю рідний?
Забери нас усіх д' собі!...

За нами світило полумя червоне,
Торохтіли вози,
Дзвони голосили,
В полі кракали ворони.

— Не крачте ворони з тими галочками!
Може ми ся вернем
В наші рідні хати
І з нашими діточками...

Може ми ся вернем хоч на другі жнива...
— Бувайте здорові
Наші рідні села
Вкраїнонько нещаслива!

II.

До дому!

Знов сади зацвили і лелії в гаю;
Уже весна третя,
Як ми пропадаєм
В далекім чужім краю.

Уже весна третя сипле білі квіти...
Ой, уже висока
Поросла мурава,
Де спочили наші діти.

Ой защебетали солові в лузі;
— А ми.... тут, в таборі
Голі, босі, хорі —
Пропадаєм в жалю й тузі:

Там, дома, веснують, кінчать роботи;
А ми... ходим блудим,
Білим світом нудим
Поза ті дротяні плоти.....

Там, у ріднім краю,вже кінчать орати;
Сіють яре жито,
Ярую пшениченку, —
А нам.... треба тут вмірати!

Там, у наших горах, трибітять тримбіти;....
Женуть плаєм вівці,
Грають на сопілці, —
А ми... мусим тут сидіти!....

Там, у ріднім краю косарки косять:....
Стелють на покоси

Трави шовковії....
А туть... — шкірки хліба просять!....

— Не давайте хліба, дайте нам отрути!
Бо не можем вмерти,
Ні не можем жити,
Ні до дому повернути!... —

— У рідну країну якже вам вертати?!
Вороги спалили
Ваші загороди....
Де буде зімувати?

А там в ріднім краю ще гармати грають,
Ворог наступає,
З димом все пускає...
Кулі огняні літають.... —

— Ми не боїмося ні гармат, ні грому!
Ліпше в земли гнити,
Як в чужині жити...
Ой — пустіть нас всіх до дому!...

Ой снишся нам, снишся, країнонько рідна!...
Яка ти далека!...
Та яка ти люба,
Хоч зруйнована й бідна!...

III.

Як ми повертали . . .

Як ми повертали, вже ліси жовтіли...
Уже поля ранком
Іній крив серпанком;
Ми із холоду тремтіли.

Як ми повертали в наші села рідні,
То зайшли на поле
Поміж рови, доли,
Поміж дроти непрохідні.

Рідне наше поле, як тебе орати!?...
Ні нема худібки
Ні насіння дрібки
Ані межі не пізнати...

Довго ми ходили, довго ми блукали,
Заки наші ниви,
Наші огороди
Та згарища відшукали.

Наша загорода буряном ся вкрила...
На дорогу вийшла
Лиш сліпа собака —
Не пізнала, тай завила.

Там, де була хата — лише глини купа...
Як ми розкопали,
На цвинтар забрали
Кости з маминого трупа!...

Вугля лиш чорніє, де була стодола:
Ані стебелини,
Ані деревини:
Смуток, пустка лиш довкола!

Стали будувати та на зиму ями;
— Як же нам копати,
Що нема лопати?..
Хіба голими руками...

Коби перебути сніги та морози!
Може в наші ями
Ясне сонце гляне
Та обсушить наші сльози...

Звикнуть знов до праці мозолисті руки;
Станем веснувати...
А хто буде жати? —
— Як не ми — сини і внуки!

Зашумить пшеничка, як золоте море...
Загояться рани
Рідної країни,
Забудеться люте горе!

Ой сипни, весонько, квітами по полю!
Та принеси весно
Разом з ластівками —
Країноньці нашій волю!...

ДЛЯ РОЗРИВКИ.

ДВА РОЗУМНІ

Сиділи два сусіди під хатою — Улас та Панас. Сиділи, балакали. Глянув Улас — аж хмара насуває. Він аж злякавсь:

— Ой лишечкож, — каже, — сеж ми загинули!

— Чого? — питає ся Панас.

— Як чого? — говорить Улас,— чи ти не бачиш, яка хмара. Сеж град буде. Усе загине: і озимина і ярина — все вибє. Буде голодний рік, а там ще — борони Боже — й пошесть...

— Тю на тебе, Уласе! — каже Панас. — Що ти плещеш? Та сеж дощева хмара. Не град буде а дощ — ось уже й накрапає. Отсе добре! Хліб кращає — дорід буде. Слава Тобі, Господи! Тепер буде що їсти, що й продати. Най насуває, хай дощ іде!

А Улас своє:

— Не дощ буде, а град. Ось глянь, уже торохтить!

— Та не град же, але дощ! Плете таке не своє! — каже Панас.

— Град! — знов каже Улас.

— Дощ! — говорить Панас.

— Та не плети бо: град!

— Сам ти плетеш: дощ!

— Ну, що ти змагаєш ся зо мною!

— Та не хочу й змагати ся з таким розумним!

Улас як не підскочить до Панаса, а Панас до Уласа, то ще ні дощ ні град не йде, а між ними вже счинила ся бійка. А тимчасом повіяв вітер і ту хмару розвіяв. Нічого й не було, а Улас із Панасом побили ся.

———ооо———

БОГ НЕ ВСЕГДА СЛУХАЄ

Бог не слухає плачу люцького в трох случаях:

1. Коли чоловік плаче, що єго жінка бє;

2. Коли плачуть родичі, що не мають утриманя на старі літа, а перед смертію записали ввесь свій маєток дітям;

3. Коли хто плаче, що єго довжник не хоче віддати довгу, а він не має ані свідка ані нота.

БУРКО

Оповідання з наших днів.

(Нагороджене першою премією на конкурсі „Світа Дитини".)

Ви тямите його?....

Того лобузоватого хлопця з дивними інстінктами... Тямите той його радісний жагучий сміх, коли він дістав у свої руки оружє? Ні ви певне тямите його, бож хіба можна призабути таку малу, сердечну істотку?...

. . . .

Я пізнав його в нашій ґімназії. Він ходив тоді до першої кляси. Треба було бачити, як він гордо носив свій мундур та один срібний пасок на ковнірі. З початку все пробував він поводитися з товаришами гордо, але згодом його біленьке лице розпромінювалося радісним усміхом і вся сердечність вертала знов.

Особливо любив наш знайомий товаришувати з старшими ґімназістами. Це уважав він для себе честю і в усьому старався наслідувати їх. Все носив при собі кілька записних книжок. Мабуть великі тайни крилися в них, бо нікому не дозваляв заглянути до книжок. Хотів також призвичаїтися до курення папіросок, але за першим разом закашлався, захлипав і два дни був із цього приводу хорий... Від цього часу перестав курити папіроски, лиш одну все носив біля себе, щоби старші товариші не висміяли його.

Та найбільше тягло його до чого иншого; це було оружє. Тямите його в ті хвилини, коли хто пообіцяв йому дати до рук яке небуть оружє? Така хвиля була для нього великим святом; ціла його мала істота немов набирала з воздуха усмі-

ху; здавалося сміх і радість ішли від нього проміннням. Ох, з якою пишною, розкішною втіхою брав він у руки оруже! Малі щочки рожевіли, очі гляділи з незмірним щастям, словом, — наш малий Бурко — бо так названо його, не відаю чому — набирав життя і ставав зовсім щасливим...

. . . .

Згодом прийшов Бурко до другої кляси. Тоді саме проголошено українську републику. Запал воєнний обхопив цілковито нашого малого. Він цілі дні бігав по товаришах, та вишукував яке буть оруже. Пізнійше побачили ми його на вулиці з заржавілою шаблюкою при боці, на спині висів кусок заліза, мабуть екс-штик, а на ґімназіяльній шапці пишав ся цілий ряд відзнак. З гордостю проходжувався Бурко в цьому одязі по вулиці, аж у кінци засоромлений кпинами товаришів заховав свої гордощі десь на полі. Від тої пори Бурко прибрав незмірно поважну позу. З запалом говорив про політичні справи та про подвиги наших війсь. Щоденно у клясу вбігав зі свіжим часописом у руці і обвіщував щось нового. Вправді це мстилося на нім поганими нотами з латини, але Бурко не богато робив собі з того. „Школа" оставала в нього на другім пляні — на першім у нього була Україна і... оруже.

. . . .

Але надійшов страшний час...

Під дикою навалою ворога наша геройська армія подавалася назад. Ворог здобував місто по місті — земля червоніла від крови невідомих героїв... Але навіть цей відворот українських війсь записався в історії України золотими буквами... Кожде місто боронили справді геройсько: малі діти і посивілі ішли в ряди борців. Лев хоч подавався назад, але ще кланцав зубами й вищерблював ворожу товпу.

Наш город лаштувався також до розпучливої оборони. Всї камениці уфортифіковано, барикади залягли головні вулиці. Геройський рух обгорнув мешканців...

Це було в другий день облоги. Того дня ворог стягав усі резерви і наступав завзято. Було майже певне, що коли нам не надійде до вечера поміч, то ворог переможе. Ми збирали останні сили: руки і облича почорніли від пороху і крови, очи заливала тьма, губи засохли від спраги.

Біля полудня прийшла ожидана поміч. Переважно молоді хлопці, кілька селян, кілька інтеліґентів. Ріжноматна юрба пересунулася перед моїми очима, коли раптом я скрикнув

схвильовано:

— Бурко!

Справді! Там посеред юрби, що займала барикаду, стояв він, Бурко!... Здивовання обхопило мене й я підійшов швидко до нього.

— Бурко!.. — скрикнув я в друге... — Ти тут?..

Хлопчина звернув до мене розпромінене облича й усміхнувся гордовито:

А тут! Ви думали, що я гірший від них?...

— Но-но!... пустили тебе родичі?...

Бурко усміхнувся іронічно:

— Хібаж я не свій пан?... Пішов і конець!

— Бравий з тебе хлопець! — скрикнув я мимовільно... Счудування моє здивувало Бурка.

— А ви думали, що я в хаті полишуся? Еге, я вже давно продумував утекти з хати на фронт... При тім я хотів зібрати з моїх товаришів осібний відділ... Але що вони; — махнув рукою — вони цього не розуміють! Та я йду на барикаду...

Він повернув назад і ми розпращалися.

. . . .

Цілу ніч ворог пускав страшні наступи. Блискавиці від гарматних стрілів гонили немов скажені по темному фоні небес. Дика боротьба на життя і смерть велася під ослоною ночі. Ранком побіг я чим швидше дивитися за Бурком.

Невдовзі я побачив його на лівому крилі барикади. Трохи втомлений стояв біля гармати й слухав оповідань стрільців. Ясна чуприна зсунулася на чоло, очі вдивилися цікаво в оповідача. Певне думав про свої подвиги...

Я торкнув його в рамя.

— А добрийдень! — відвернувся — бачите, гарно набрали!... додав, вказавши на ворожі позиції, — і по барикаді розкотився филями срібний сміх Бурка.

З дальших слів довідався я, що Бурко став справдішним героєм барикади. В часі приступів обстрілював ворога крісом, а коли амуніція вийшла йому, повнив службу санітарного стрільця. Одним словом Бурко заавансував на любимця стрільців.

Я запропонував йому поворот домів.

Що? — зірвався він тремтючи цілим тілом — вертатись?! О цього не буде! Вже раз діставшись тут, не уступлю, хіба по прогнанню цих...

Він твердо вірив в нашу побіду. І дійсно після відкинення ворожих наступів у ночі, можна було сподіватися побіди. Але раптом положення змінилося. Біля полудня наспіла ворогам підмога. І тоді наступила катастрофа...

Ворог кидався цілими лавами до приступу. Щось страшне ділялося на барикаді. Чотири божевільні наступи розбилися о мур наших грудей. Гураґан штиків заливав барикаду, роздирав її на шматки, кожду грудку землі обливав кровлю. Для нас не полишилося нічо инше, як лиш відворот. Кожда частина барикади подавалася назад осібно, окружена морем ворога. Наше крило обточилося рухомою барикадою і так поволи робило відворот до осередка міста. Кождий крок окуповлювали ми одним трупом, зі сотки полишилося нас кільканайцять. Що хвиля з наших рядів падав один більше труп і що хвиля роздавався приказ:

— Рівнай!... Рівнай ряд!...

Було певне, що заки дійдемо до міста — всі погинемо. Але був іще один ратунок: полишити кількох людей, щоб здержували на собі пару хвиль ворога, а за цей час решта вспілаб дійти до міста.

І нагло коли це оголошено стало тихо. Було чути в цій тиші і шепіт конання і вагання сердець і подих ледяних крил смерти. І було хвилю тихо.

— Я полишусь!... — роздався нараз на пів дитинячий голос. — В моїх очах померкло — біля сотника стояв Бурко і швидко говорив плаксивим голосом:

— Я полишусь!... — Пане сотнику!... — Я вже про це мріяв від давна!.. Я полишусь...

І нагло сталося щось несподіване, неожидане....

— Нехай живе Бурко!... — вирвався з кількох десяток грудей оклик і ряди сколихнулися немов від гураґану. Якийсь шалений невгамованний запал охопив всіх і ми кинулися вперед... А по переду біг Бурко з наїженим штиком із розвіяним волоссям, із огнем в очах... І так ішли ми, немов вихор, коли зірветься з невідомих припон і йде полем гордий, сильний, непереможний та кладе долі колося. І так йшли ми як громада львів в обороні своїх дітей. Впали перші ворожі ряди, впали другі... впали треті... І захитався ворог, і почув, що це хвиля рішаюча про його життя або смерть... І в цю мить кинув він свіжі два батальони. Я побачив як маса людей накрила нашого сотника, а опісля... ох!... наш Бурко ляг під навалою ворога.

В цей момент я впав поцілений ворожим штиком. Коли я отворив очі, побачив ворога, що тріюмфував на наших трупах. Місто було здобуте...

. . . .

Більше я Бурка не бачив... Це був його перший і послідний тріумф...

Самбір 5. квітня 1920.

Б. Лихіцький.

———ооо———

БОРИС БАБІЙ

ДО БОРБИ, БРАТТЯ!

До борби, браття! до борби станьмо
За рідну Україну, за нарід свій!
Покажім ворогам, що ми і останню
Каплю крови виллєм, ідучи у бій.

Наша слава і воля дорога нам всім.
Повстаньмо, браття, борбу розпічнем,
Борбу кроваву, щоб переконать ворогів,
Що ми за свободу і умирати будем.

Смерть Єфіяльтам, котрі вітчину
Запродати не вагаються!
Ми станем з ними в кроваву борбу —
З тими, що народу цураються.

І з наших костий повстане местник,
Котрий кроваво пімститься;
Настане новий волі вістник,
Котрий кроваво відплатиться.

Ми не бажаєм чужого добра,
У нас і свого доволі;
Тільки бажаєм, щоб була свобода
У нашій рідній хаті, в народі.

Погибель тому, хто простягає
Руки по добро чужеє!
Хай він завсіди памятає,
Що відвічать треба колись за теє.

Бучач, 27. марта, 1920.

З АРМІЄЮ ҐЕНЕРАЛА ПАВЛЕНКА

ЗДОБУТТЯ БАЛТИ

Від половини квітня 1920 року запанувала в Балті душна атмосфера, кругом селянські повстання, а з уст до уст подавано вістку, що в околицях появилася ґрупа Павленка, „банда" Тютюника та галицька „збунтована" кавалєрія сотника Е. Шепаровича. Залога Балти виносила тоді около 500 червоноармейців. Не була це реґулярна армія, тільки збиранина всяких можливих частин, якась формуюча ся кавалєрійська бриґада. Більша її половина, т. зн. охорона міста, це балтські жидки. З галицьких частин була вже одна технїчна сотня, яка не могла відійти на фронт ізза браку ешелону та около 30 старшин, які з ріжних зглядів осталися в Балті. Положення сотні, зглядно її командантів було незвичайно прикре. Будучи далеко від своєї армії, хотїли вони за всяку ціну дістатися на фронт, щоби були разом з усіма, та щоби не брати з большевиками участи в „експедиціях карних" на збунтовані села. Большевики знова старалися всякими способами задержати сотню в Балтї, бо 300 стрільців реґулярної армії представляло для них мілітарно велику силу. Вони хотіли і могли її вислати кождої хвилі на фронт... проти своїх.

Відносини між большевиками і Галичанами були так напру жені, що дня 22 квітня рішили наші старшини прямо утечи, значить відійти потайки з усьою сотнею, та добитись до якоїсь галицької частини. Тимчасом на другий день 23 счинився в Балті серед червоноармейців шалений переполох. Ніхто не знав що скоїлось, та певне було одно. в околиці появилася якась повстанча „банда" та зближається до міста. Ранком заявили сотні, щоби була кождої хвилї готова до відступу. Вполудне зібралися всі старшини у команданта сотні поручника К. на нараду. Що робити?

Відступати з большевиками чи оставати? Остаточно ріше но відступати, але не з большевиками залізною дорогою, але на Чегельник і дістатися до 3-ої галицької бриґади. Ті, що на це годилися остали в Балті,щоби прилучитися до повстанців без огляду на це які вони будуть. Чи думав тоді хто з нас що в цей як раз день наші бриґади на фронті рішилися на переворот?

Я стою у поручника К., його хазяїни щирі Українці, мої добрі знакомі, а що належу вже духом до повстанців, хочу мати певну кватиру. Десь коло 4-ої години побачили ми нагло на вулиці шалений рух. Підвода їде за підводою, а пішком біжать Жиди, Жидівка та жиденята.

Все як стояло без річей тільки дехто з малим клунком, або куском хліба. Сама жидівська біднота. Обози їдуть одні за другими, за ними два полки кавалєрії, відтак якась гармата, за нею піхота. З першу військо, Москалі, Мадяре, Китайці, не однаково і зле убрані, відтак з великим червоним прапором жидки все в цивільному, тільки з крісами, а ми криємось, щоби не побачили наших від радости сяючих лиць. Думаємо, що все йде в напрямі двірця. Та ми страшно розчарувалися, коли побачили, що піхота заміряє до монастиря проти нашої кватири, де містилася технічна сотня. Що буде?

Розоружать сотню? Ні так зле не буде, на це їм не стане відваги. Сотня уся в одному крилі, а кулемет в дверях не дуже ввічливо запрошує. Червоноармейці займають друге крило. Всі команданти і цілий "штаб охорони" (трьох балтських жидків) збігають ся до поручника К.

Переполохані удаються якби під опіку Галичан і навіть ті що все заявляли „пожалуйста не на етом язичкє" стараються говорити по українськи. Командант міста блідий мов смерть, адютант надроблює міною. Що хвиля дзвонить телєфон, з двірця питають про ситуацію. А фронту нема ніякого, тільки застави докола міста і то наші галицькі. Десь коло 11-ої в ночі влітає адютант та заявляє, що ситуація знаменита: З Одеси їде 5 тисяч на поміч, а на двірци дожидають ворога 3 броневики. Всі можуть йти спокійно спати.

Не мило стає нам після тої звістки. Що принесе нам завтрішний день? По кількох годинах будить мене шалена детонація. В першій хвили думаю, сон — та по кількох хвилинах чую вже виразно свист та зрив ґраната. Маю враження, що се в нашу хату. Вибігаю на коридор. Ординанси бігають, пакуються, одягаються... Питаю: Що діється? Чую відповідь: Хтось острілює монастир, се крило, де є большевики. Маємо приказ негайно відступати. Стрілянина йде далі. Ні один стріл не паде хибно, ні один не попадає в крило монастиря, де наша сотня.

Що це за „банда", яка має таку артилєрію? — насувається мимоволі питання. По хвилі вбігає хтось до поручника К. і дає

знати, що большевиків вже не має. Коли й де пішли не знати. Вибрали ся по першім стрілі. Сотня може вже спокійно іти своєю дорогою на Чечельник. Але хлопці мимо цього, що від 24 годин строге поготівля, дивно довго збирають ся. Ще й коні не запряжені, ще телефони треба зняти....

Було вже зівсім ясно, коли сотня вибиралася в дорогу. Все відходить в боєвім порядку: обоз, сотня, санітети. Пращаємося сердечно ми всі, що перейшли ту українську ґегенну і зжилися мов рідня. В місті гробова тишина. Стріли вже давно припинилися, на вулицях ні живої душі. Виходимо з молодою хазяйкою на вулицю та глядимо за відходячою сотнею. За хвилю зникла сотня з наших очей. І знов ворушать ся питання: Що буде? Хто будуть ці повстанці? Селяне? "Банда"? Тютюника? Нараз бачимо якусь стежу. Ідуть розстрільною з крісами. Хто це. Большевики. Якась послідна галицька застава! Вже щораз близче. Вже бачимо як убрані — мають шаравари і баранкові шапки. „Наші" шепчуть уста. А „наші" здоровлять чемно "доброго ранку" і питають куди і де пішов ворог. Пояснюємо і показуємо напрям двірця. Скоро являєть ся і кінна стежа. Всі по козацьки з довгими червоними шликами. Трохи це може театрально виглядає, ал ми цього не бачимо. Чуємо, що це "наше"! "От і ми вже в Українській Народній Републиці" кажу, а козак з степу відповідає „хай живе самостійна вільна Україна"! „Хай живе": повторяємо всі. Як бажалось пережити таку хвилю, як мріялось про таку хвилю рік тому назад. Мимоволі нагадується Галичина, Львів... Дійсність будить з мрій, надїзджають знова якісь козаки. Чую виразно рапорт: „Пане старшино, голошу слухняно". Застановляємося над долею сотні — чи вони не стрінулися з „нашими"? Чи справді відійшли кудись на незнану долю? Нараз чуємо виразно близенько кулемет — серце стиснулося — невжеж бються між собою? Ні не можливо... „Це лишень маленька комедія" — пояснює нам на наше питання оден старшина, — „не може прецінь така велика сотня так без стрілу піддатися чотиром козакам, хочби це був і сам отаман Тютюник. Вони стрінулися з отаманом. Ідемо й ми там. Перед комендантом сотні стоїть кільких їздців, один з синьо жовтим прапором. Хтось говорить промову. Це атаман Тютюник, — пояснюють мені. Чую слова. „І хоч ви були далеко від нас, ми все духом з вами, бо лучить нас одна ідея. „Вільна, соборна Україна". Так привитав, та з отвертими раменами приняв отаман Тютюник Галичан. По хвилі сотня в супроводі ко-

заків вертала до монастиря на свою давну кватиру, а на усю Балту лунала могуча пісня „А ми тую червону калину підіймемо — а ми нашу славну Україну гей-гей розвеселимо”.

II.

Балта горіла. Не був се ніякий погром ані пімста на Жидах. Простий випадок. Оден з козаків одержав приказ отворити касу в „Воєнкомі”. Він кинув ручну ґранату і вже по його відході запалилися якісь папері. Шалений вітер, та повний брак води не дозволили мимо зусиль зьлокалізувати вогню. Ратували старшини, стрільці технічної сотні, козаки, — нічого не

Катехізація при Церкві Рождества Прсв. Богородиці коло Сопівників в Сондавн, Ман.

помагало. Коли ми в полудне ввійшли в місто, перед нашими очима зявився страшний вид. Головна вулиця, доволі широка та більш верстви довга уся в огни. Люде втікали з рештками майна, а вітер ніс вогонь за ними. Поміж полумінням з обох боків вулиці бігали ратуючі з водою та сокирами. Хтось викидав через вікно меблі, які падали на брук та розпадалися на куски. Скрізь крики, плач жінок та дітей. Ця картина мимоволі зіпсувала ранішний настрій. Гроза елєментарного нещастя, яке принесла з собою війна, робила враження. Пригадалася девіза. “огнем і мечем” та руїну, в якій находить ся від трох літ Україна.

Поведення козаків розвіяло всякі леґенди про погроми. В місті бачили ми вже перші друковані прикази. Отаман Тютю-

ник назначував в них комендантом міста четара Д. та взивав населеня до спокою. За рабунки була проголошена кара смерти.

В полудне завізвано всіх наших старшин до штабу. Там довідалися вони ось що: Ґрупа от. Тютюника т. з. київська, це частина армії Павленка, яка оперує в большевицькому запіллю. Балту заняли лише переходово на день-два, бо посуваєть ся тепер з Херсонщини на північ. Її метою перебитися через большевицький фронт до ґрупи Удовиченка. Чекає на нас не одна небезпека та всякі невигоди партизантки. Можливо, що ще в самій Балті прийде до боротьби. Всі Галичане переходять в склад київської ґрупи.

Вечером технічна остня одержала вже перший оперативний приказ. Старшини з усміхом признали, що вже давно не бачили такого. Приказ короткий і фаховий, біля дати ще година і мінута, писаний на машині, книга до доручень — "старорежімна война". І се були повстанці — партизани.

Штаб мав добрі відомости (в розвідці працювали переважно селяне) коли побоювався за боротьбу в Балті. Більшовики справді одержали поміч та почали наступати на місто. Броневик під'їхав до стації та почав слідуючого дня острілювати Балту. Шкоди не зробив ніякої, але всі одержали приказ перенести ся до села Бендзарі, 4 верстви за Балтою. В місті остали лишень боєві частини. Ішли пішком, починалось воєнне життя. Ніхто не знав, чи ворог буде ще того дня наступати та якою силою, тож не вільно було розходитися по кватирам. Обоз розташувався на горі коло церкви. Пізно вечером дали нам знати, що ночуємо в салі, але не на возах. Прегарна весняна ніч! Така правдива українська, як її описував Шевченко. Кругом цвітучі сади, щебет соловейка, повня... Розкладаємося, хто на возі, хто під возом, як кому вигіднійше. Перша ніч під голим небом. Будять мене якісь тупі відголоси. Маю враження, що їде десь богато кінноти.

Але голос все однаково далеко. Аж по хвилі здаю собі справу, що се гра кулеметів. Значить наступ. Свитає. По хвилі зачинає грати і наша артилєрія. Може яку верству від нас. Дістаємо приказ відїзджати. Якийсь козак показує нам дорогу та каже лучитися з обозом, який перед нами. Знаємо, що їдемо на полудне від Балти. Коли ми виїхали з села, перед нами рівнина. Куди око сягає бачимо підводи за підводами. Се обоз київської ґрупи поясняють нам.

По кількох годинах дороги довідуємося, що їдемо до села Посаши та що Балта в руках ворога. Вістка доволі не мила. Та старі партизани сміються з нашого настрою. "У нас всеж так. Сеж не реґулярний фронт. Сього дня тут, завтра там" — говорять. В Посашах ми коло полудня. Полева кухня, варить там обід. Та ще не вспіли видати його, коли приїзджає кінний післанець з новинами. Наші війська окружили в місті ворога та віднесли велику побіду. Большевики були всього кілька годин в Балті. Наші втрати не значні — всьо кілька ранених. Населення витало наших з одушевленням, прямо закидало нас цвітами. "Яка шкода" — кінчить — "що не можемо остати". Мусимо сьогодня — завтра кидати Балту, бо і так забарилися. У нас все на годину — час обчислений а за тиждень мусимо бути вже ко-

Всч. о. М. Пелех з дітьми „Рідної Школи" при церкві св. Евхаристії в Елмвуд, Ман.

ло Вапнярки". Дістаємо приказ переїхати до села на схід від Балти. Коли вечером вїхали ми до села, кожда частина мала вже для себе призначений район на готові кватири. Все як в годиннику. А наш обоз має більш тисячі підвод. Населення приймає нас радо та щиро, дає охотно підводи, щоб змінити других. Побалакатиб близше з селянами не має часу. Всі помучені, а завтра їдемо дальше. Другого дня прямуємо до села Перейми. Дорогою знакомимося із старшими київської ґрупи. Всі обсмалені, помучені, обдерті, та повні віри, переняті високою ідеєю, горді на свої подвиги. Тепер весною, літом — розказують — партизанка нічого собі. Можна прецінь в садочку

чи в лісі переспатися — от зимою біда була. В страшні морози перебували між большевиками і Денікіном, безнастанно серед боїв, все в дорозі серед сніговиці. Робили 20—100 верств на добу. Всі перейшли тиф від найстаршого старшини до послідного козака — на возах в 20 ст. морозу. Не мали ні лікарів, ні ліків, мимо сього майже ніхто не помер. З сміхом додавали, що видно в шпиталях умираючи на тиф ізза браку повітря. Від падолиста не побирали ніяких гроший, але дядьки дали їсти і людям і коням, тютюн здобували, тільки з одягом дуже круто.

Коло полудня доїздимо до Перейми. Знову вже все приготоване. Заїзджаємо на кватиру. Витає нас хазяїн. "А Галичане" — пізнає по одязі — витайте! Були вже тут наші. От хороші ви люде, Галичане. Який у вас порядок, яка дисципліна, а перше всього ви свої люде. Всі по нашому балакаєте, не цураєтесь свого. Від коли ваші тут були, а ще Шевченкове свято уладили, ми аж інакше на світ дивимося. Знаємо, що ви мусіли іти з комуною, але ви не були ніякі большевики. От коби ви у нас все остали, хорошо булоб!..."

Приходить до нас якийсь старшина, Чорний, оброслий, зараз пізнаємо старого знакомого. Приїхав з головного штабу Ом. Павленка, довідався, що ми тут і зайшов. Він уже третий місяць у "повстанців". Утік з нашої армії після переходу до большевиків. Нагадуємо собі старі часи, 1. падолиста у Львові, та порівнуємо з теперішними обставинами. Сотник М. привик вже зовсім до козацького життя в степах Великої України, та почувається добре. Розказує про похід на Лівобережжя, про Уманщину, Холодний Яр та про це, як брали Вознесеньск. З запертим віддихом слухаємо цих оповідань. Для нас це щось зовсім нове. Забувається нас, обставини, нагадуються діточі мрії. Маю враження, що десь з гробів повстали давні козаки, а якийсь Запорожець з часів Хмельницького оповідає свої пригоди. Коли ділюся цим спостереженєм з присутними, признаюсь мені рацію. "Так традиція відграє в армії Павленка велику ролю" — потверджує наш гість — "особливо серед козаків. Всі они уважаються потомками та наслідниками давньої козаччини. Тому і задержано цей одяг, штики, які разять нас по троха. На населенню робить це однак велике враження. Ми переходили скрізь через історичні міста. От "Холодний Яр' напр. У ньому ладив колись своє повстання Хмельницький, тепер Павленко хоронився там перед ворогом та орґанізував свою армію. І це якраз найбільше завдання армії Павленка, що далеко в глу-

бині України оточена ворогами несла з блакитно-жовтим прапором ідею вільної України та піддержувала традицію козацької слави."

Ідемо скрізь забуті глухі села. Рідко тут бувало яке військо. Деякі навіть не знають, що це большевики. Від трьох літ не мають ніякої влади, тож самі заводять собі порядок. У кождому селі своя міліція, усюди кріси. Всі важні справи рішає т. зв. "сход" — сільські ради. Сход є рівночасно найвищою судовою інстанцією.

Переїзджаємо до міста Чечельник. І тут не було ніяких большевицьких частин, тільки "червоні" Галичане.

На кватирі деклямує мені маленька трилітна дівчинка:

"Україночка я маленька, Українець батько й ненька'...

Члени Читальні „Просвіта" ім. Івана Франка в Слейтер, Ман.

Хто тебе це навчив? — питаю — "Галичане".

— Ідемо дальше до села Татарка. До тепер з ворогом не стрічалися. Зближаємось одначе до залізничої дороги. Небавом чекає нас тяжка перерва через Вапнярку. Тому і остаємо в Татарці на два дні, для відпочинку.

В тій околиці лучаться також всі ґрупи армії Павленка, щоби перебиватися спільними силами. Є ще крім нашої київської ґрупи волинська, запоріжська та галицька (сотн. Шепаровича). Два дні минає скоренько.

Селяне приймають нас сердечно, стараються як найліпше угостити. Політичний відділ та пропаґандисти працюють. Дзвін

скликає на "сход", а селяне довідуються, що ми за одні, за що боримося, які наші цілі.

Третього дня відїздимо до села Козинці. Всі боєві частини відходять уже під Вапнярку на фронт. У нас строге поготівля. Можливо, що треба буде відступити. Всі старшини сотні ночують на одному обійстю, щоби не треба довго шукати. Ніхто не роздягається. Спимо менше вигідно на лавках та в стодолі. Ніч минає спокійно. На фронті йде нам добре. Ранком стрічаємо вже цілий штаб ґен. Павленка. Приходить до нас полковник С., добре нам знаний з Галичини. Говорить ся про це і те, а передовсім, чи удасть ся нам продертися через більшовицький фронт.

Полковник С. росказує, що були вже в скрутнійшому положенню. Раз зимою опинили ся між більшовиками і денікінцями і передерли ся. Другий раз знову вислали більшовикам три цілі армії для зліквідовання "банди" Павленка. Були вже зовсім окружені. Битви не могли приняти, бо ворог був богато сильніщий, але на протязі одної доби опинилися 150 верств за ворогом. Найгірше було, коли не стало муніції. Артилєрія мала всього 6 набоїв, козаки по два патрони. Мусіли з тим здобувати Вознесеньск, де були великі склади. Чорні Запорожці взяли місто наступом на шаблі. Вибили кілька сот більшовиків забрали армати, богато амуніції та пішли дальше. І тепер нема страху. Ходять слухи вже про галицький переворот на фронті. Відступаючі більшовики попадають в два огні, буде їх можна легко побити. Всі числять, що скоро получимось з галицькими бриґадами. Тоді не треба вже іти до ґрупи Удовиченка, тільки зараз прямувати на Одесу.

Під вечір їдемо до села Куничі. Кілька годин відпочинку, бо чекає нас далека дорога. Знову строге поготівля. Дрімаємо зовсім убрані на припічку якоїсь хати. Усюди чути сильну стрілянину. О годині 1-шій в ночі приказ виїзджати. Дорога на Вапнярку свобідна від ворога, треба спішити ся, щоб не надїхали ворожі броневики. Їдемо серед ночі. Пронімаючо холодно. В селі Шарапанівці бачимо в слабім світлі місяця на вулицях трупи. Тут попередного дня була битва, наші заскочили більшовиків. Погана картина. Кругом тишина, здаєть ся мертве усе село. Вже сіріє, коли зближаємося до зелізничого тору. Усюди сліди вчорашної битви. Покидані кріси, рештки одягів, кров та нагі трупи. Вже бачимо телеґрафічні стовпи. Якби так надїхав — броневик приходить на гадку — тор віль-

ний всего на 15 верств. Але переїзд удаєть ся в повні. Мимо цього, що наш обоз тягнеть ся кільканайцять верстов. Ми вже по другім боці зелїзниці. В селі Колоденці чуємо сильні гарматні стріли. Дістаємо приказ завертати і їхати в іншому напрямі. Відворот відбуваєть ся в цілковитім порядку, кожда частина на своїм місці. Стріли чути безвпинно і дуже близько. Яких вісїм верств від нас шаліє битва. Це біля Кислицька, кажуть нам. Ми є все в контакті з фронтом. Партизани не мають вправді ані телеґрафу ані телефону, але за це знаменитих кінних куриєрів.

За селом Даншелея задержуємося, але противник бачить нас і обоз знову в огні артилєрії. Тепер знаємо, що ми

Аматорський кружок при читальні „Просвіти“ ім. І. Франка в Слейтер, Ман.

окружені зі всіх боків. Мимоволі всі глядять на очі отамана Тютюника. Він одначе лежить преспокійно на траві та студіює карту. На його інтеліґентному обличу не дрожить ні один нерв. Це ділає мов бальзам на окруження.

По хвилі приказ: на підводах остають лише візники та хорі, всі инші в розстрільну. Ніхто не отягається, кождий розуміє, що йде тепер шалена боротьба за бути, або не бути. Боротьба, яка не числиться з ніякими женевськими конвенціями, у якій не має полону. Знаємо всі, що в разі побіди противника ніхто живий не вийде. Отже життя або смерть

Піхота криє відворот обозу, кавалєрія торує дорогу. Противник бачить нас, треба як найскорше їхати дальше. Ніхто не задержує візників, команданти обозу навіть не стараються держати порядок. Не їдемо вже дорогою, але якимись полями, ярами. Шалена спека та порохи. Тепер мете нам курявою в очі. Підводи пореганяють одна одну, кождий хоче бути на переді. Якось ніхто не здає собі справи, що небезпека всюди однакова.

Картина страшна: сотки підвод у шаленому ґальопі На стріли не звертається навіть уваги. Якісь козаки щось кричать, ніхто цього не чує. Аж коли доїхали ми до села Джуґастри, всі по трохи успокоїлися. В селі ми не задержувались, тільки прямували до Вільшанки, положеної 15 верстов від Дністра.

Під вечір настала буря. Чорні хмари заслонили обрій, піднявся страшний вітер. Курява заслонила усе, темноту розяснювали лиш блискавки. Громів не можна було розріжнити від гарматніх вистрілів, ми їхали якимсь яром, де не було ніякої дороги.

Перед нами гонили козаки, які дві сотки полонених тих кількадесять верств, які ми їхали кіньми вони рівночасно зробили пішком. Ноги мали вже зовсім в крови.
І тут в ярі була недавно битва. Вказують не се сліди крови та трупи, які бачимо до Вільшанки. Обоз розташувався перед селом, тільки штаб пішов в село на кватири. Ніч темна, нічого не видно, росить дощ. Помучені знесилені браком сну та поживи кладемося біля возів. Тіло та нерви напружені переживаннями послідних днів, жадають за всяку ціну спочинку. На дощ не звертається уваги. Коло півночі вже всі сплять твердим сном. По двох годинах будимося в граді куль кулеметів. Страшне замішання. Чи це не яка помилка. Як могли большевики підійти так близько?

Стріли падуть з віддалі яких 50 кроків. А тут темно хоч око виколи. Видно пише лопотливй блиск куль. Якийсь козак кричить на усе горло. „Де кулемет?" Знаходить його на одній повозці і починає стріляти. Візники запрягають в поспіху коні, решта усі стріляють. „На землю!" чути прикази. По якімсь часі стріляє вже наша артилєрія. Кулемети противника втихають. Чи це все тревало годину чи пять хвиль— ніхто не умівби сказати.

Отаман дає приказ виїзджати. Ідемо кудись в незнаному напрямі. По годині вже спокійно. Козаки сплять на конях, обоз починає успокоюватись, нерви успокоюються, до всього остаточно привикається. Тишина. Нічого не чути. Ідемо крок за кроком. Ніхто не знає, чи небезпека вже минула.

По кількох годинах дороги заїзджаємо в великий ліс. Помістився в ньому цілий обоз. Маємо кілька годин відпочинку. Старі дуби шумлять над нашими головами. Розкладаємось на пушистій траві. Якось навіть спати не хочеться. Старі харцизяки вже в доброму настрою. Починає всі надроблювати гумором і брати усе з комічного боку. Спеціяльно наш вигляд дає причину до сміху. Кождий так неможливо брудний. На лицях прямо сірі маски з куряви. Їсти ні пити не маємо що, але за це здобули тисячі добрих папіросок. Отже куримо куримо до безтями.

Всі признають, навіть ті, що 8 місяців „бурлакували" з Тютюником та Павленком, що в таких тарапатах ще небули.

З ліса виїзджаємо вже підвода за підводою в найбільшому порядку. Сам отаман особисто переглядає. Піхота та кавалерія ідуть знову в розстрільну — треба предвиджувати усяку можливість. Ще десь грають гармати. Ідемо крок за кроком. Крутимося безнастанно в тій самій околиці, щоби змилити противника. Але вечером вже знаємо, що небезпека минула. Чуємо, що маємо їхати до Нетрос та Підлісівки. Переїзджаємо якісь села. Дороги страшно погані. Вже ніч, починаємо дрімати. В тім обоз стає. Тихо усюди. Ніхто не звертає уваги. Аж коли це за довго треває, шукаємо причини. Виявляється, що якийсь умучений візник заснув і станув.

Підводи які їхали перед ним, поїхали не знати де. Стоїмо серед поля на якімсь роздорожу. Якийсь дядько обіцює завести нас до Нетрос. Вїздимо до якогось села. Питаємося чи переїздив хто? Кажуть, що ні, але вказують нам дорогу до нашої цілі, А як впадемо в руки большевиків? — приходить па гадку. Все одно, каже розум. Вертати також не можна, а селяне чейже нас не ошукують. Приїзджаємо врешті на місце та ждемо. Нагло наїзджає якась кіннота. „Хто ви?" — кричить до нас з далека. „А хто ви?" — питаємося. Виявляється, що ми приїхали скорше, як наша перша стежа...

Рано приїзджаємо на кватири до Підлісівки. Небезпека минула, до Ямполя недалеко. Отже тепер лишень їсти і спати спати!

В Підлісівці спочиваємо три дні, все приводиться до порядку. В Нестосах ховають побитих старшин, яких останки везли вірні козаки аж до тепер. Третього дня їдемо до Ямполя, де стрічаємось з ґрупою Удовиченка і тут 10. мая приїзджає до ґенерала Павленка головний отаман. Ціль наша була осягнена.

———ооо———

ДИВНА РИБА.

В озері Тибргад в Африці жиє один рід риби, яка називаєть ся "батько родини".

Як лиш самиця знесе своїх двіста яєць, самець їх сейчас пожирає.

За кілька днів голова самця опухає, і тепер виходить на яву, що батько родини не пожер яєць, а держав їх у своїм роті, аж до часу, доки з них не виплодили ся молоді риби.

Навіть пізнійше, коли молодий нарибок кружляє свобідно по воді, батькова паща служить йому за охорону в разі якої небезпеки або переполоху.

Ті риби мають ще одну прикмету, що уміють перескакувати тами і греблї і так дістають ся з плитких ставів, яким грозить висхнене, на глибшу воду. Мурини з оази Турґут уміють вихіснувати ту ґімнастичну здібність риб і уладжують на них лови. Іменно трох Муринів входить до води так, що лише голови їм видко, і посуваючися наперед, рушають під водою галузєм. Риби, наткнувшись на таку перешкоду, перескакують через голови муринів, але се богато їм не помагає, бо за попередними Муринами двох других тягне широку сітку, в яку попадають звабленї підступом риби.

———ооо———

ГАЛИЦЬКІ ПРИПОВІДКИ

Зївши колач бери ся знов до хлїба.

***

Коли йдеш до вовка на обід бери пса з собою.

***

Маю ся як голий в терню.

***

Кому Бог розуму не дав, тому і коваль не вкує.

***

Красне піря на вудвуді, але сам смердить.

Мала дитина не виспиш ся, більша не наїси ся, велика не вбереш ся.

***

На весілю всі свати, на хрестинах всі куми.

***

На другого примова, а о собі ані слова.

***

Лисе ся теля вродило, лисе згине

***

На одно око сліпий, а на друге не видить.

П. Карманський.

Листи з Галичини.

I. ЛИСТ ЖІНКИ ЕМІҐРАНТА

Питаєш милий як у нас,
Чи не пора тобі до дому?
О Боже мій!... Та от Панас
Тобі розпише всю Содому.

Пішов Москаль, відтак були
Ґерманці, Турки та Мадяри;
Пійшли й свої... Тепер прийшли
Якісь бандити чи Татари...

Нас мов худобу на заріз
Гонили гень в німецькі гори,
Оттам кропивою поріс
Самітний гріб Юрка та Дори...

Лише байстрюк мені остав...
Та краще, милий, не питати! —
Як третий рік війни настав
Нам дали поворот до хати.

Та замість рідного села
Застали ми глибокі ями.
І так три роки я жила
В холоднім льоху між полями.

Тепер нас вигнали із ям —
Та годі про усе писати...
Ох, чом не було Москалям
Бездольних наших сіл отдати!...

В селі як мухи люде мруть,
Лишаються одні лиш діти
Буває біль затисне грудь,
Що нікуди себе подіти!

Пани весною до ярма
Дівчат і парубків гонили.
А скілько зїла їх тюрма!
Та розказать немає сили.

Священик загнаний в Сибір,
Вернувся був домів нарешті.
Та швидко за якийсь папір
Він опинився у Берестї.

Писати ще? — Ні, не питай,
Бо бідне серце трісне з болю!...
Ох, Бога ради, не вертай!
Чекай на кращу в краю долю...

II. ЛИСТ СИРІТ ЕМІҐРАНТА

Татунцю наш! Голодні, бідні
Благаєм вас: верніть до нас!
Ми кинуті, самі, безрадні,
І блудим світом самопас.

Мамуня вмерли ще весною,
Корову взяв нам „маґельон".)*
І ми спимо на купі гною
І миємо в дворі сальон.

З хатини нашої лишився
Лиш колик і розбита піч.
Маленький Юрчик застудився
І кинув нас на третю ніч.

На церкві завалилась баня
І коні в ній стоять тепер.
До школи гонять на „зебраня",
А вчитель наш в неволі вмер.

(*) Маґельонами називає нарід лядських жовнірів від назви леґіон.

Давнійше були в нас „жупани“
І Україна в нас була;
Тепер ми пишемся „кабани“)*
І всюди Польща в нас пішла.

Усі, що були козаками,
Кудись на панщину пішли.
Нам теж грозили нагайками
І ми на польське перейшли.

Людей так бють!... Богато битих
Від болю й мук зійшло з ума.
А кілько ям у нас наритих!
Та й кажуть, ще іде чума...

В се, що на нас, — шінель дірава
І наша шкіра гей кора.
А як бідуєм!... Наша страва
Помиї з панського двора.

І так нам гірко, так нам важко,
Що завидуєм панським псам...
Нераз ми маму гудим тяжко,
Що й нас чогось не візьме там...

Ах, тату! тату! ми не годні
Стерпіти довше лютих мук!
Ми босі, голі та голодні.
Ох вирвіть нас з пекольних мук!

III. ЛИСТ ІНВАЛІДА

Чоло склонивши у журбі,
Сиджу безрадний, безнадійний.
Й на крилах болю шлю тобі
Мої слова, мій сум незгійний.

Диктую лист; ручний ґранат
Взяв в мене руку ще під Львовом.
А пише лист старенький Гнат,
Що шлесь до тебе скромним словом.

(*) Кабани — згірдна назва наших козаків ляхами.

Писать про себе? — Все пусте.
Я поховав усі надії.
В моїй душі бурян росте
І холод пустки в серці віє.

Неначе сниться все мені:
Окопи, луги, сніг, морози —
Голгофта. Врешті на весні
Страшний розгром. — Ох, сльози! сльози! ..

Зранений, я попавсь в полон,
А там прийшлось терпіти пекло.
Та все те вже минулий сон
І в памяти вже все поблекло.

В селі застав я тільки біль
І безобразну чорну тугу,
Яка з пустих осінних піль
Несла до хат грізну недугу.

Третини вже людей нема.
Одні від тифу повмирали,
А других зупинила тюрма.
Останніх до двора забрали.

А як нас бють!... Та ні! не мож
Розмалювати всего пекла.
Усе обман, брехня та лож —
Людина це гієна встекла!

В селі рогатії чорти
Копитами тратують діти
І заглядають кріз плоти,
Чи де нема чим рук нагріти.

Усе взяли; село пусте,
І тільки чути скрик: длячого?
Однак страшнійше всего те,
Що люде вже не ждуть нічого...

Нічого люде вже не ждуть.
І мруть як мухи в путах сітки.
Роками чорні дні пливуть —
А поратунку нам нізвідки

IV. ЛИСТ ЖІНКИ ВТІКАЧА

*Коханий мій! Твій лист з далека
Прийшов аж в перших днях мая.
— Ти бачив, як струнка смерека
Від бурі звернеться?... Це я.*

*Як ти пішов у світ за очі
І як злетілась татарва,
Нема мені ні дня ні ночі:
Ні я жива, ні я мертва.*

*Сама не знаю, звідки сили
Набралось в мені двигать хрест.
Пятнадцять раз мене трусили
І натякали на арест. . . .*

*В ночі кружляли наче круки
І заглядали до вікон.
Казали, ти попав їм в руки,
З тих пір пішов від мене сон...*

*Небавком кари остракізму
Почав придумувать тиран.
А скільки лютого цинізму
В задаванню душевних ран!...*

*Благослови твою недолю
І вигнання тернистий путь!
Бо ти найшов в неволі волю.
Щасливий будь! вдоволен будь!*

*Для тебе світять сонце зорі
І зелень зелень піль.
Та ми бануєм смутком хорі,
І скаженілий носим біль.*

*Так топчуть нас!... Та годі! годі!
Нема красок, немає слів!
І тільки месть кипить на споді!
З нас виростуть полки чортів!...*

*Чи ждать тебе? — Пішли морози,
Над вишнями хрущі гудуть;
На лавочку схилились бози
І ждуть тебе; і ждуть і ждуть...*

Та я не жду... Лиш Ромчик бідний
Щодня сестричку потіша;
Що вже верта татунцьо рідний,
І завміра ' в мені душа...

І круки ждуть... Ні ради Бога,
Будь там і тільки вісти шли!
Стежки до рідного порога
Тобі тернями заросли...

V. ЛИСТ СИНКА

Татунцю наш! — Диктую мамі
Письмо до тебе. — Щож писать?
У нас однако; все тісамі
Рогаті—пси—чи як їх звать?

Редакцію твою розбили
Й мені ходить нема куди.
А вулицю перехрестили,
В ґімназії учать жиди.

Наш герб сховав я на піддаші;
За нього до тюрми беруть.
Як вернеш ся та прийдуть наші,
То знов прийму його на грудь.

На вулицю не йду; там треба
З дітьми по польськи розмовлять.
А я... Ох, бачить Пан Біг з неба,
Як хочеть ся мені гулять!

Ні з ким тепер ходити в поле
Збирать для мами в житі мак
А маму все у ґрудях коле
І так змарніла, зблідла так!

Ні з ким піти почуть, як кане
Спів жайворонка на загін;
Ні з ким піти, як сонце встане...
Чи там, де ти, співає він?

Чи він там сипле з неба тони?
А соловій щебече теж.
Як день у сумерках затоне?
Як ні, — то як ти там живеш?...

Під вікнами квітків немає,
Бо повмирали в буряні.
І серденько чогось зітхає,
Як з Лідкою сиджу в вікні!

Не маєш, таточку, понятя,
Як любить Лідочка тебе!
Все кличе: Тятя! тятя! тятя!
Весь день тебе до дому зве.

А я описую, щоб знала,
Який ти. (Я ще не забув).
Вонаж єще в пеленах спала,
Як ти, татунцю, з нами був.

Вернись, вернись, коханий тату!
Без тебе сумно нам усім.
Підемо нивами блавату
І все, татунцю, розповім.

Та ти вже скоро будеш знати;
Я знаю: всі говорять нам...
Ти не покинеш нас і мами.
Та й як ти можеш жити сам?...

VI. ВТІКАЧ ДО СИНКА

Душе моя! Коби я міг
Прийти до вас, до вас і мами, —
Яб не жалів побитих ніг
І линувби до вас вітрами.
Я переміг би сотню гір
І сотню рік. Повір! повір!

Зацвилиб фялки під вікном,
Прийшло би сонце в нашу хату,
Садок під білим полотном
Пянів би медом аромату
Й ми повивали сяб у сні
У соловейкові пісні.

Як сонце впалоб до ставка,
Ходилиб ми в садку стежками; . . .
Тебе велаб моя рука,

А Лідку грілиб груди мами.
Гуділиб радісно хрущі,
В росі купали сяб кущі.

Коби я міг! Коби я міг!
Та прийде час і знов жупани
Подільський вкриють переліг
І впадуть з ніг моїх кайдани.
І злину пташкою до вас.
О, прийде час! вір, прийде час!

А поки що терпи, терпи,
Моя розрадо, мій соколе!
Ми тут готовимо серпи
І ждем пори, щоб вийти в поле,
Бо йде велика хвиля жнив...
Невже в тебе дух занив?

Кріпися синку і стали
Ненавистю до Ляха духа ...
І Господа благай, моли,
Щоб не вялила нас засуха
І не сушила в нас надій.
Бо йде момент великих дій!

І жди мене! і ждіть мене,
Коли наллється в полі колос...
Скінчиться вигнання сумне,
Що сріблом білить в мене волос,
Ми будем знов гулять у двох.
І будем вольні — свідком Бог!

VII. ЛИСТ ДО ГАЛИЧАН

Ох, чую ваш безрадний біль,
Що камянить вам серце в груди!
І шлюсь до вас з вітрами піль,
Як ви сумний, без крихти злуди.

Я знаю теж памочий сум,
Який безрадно в кривді ниє
І спалюється в пеклі дум
І в муках плаче, стогне й виє.

І я голубив казку мрій
І неба досягав руками.
Та казка злинула в вирій,
А мрію вбили нагайками.

Читаю горесні рядки
І затискаю з болю зуби.
Де наші ниви? де садки?
І хто нас вирве з кіхтів згуби?

Зійшов я десятки країв,
Де дітірамби втіх лунали,
І волос мій в журбі збілів:
Мене нігде нігде не знали...

Ніхто не чув жагучих слів,
Які зродила скорб і туга;
Нас знали тільки як волів,
На мясо добрих і до плуга.

Ніхто, ніхто тобі не брат,
Ти гордий спутаний соколе!
Ніхто тобі не зломить ґрат —
Ні днесь, ні завтра, ні ніколи.

Тебе обсіли мов сичі
Свої, далекі і сусіди.
Не падайте брати на дно,
Лиш вірте, вірте! будьте люде!

Не падайте, брати, на дно,
Лиш вірте, вірте! будьте люде!
Держіть над безднами судно —
А чудо буде! чудо буде! ... ...

Італія, в маю 1920 р.

І СЕ, І ТЕ.

РОЗВАЖНІ ГРЕКО-КАТОЛИКИ.

Один російський ґенерал дістав був від царя в нагороду за відвагу на війні маєток греко-католицької Церкви в селї Х.... Коли в 1876 р. той ґенерал вибирав ся знов на війну з Турками, хотів зробити якусь приємність для царя. Скликав проте всіх греко-католиків з того села, які мешкали в його добрах і сказав: "Заки поїду, хочу кождому з вас дати троха землї, однак тільки сей дістане землю, хто покине греко-католицьку віру а прийме православну. Розважте отже се добре, а потім дасьте менї відповідь."

По якімсь часі бідні українські селяне явилися знов перед ґенералом і сказали. — "Ваша Ексцеленціє! Ми так думаємо: Коли хтось хоче з нами заміняти коня і до свого доплачує нам, то се значить, що певно наш кінь є лїпший від його шкапи. Тому і наша греко-католицька віра є лїпша від вашої московської православної, бо хочете нам додати ще по кавалку землї до вашої православної віри, наколи-б ми покинули нашу греко-католицьку віру. Тому ми і дальше позістанемо вірними при греко-католицькій вірі."

———ооо———

ТАТУ, ГОРІВКА ВИТЕЧЕ.

Один піяк сидів ціле пополудне в корчмі. Над вечір прийшов його малий хлопчина і каже: "Тату, ходїть скоренько до дому, бо худоба прийшла з паші і ми самі не можемо поприпинати".

Тато сказав: — "Іди іди до дому, я там зараз прийду". Се сказав, але з місця не рушив ся і дальше напивав ся.

За пів години знов прибігає хлопчина задиханий і заплаканий і говорить: "Татуню, ходїть, бо мама ногу зломали".

Тато супокійно відповів: "Може не так там дуже зле, а зрештою я зараз йду" — а сам сидить дальше в корчмі.

Прибігає хлопчина вже третий раз та говорить: "Тату, дитина впала з колиски і покалїчила ся, а мама не годні ратувати, ходїть зараз до дому". Та тато ще дальше сидів і сидів в корчмі, неначе прикований.

Коли вже на дворі стемнїло, прибіг хлопчина четвертий раз і крикнув через двері: "Татуню, обруч пук на бочці і горівка тече". Коли се почув піяк, зірвав ся як опарений на ноги і скоренько побіг домів.

Такими є лїнюхи. Де треба приложити рук, там їх нема, а коли ходить о їду або питє, то доказують героїзму..

ВИГРАВ У КЛЮБІ СКУПАРІВ.

Товариство Скупарів мало вибрати предсїдателя. Щоби доглянути, хто має кваліфікації на сей найвисший гонор в товаристві, отворено дискусію.

Іван Сваток зголосив ся перший до слова, відкашляв і сказав. Панове, я є такий скупий, що все ходжу босий, а як я одного разу вдарив ся ногою о камінь і розбив великий палець у нозі, то я сказав зовсім щиро з глубини моєї скупої душі. —

Парляментарний Будинок провінції Манітоби в Вінніпеґу, що коштував поверх 10 міліонів дол. і був причиною упадку консервативного правительства.

Богу дякувати, що я не був у чоботах, бо бувби ся мені тепер чобіт троха зіпсував.

Гриць Письменний — поправив краватку і каже: Як я пишу листи і ліплю марки, то ті марки все відривають ся, бо я жалую слини, щоби їх добре приліпити до листа. Чи не скупий же я?

Дмитро Ощадний — став на одну ногу і хвалив ся, що він кождий раз, коли се тілько можливе, стає все лише на одну ногу, щоби не дотикати другою до землї і так не нищити підошви чобота.

Никифор Свиняр, — що защіпав сорочку на бородавку, аби шпінка не псувала ся, подав до відома, що він все читає ґазети, а за жадну не платить і не дав ще ніколи цента на бідних, чи які народні цїли, а на пікнік Червоного Хреста втиснув ся попід пліт. Вносить, щоби його вибрати на предсїдателя скупарів.

Піт Культурний — запалив собі циґаро, а сїрник сховав до кишені, щоби з него зробити собі дома викалачку до зубів. Підніс ся відтак і сказав. Я все курю, але майже ніколи не купую тютюну. Люблю казати товаришу, дайте менї "свого" тютюну, бо менї вже від "чужого" язик облазить. Коли менї часом, як нинї, дасть хто циґаро, то я курю його цїлого з опаскою, що є на нїм і нїколи опаски не скидаю...

Тимко Полїтик — сказав: А я навіть не ненавиджу Москалів і Ляхів за їх лотровства серед нашого народу, щоби собі крови не псувати.

Всї підняли ся з подиву і при голосованю всї одноголосно вибрали Тимка на свого предсїдателя.

В інтересі Народного Добра...

Збанкротований патріот влетів як вихор до бюра канадійської української часописи. Відітхнув, та кладучи на столї редакторськім послїдне число ґазети, закричав не своїм голосом: "Як ви сміли в той спосіб описати моє уступленє з арени діяльности патріотичної."

"Ви-ж самі сю допись подали?" — преспокійно відповів редактор.

"Так, я сам се подав, однак Ви помістили єї в рубрицї: — **"В інтересї народного добра"...**

Вмирають Природною Смертю.

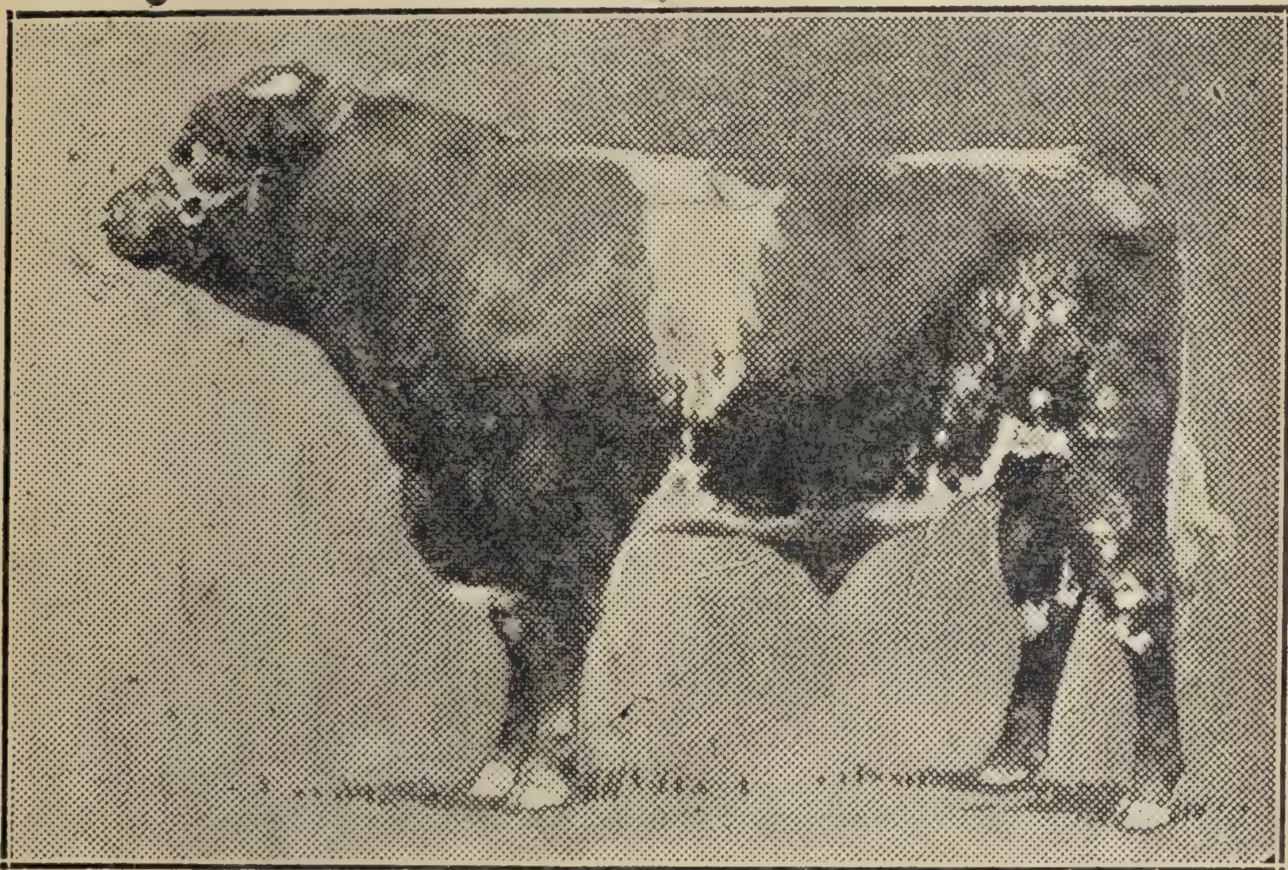
Турист, що звиджував гори Карпати, зайшов до села, далеко від желїзниці і міста. Здибав він Гуцула і питає: — Що ви робите, як хто захорує? Ви-ж тут нїколи не годні дістати доктора.

Певно, що нї, каже Гуцул, — ми мусимо вмирати природною смертию.

Відвдячив ся.

Василь Тогобочний працював на дорозї, а свою блюзу повісив на паркані. Два Ляшки працювали з Василем при тій самій дорозі і задумали пошуткувати з Українця. Вони дістали десь крейди і намалювали на Василевій блюзі голову houслячу і і нетерпеливо очікували хвилї, коли Василь пічне одягати ся, аби з него троха посміяти ся.

Василь почав одягати ся; взяв блюзу в руки, а коли побачив намальовану ослячу голову, звертаючи ся до згаданих двох Полячків, запитав: — "То котрий з вас лишив свою фотоґрафію на моїй блюзі?"

На отсім образку бачите бугая, за котрого заплачено 30.000 дол. Називається він „Роз Гон II. і є „чемпіоном" в Зах. Канаді.

Вирахуваний.

Приїхав Ілько до міста рано з далекої дороги, а що був голодний, вступив зараз до реставрації і запитав кельнера, кілько в тій реставрації коштує сніданє.

25 центів, відповів кельнер.

Добре, а кілько коштує обід?

35 центів, — сказав кельнер.

А чи не сказали-би ви менї, кілько у вас платить ся за вечеру?

20 центів, була відповідь кельнера.

Коли така ціна, каже Ілько, то будьте ласкаві подати менї вечеру.

Турецька Байка.

Один мущина побачив переходячу женщину, оглянув ся почав йти за нею. Вона дуже здивувала ся і запитала: Чого ви за мною йдете? Тому, що я вас полюбив, сказав мущина На щож се? Позаду мене йде моя сестра, вона о много гарнійша від мене. Верніть і влюбіть ся в ню. Послухав той мущина, вернув ся, але коли побачив бридку женщину, відвернув ся і почав доганяти першу. Ви мене ошукали, пані, закликав він. І ви мене ошукали, сказала женщина, бо єсли ви дійсно були мене полюбили, ви не пішли-б шукати другої.

Небезпечно..

Пан: — Ви не повинні так богато сміяти ся. Се небезпечно.
Панна: — Небезпечно? Чому?
Пан: — Так. Коли усміх освітлить ваше лице, може запалити павдер....

Ніколи не судіть людини по його убраню. Дуже часто під старим, подертим і полатаним убранєм криєть ся золоте серце.

***

Коли ти оповідаєш свому приятелеви, чи товаришови своє, нераз хоч-би й найцікавійші справи, а він глядить на стіну, то се знак, що тобі час взяти капелюх і вийти з хати.

ГАЛИЦЬКІ ПРИПОВІДКИ

На мельника вода робить.

***

На оден раз не ʒітнеш дерева.

***

На смерть нема зіля.

***

На ти сину рака, набухайся тай молоти.

***

На чужий коровай очий не поривай про себе дбай.

На чужім подвірю і тріски бють.

***

На щастє всіляке май серце однаке.

***

Не буде з песього хвоста сита.

***

Не будуть ся за нами дзвони розбивати.

***

Не в час даєш хліба густо, коли зубів в роті пусто.

Вашінґтон Ервінґ.

ЧОРТ І ТОМА ВОКЕР

Кілька миль від Бостону в Месечусетс, довгий залив заходить на кілька миль в глибину краю і кінчиться серед болота і мочарів, густо зарослих лісом. По одній стороні того заливу розложився красний темний гайок; по другій стороні земля підноситься нагло від уровення води до височезного хребта, на котрім росте одинцем кілька дубів глибокої старости і незвичайної величини. Під одним з тих велитенських дерев як говорить давна історія, лежать величезні скарби, закопані морським розбійником Кидом. Залив давав знамениту можливість виносити гроші з лодки в ночи, ніким неспотереженим аж до самого підніжа горба, з великого горба можна було все добре розглядатися довкола, чи хто не надходить; а замітні дерева становили добрі знаки, по котрих місце можна було легко віднайти. Давна історія додає до того, що чорт все командерував при закопуванню скарбів і взяв їх під свою опіку; але се як то добре відомо, він усе робить те зі закопаними, а передовсім як їх добуто нечесним способом. На всякий случай, чи воно було так як кажуть люде, чи інакше, досить, що Кид ніколи не вернувся, щоби забрати свій маєток, бо незадовго потім його схопили в Бостоні, перевезли до Анґлії і там повісили як морського розбійника.

Коло року 1727-го, власне в ті часи, як то в Новій Анґлії бували так часто землетрясення, від котрих так богато грішників попадало на коліна, жив недалеко від того місця худий, скупий чоловік, Тома Вокер на імя. Була в нього жінка, така сама скупа, як він; були вони такі скупі обоє, що одно другого старалося обманути. Що лише жінка потрафила захопити, вона усе старалася сховати; просто курка не могла закудкудакати, щоби вона не пробувала забрати свіже яєчко. Її муж без упину заглядав, щоби викрити її тайні сховки і нераз межи ними доходило до завзятих сварок за те, що повинно бути спільною власністю. Жили вони в запущеній хатині, що стояла на самоті і виглядала, немовби в ній мешкали жебраки. Кілька розвинених корчів ялівцю росло коло хати як символ старечости; з комина ніколи не курився дим, ані подорожний ніколи не просився до цего дому на ніч. Нужденна шкапа, на котрій ребра було видно так виразно,

як щеблі в драбині, волочилася по поли, на котрім тонка верства моху, ту й там лише вкриваючи камінне підложе, не заспокоювала, але ще більше змагала її голод; деколи конина підносила голову понад огородження, дивилася благальними очима на прохожих, немовби молила спасти її зі сього краю голоду.

І хата і її мешканці мали кепську славу. Томова жінка була висока цокотуха, лютої натури, з голосним ротом і сильними руками. Люди нераз чули, як вона сварилася з мужом; а його лице часами зраджувало, що їх сварка на словах не кінчилася. Однак ніхто не мав відваги мішатися межи них. Самотні подорожні аж вуха затикали від страшного галасу та клекоту і з далека обходили дім незгоди; а коли нежонатий подорожний попав коло нього, він приспішував кроку, радий, що не женився.

Одного дня Тома Вокер вертаючи з далекої дороги в околиці, пішов на правці почерез мочарі. Як се звичайно дієся з дорогами на правці, вона показалась хибною. Болота були ґусто вкриті високими, чорними ялицями і смереками, з котрих декотрі мали по 90 стіп високости, через що на стежці було зовсім темно серед полудня, а сови гукали довкола, як серед півночі. Повно було там ям та трясавиць, по части вкритих травою та мохом, котрих зелена поверхня зводила подорожного на глибокі, чорні, болотяні топленища; були там також темні, стоячі плеса, в котрих жили всякого рода жаби, ропухи та водне гадя, в котрих лежали пні сосен та ялиць, напів зогнилі напів затоплені, виглядаючі, як крокодилі, спячі в болоті.

Тома вже довго шукав своєї дороги, ступаючи осторожно по зрадливім пралісі, перескакуючи з одної купини на другу, від одного скруту коріння і ріща до другого, що становили яку таку непевну підпору для його ніг серед глибоких болот, або посувався уважно як кіт, здовж звалених пнів дерев, кидаючися час від часу від наглого крику дропа, або кракання дикої качки, зриваючоїся до лету з якогось самотного плеса. Наконець він вийшов на твердий ґрунт, що як півостров врізувався глибоко в болото. Се була колись твердиня Індиян, підчас їх воєн з першими кольоністами в Америці. Тут вони поставили були певного рода форт, котрий вони уважали не до здобуття і уживали його як пристановище для своїх жінок і дітий. Зі старого індиянського форту не лишилося тепер нічого, кромі кількох валів, що постепенно западалися

до уровення окружаючого ґрунту, і вже були зарослі по часи дубами та другими лісовими деревами, котрих листя відбивалося від темних сосен та смерек на болоті.

Було вже пізно вечером, як Тома Вокер дійшов до старого форту і задержався там на хвилю, щоби відпочати. Кождий другий чоловік почувавбися не свій серед того самотного сумного місця, бо прості люди мали про нього дуже злу опінію, на основі оповідань, що дійшли до них ще з часів індіянських воєн, коли, як кажуть, в сім місци дикуни виспівували і приносили жертви в честь злого духа.

Однак Тома Вокер був чоловіком, котрий не боявся того рода страхів. Він присів на якийсь час на пни зваленої смереки прислухуючися рохотови жаб та поштуркуючи своєю палицею в чорнім болоті під своїми ногами. Як він так бабрався бездумно в болоті, його палиця вдарила о щось твердого. Він відважив землю і дивись! розрубаний череп з індийським томагавком (топірцем), глибоко в ньому зарубанім, лежав перед ним. Ржа на збруї вказувала на довгий час, що проминув від смертельного удару. Була се страшна пригадка на завзяті боротьби, що були зведені в тій твердині індіянських войовників.

„Гм!” — сказав Тома Вокер, копаючи череп, щоби отрясти з нього глину.

„Лиши той череп в спокою”! — сказав якийсь острий голос. Тома підняв очі і побачив високезного чорного мущину сидячого перед собою на пни дерева. Він здивувався немало, бо він ані не чув, ані не бачив, щоби хто зближався, а ще більше змішало і здивувало його коли побачив, що чужинець не був ані Мурин ані Індіянин. Правда він був одягнений в грубу індіянську одіж і був оперезаний червоням поясом; але його лице не було ані чорне ані мідяно-червоне, але темно брунатне і забрукане саджою, немовби він працював при огни, або в кузьни. На його голові кострубате волося стерчало на усі боки, а на плечах держав він сокиру.

Він дивився хвилю на Тома з під лоба парою великих червоних очей.

„Що ти робиш на моїм ґрунті”? — сказав чорний чоловік грубим ревучим голосом.

„Твій ґрунт!” — сказав Тома з насьмішкою; — „такий се твій ґрунт, як мій; сей ґрунт належить до Пібодого”.

„Най чорти возьмуть Пібодого" — сказав чужинець, — „як я сподіюсь то його візьмуть, коли не буде більше дивитися за своїми гріхами, а менче за сусідськими. Дивись онде, як твій Пібоді поводиться".

Тома поглянув в напрямі вказанім чужинцем і побачив одно з великих дерев, гарне і цвитуче з верха, але зігниле в середині і побачив, що воно було майже зовсім зрубане, так, що троха сильнійший вітер його зваливби. На його корі було вирізане імя Пібодого, визначного чоловіка в околиці, котрий забогатів нагло через хитрощі з Індіянами. Тепер Тома оглянувся довкола і побачив, що кожде дерево було означене іменем якогось великого чоловіка межи кольоністами і кожде більше або менше надрубане сокирою. Дерево на котрім він власне сидів, і котре видко було лише що зрубане, носило імя Кравнінсфільда; і от пригадав собі незвичайно богатого чоловіка з таким іменем, котрий по грубянськи чванькався своїм маєтком, як люде собі шептали, він здобув морським розбоєм.

„Він власне готов на паливо!" — сказав чорний чоловік триюмфальним голосом. — „Як бачиш, буду мати досить гарний запас опалового дерева на зиму".

„Але яке право маєш ти" — спитав Тома, — „рубати дерево Пібодого."

„Правом першенства" — відповів запитаний. „Сей ліс належав до мене надовго передтим, як бліді лиця станули ногою на сю землю."

„А хтож ти такий, буть ласка сказати, коли посмію спитати? — сказав Тома.

„ О я маю богато імен. Мене називають диким мисливим в одних краях, чорним шахтяром в других. В отсій околиці мене знають як чорного лісовика. Я є той, котрому чорноскірі люде посвятили отсе місце і на котрого честь вони час від часу смажили білого чоловіка на смачно пахучу жертву. Від часу, як червоних людей витеребили ви, білі дикуни, я забавляюся тим, що проводжу, як одні люди переслідують других за віру; я є найбільший патрон та оборонець торговців рабами, та великий майстер чарівництва."

„А замість того усього, що ти сказав, о скільки я не помиляюся, — сказав твердо Тома, — такий, що тебе звичайно кличуть Старим Чортом."

„Той самий на твої услуги!" — відповів чорний, кланяючися досить чемно.

Такий був початок їх розмови, як каже стара історія; оч вона може занадто фаміліярна, щоби в неї повірити. Мона би припустити, що стріча з такою надзвичайною особисостию в тім дикім, самотнім місци мусілаби потрясти нерами хоч би якого чоловіка, але Тома був закаменілий чолок, котрого не легко застрашити, і жив він так довго зі свою темною цокотухою, що не боявся навіть чорта.

Кажуть, що по такім початку вони мали довго і поважу розмову зі собою, коли Тома вертав домів. Чорний розказав ому про великі скарби, закопані розбійником Кидом під думами на хребті горба, недалеко від мочару. Всі вони були під ого опікою і під охороною його сили, так, що ніхто не міг обути їх, хто не з'єднав собі його ласки. Він заявив готовість іддати їх усіх в руки Томи Вокера, котрий йому незвичайно одобався, але вперед треба було сповнити певні услівя. Які е саме були ті услівя, можна легко додуматися, хоч Тома ро се ніколи не зрадився перед людьми. Мусіли они були дуе тяжкі, коли Тома зажадав часу до надумання, хоч він не зажав певно на дрібниці, кілько разів ходило за гроші. Коли они дійшли до краю мочари, чужинець задержався. — Яий доказ можу я мати, що усе що ти мені сказав є правда? – сказав Тома. — „Осьде мій підпис!" — сказав чорний приискаючи свій палець до чола Томи. Се кажучи він звернувся ежи гушавину, вкриваючу болото, і як Томі здавалося, проадав в землю щораз глибше, і глибше аж нарешті не було ідно лише його голову і плечі, а наконець він цілий пропав.

Прийшовши домів, Тома побачив, що в нього на чолі є орний знак пальця, немовби випалений на чолі так, що ніяк е можна було його змити.

Перша новина, про котру розповіла йому жінка, була мерть Абсальона Кравнінсфільда, богатого морського розбійика. А ґазети, як звичайно, донесли, що „великий муж упав Ізраели."

Тома нагадав собі дерево, котре його чорний приятель рубав і збирався спалити. — „Най розбишака смажиться!" – сказав Тома; — „що се мене обходить"! Тепер він чувся ереконаним, що усе, що він бачив та чув, не була мана.

Не такий він був скорий звіритися своїй жені зі своєю айною; але так як сей секрет не був такий дуже легкий, він адо розповів про него. На згадку про закопаний скарб, в ній озбудилася уся її жадоба наживи і вона стала намовляти вого мужа, щоби він згодився на услівя чорного чоловіка і в

той спосіб добув собі маєтки на усе життя. Однак Тома х
як був готов продатися чортови, він все таки був порішен
не робити сего для своєї жени; тому він рішучо відрікся пр
сто, щоби противитися її. Пішла ще одна завзята сварка м
жи ними про ту справу; але чим більше вона говорила, ті
більше Тома рішився не продавати душі для неї.

Наконець вона постановила добити торгу на власний р
хунок, і як її вдасться, задержати увесь зиск для себе. Б
дучи такою неустрашимою як її муж, вона вибралася до ст
рого індіянського форту під захід сонця одного красного лі
го дня. Не було її довго, як вернула назад, мала квасну мін
і відповідала півслівцями. Вона говорила щось про чорно
чоловіка, що стрінула його в сумерку як підрубував корін
одного високого дерева. Однак він був у злім гуморі й не х
тів згодитися на умову; вона мала піти ще раз і понести й
му якісь перепросини, але з якими вона не хотіла сказати.

На слідуючий день вечером вона знова вибралася на б
лото з повною запаскою. Тома чекав і чекав на неї, але нада
мо; і північ прийшла, а її як не було, так небуло;; настав ра
нок і полудне, друга ніч, а вона все ще не вертала. Тома ста
уже побоюватися за неї, передовсім через те, що вона набра
ла повну запаску срібного начиння та ложок, та всяких ва
тнісних річей, котрі лише могла зі собою забрати. Минула ш
одна ніч, прийшов ще один ранок, а жінки ще нема. Коротк
кажучи, за нею слух пропав.

Що властиво з нею сталося, ніхто не може знати, бо в
удають, що знають. Се одна з тих подій, про котру не можн
собі виробити певного понятя, бо так богато істориків про с
писало. Одні говорили, що вона заблудила серед крутих ви
ходів в болотах; втопилася в глибокій баюрі; другі менче ми
лосердні, натякували на те, що вона утікла з домашною о
становою та перенеслася до другого краю; а ще инші догаду
валися, що в своїй загонистости загналася у страшне трясави
ще, на котрім потім найдено її капелюх. На доказ сего говори
ли, що пізним вечером того самого дня бачили високого чор
ного мущину, зі сокирою на плечах, як вийшов з болота, не
сучи на плечах клунок, завязаний в кратковану запаску, під
сміхаючися гірким усміхом тріюмфу.

Однак найбільше поширена і найбільше правдоподібн
історія говорить, що Тома Вокер занепокоївся долею своєї жін
ки і свого маєтку, та вибрався нарешті шукати їх обоїх на ін
діянськім форті Ціле довге пополудне слідуючого дня страти

: нишпорючи довкола сумного урочища, але по жінці і слі- не було. Він кликав її по імени, але вона не відповідала. ин журавель відповів йому своїм голосом, кричучи в леті;) жаба квакнула сумно з сусідного болота. Наконець, ка- ть вже серед темного сумерку, як сови почали гукати, та лики літали і він звернув увагу на крик громади ворон, лі- ючих коло одного кипарису. Він підняв очі і побачив клунок вязаний у кратковану запаску своєї жінки, сподіючися най- в ній свою вартісну домашну посуду.

„Заберім наперед наше добро”, — сказав він потішаю- м голосом до себе самого, — „і попробуємо обійтися без нки”.

Як він вдрапувався на дерево, суп розпустив свої широ- крила і відлетів з диким криком в темну лісову пітьму. То- за кратковану запаску, але, що за страшний вид! В ній бу- лише серце і печінка!

Отсе було усе, що Тома знайшов зі своєї жени, як каже йбільше достовірна історія. Вона відай почала торгуватися юртом в такий спосіб, як вона привикла торгуватися з сво- мужом; але хоч жінку уважають часто за рівню чортови, нак у сім случаю вона не дорівнала йому. Вона певно згину- в бійці, бо як кажуть, Тома зауважив богато слідів копита, ибоко вибитих коло дерева, і знайшов богато жмень волося,) виглядало на вирване з кострубатої чорної голови лісово- чоловіка. Тома знав з досвіду войовничість своєї жени. Він иснув плечима, дивлячися на знаки завзятої метушні. „Бі- е”, — сказав він до себе, — старому чортяці не пішло се к легко!”

Тома був відважна людина і потішав себе в утраті свого бра утратою жінки. Він навіть почував певну вдячність до совика, котрого він став уважати за певного рода свого до- одія. Тому він дальше шукав за його товариством, але через вший час без успіху; старий козоногий панок уникав його, його не можна було дістати на заклик, коли лише чолові- ви потреба; він знає як заграти своїми картами, коли він сить певний виграної.

Наконець, як кажуть, коли проволока наострила апетит оми і коли він був готовий згодитися скорше на усе, як у- атити бажані скарби, він стрінув чорного чоловіка одного чера в його звичайнім строю рубача, зі сокирою на плечах, : волочився понад болото і підспівував собі під носом. Він

вдавав, що приймає пропозиції Томи з великою рівнодуш-
стию, відповідав коротко й далі співав свою пісоньку.

Але Тома постепенно звів розмову на бизнес і вони с-
ли торгуватися над услівями, на яких Тома мав дістати ск-
би морського розбишаки. Було межи ними одно услівє,
котре і згадувати не треба, бо воно само собою розуміеся в
сіх случаях, в котрих чорт робить якісь прислуги; але бул
други услівя, на котрі Тома уперто не хотів згодитися,
вони були далеко меншої ваги. Чорт домагався, щоби і гр
найдені за його почином, були ужиті йому на службу. От
він запропонував, щоби Тома ужив їх на чорну торговл
тобто, став торгувати рабами. Але Тома отверто відмовив
сумління у нього було досить чорне, але навіть сам чорт
міг його намовити стати торговцем рабів.

Бачучи, що Тома такий вибагливий під тим зглядом, чо
не наставав більше на ту точку угоди, але місто того запро-
пував, щоби Тома став лихварем; видно чорт дуже бажав збіл-
шити число лихварів, котрих він уважав за своїх спеціяльн
любимців.

Тома сему зовсім не противився, бо се власне йому на
більше подобалося.

„На другий місяць маєш отворити пожичковий банк
Бостоні", — сказав чорний.

„Отворю завтра, як хочеш", — сказав Тома.

— „Маєш жичити на два процент на місяць".

— „Більше! Я буду рахувати чотири!" — відповів Том

— „Маєш забирати маєтки, пускати ґрунти на ліцит-
цію, доводити купців до банкроцтва —".

— „Я доведу їх до чорта," — викрикнув Тома.

— „Ти будеш лихварем за мої гроші!" — сказав чорн-
ногий радісно. „Коли хочеш мати гроші?"

— „Ще нинішної ночи!"

— „Згода!" — сказав чорт.

—„Згода!" — сказав Тома. І вони подали собі руки і до-
били торгу.

І в кілька день пізнійше, Тома Вокер сидів вже за ля-
дою в своїм пожичковім банку в Бостоні.

Скоро залунала широко його слава як богатого чолові-
ка, що має много гроший на поготівлю, і жичить їх за добрим
процентом. Були се часи великого браку монети; весь край бу
залитий паперовими грішми; люди були захоплені спекуля-
ціями; люди вганяли з плянами нових осель та нових міст се

д лісів; грунтові спекулянти уганялися з мапами чудово зложених раїв на земли, котрі були положені, Бог знає, де, мимо сего, усі готові були купувати. Словом усіх обняла гальна горячка, що як зараза лютує по краю час від часу. ждий на час мріє про зроблене великого маєтку для себе. звичайно, горячка утихає, мрія пропадає, а вимріяні маєт- з него; хорі на неї лишалися в страшнім положеню і сь край залунав нарікaнями на тяжкі часи.

В таку догідну для себе хвилю загальної нужди Тома вложився як лихвар в Бостоні. В коротнім часі в його две-х товпилися костумери. Бідні і підприємчиві земельні під-иємці та грунтові спекулянти, недбалі купці та торговці підорваним кредитом — словом, кождий що лише був при-шений роздобути гроші, хочби навіть прийшлося понести знати які жертви, — спішив до Томи.

І так Тома став загальним приятелем для потребуючих оступав як „приятель в біді", то значить, він усе вимагу-в добру заплату і добру запоруку. Чим тяжше було поло-нє просячого, тим тяжші умови накладав Тома. Він зби-в бонди та запоруки, постепенно душив своїх костумерів льнійше і сильнійше, поки наконець вицушеного, як ци-ину, не викинув на сміте.

В той спосіб він робив гроші з грошей, ставав щораз бо-тшим і щораз більше могучим чоловіком і став грати ва-ну ролю на біржі. Як се звичайно діє ся в таких случаях, н побудував собі великий дім з хвальковатости, але зі ску-сти лишив більшу його часть не викінченою. Він навіть равив собі повіз з надмірної суєти, хоч коні, що повіз тяг-ли просто гинули з голоду; і як несмаровані колеса скри-пли та пищали, то могло видаватися, що се душі нещасних вжників там мучаться.

Але в міру того як Тома богатів, він ставав також щораз льше задумчивий. Здобувши собі усе добро, яке можна здо-ти на сім світі, він став журитися за добро на тім світі. ін з жалем думав про угоду, зроблену з чорним своїм при-елем, і він став тепер що сили придумувати над тим, як-и то обдурити чорта. І він нагло став незвичайно пильно хо-ити до церкви. Він молився голосно і щиро, так немовби цар-во небесне можна собі здобути силою легких. По його галас-ивій молитві в неділю було можна просто пізнати, чи бо-ато він нагрішив за тиждень. Смирні Християни, що скром-о та стало заслугували собі на царство небесне, були по-

ражені і зачали собі дорікати, коли побачили, що їх нагло перегнав в їх усердности той свіжо навернений грішник. Тома був так суворий в справах релігійних, як в справах грошевих; він остро наглядав і карав своїх сусідів, і немовби думав, що кождий гріх, поповнений сусідом рахувався йому як добрий вчинок. Він навіть став говорити про те, що треба привернути давні часи переслідування людий другої віри. Одним словом, побожність Томи стала так само звісна, як його богатства.

Але помимо такого строгого сповнювання формальностий Тома все таки боявся в своїй души, що чорт мимо усього достане, що йому належиться. Тому, щоби не дати заскочити себе неприготованим, він став носити зі собою усюди Біблію в кишени свого плаща. Мав він також біблію великого формату у себе в своїй канцелярії на столі, люди нераз заставали його, як він читав її, як другі приходили за своїми справами;; в таких случаях він здоймав з носа зелені окуляри, вкладав їх в книгу, щоби зазначити місце, і відривався від читання, щоби зробити якийсь лихварський бизнес.

Говорили деякі, що на старі роки Тома став троха придуркуватий, і сподіючися скорого кінця, він підкув свого коня осідлав, упряг і закопав ногами в гору, бо припускав, що в його останну днину світ обернеся дном до гори, і в такім случаю його кінь буде для нього готовий до їзди; видно він рішився примусити свого приятеля що найменче гнати за собою. Однак се може лише старі баби видумали сю казку. Коли він дійсно поробив такі кроки, то вони були зовсім злишні; що найменче таке виходить зі старої віродостойної леґенди, котра закінчує його історію в такий спосіб.

Одного горячого літного дня по полудни власне перед страшною бурею з блискавицями і громами, Тома сидів в своїй канцелярії, з білою полотняною шапочкою на голові, убраний в індійську поранну одіж. Він власне мав пустити на ліцитацію одеп маєток і зівсім зруйнувати нещасного спекулянта ґрунтами, перед котрим він удавав усе найбільшого приятеля. Нещасний фактор просив його почекати йому кілька місяців. Тома розгорячився і розлютився, та не хотів позволити на це одну проволоку.

— Моя родина буде зруйнована і стане тягаром громади, — говорив нещасний спекулянт.

— „Своїм треба помагати на перед” — відповів Тома, — „я мушу дивитися, щоби я мав що на чорну годину”.

— „Ви заробили тілько гроший лише на мені", — сказав пекулянт.

Тома стратив всю свою терпеливість і всю свою побожість. „Най мене чорт побере", — каже він, — „коли я зробив на вас хоч один зломаний гріш!"

Як раз в тій хвилі запукав хтось три рази до дверий. Тома підійшов до дверий, щоби побачити, хто се. Якийсь чорний мущина держав чорного коня, котрий іржав та нетерпеливо гріб копитами.

„Томо ми приїхали по тебе" — сказав чорний чоловік грубим голосом. Тома кинувся на зад, але уже було за пізно. Він лишив свою малу Біблію на споді кишені в плащи, а свою велику Біблію на столі, далеко під довжезними поквітованями на ґрунти, котрі збирався власне пустити на ліцитацію, Мало коли був грішник більше неосторожний. Чорний мущина посадив його як дитину на сідло, вдарив коня бичем і пігнав ґальопом, з Томою за плечима, серед громової бурі. Його писарі позатикали пера поза вуха і дивилися за ним через вікна. Пігнав Тома Вокер вулицями, підкидаючи білою шапкою, зі своєю ранішною одежиною, розвіяною на вітрі, пігнав, аж кінь огню кресав з під копит. Як писарчуки поглянули за чорним чоловіком, він уже пропав.

Тома уже більше не вернув, щоби пустити ґрунт на ліцитацію. Чоловік, що жив на краю мочарів, оповідав,, що серед найгіршої блискавиці він чув тупіт кінських копит й вигє по дорозі, а підбігши до вікна, побачив на хвилинку таку постать, яку я осьтут описав, на кони, що гнав мов божевільний, полями, горбами, аж геть в чорні болота індіянського форту, зарослі смереками, та що незадовго потім грім ударив в тім напрямі і ȩемовби підпалив увесь ліс.

Бостонські добряги потрясали головами і стискали плечима, але вони уже так були привикли до чарівниць, та карликів, та усяких штучок чортівських, від самого початку основаня кольонії, що ся подія їх так дуже не злякала, якби се можна припустити. Для заряду маєтку Томи установлено тростісів, але там не було уже чим заряджувати. Коли переглянули його куфри, побачили, що усі квіти та посвідки були спалені на попіл. Місто золота і срібла, його залізні скрині були повні сміття; в стайни місто двох коний, найшли два кістяки, а на другий день великий дім занявся і згорів зовсім.

Такий був конець Томи Вокера пожичайки, та його нече[...] його мастку. Най усі візьмуть собі сю історію до серця. [...] правду її не можна сумніватися. Ще до нинішного дня по[...]казують яму під дубом, з котрої Тома викопав скарби морсь[...]кого розбійника, а по сусіднім болоті та індіянськім форті не[...] раз ходить в бурливу ніч постать на кони, убрана в ранішн[...] одіж, з білою шапкою на голові, котра без сумніву є мучени[...] духом лихваря. Історія просто перейшла в пословицю і на[...]родну, таку часту в Новій Анґлії поговірку про „Чорта та То[...]му Вокера."

———ооо———

В "ЕМПЛОЙМЕНТ" ОФІСІ

Один робітник шукав занятя в офісі і там його питали пр[...] ріжні його справи після квестіонара, а він дав такі відповіди:

Питанє: — уродженний? — Відповідь: — Так, колись.
П.: — Де? — В.: — Баптиста.
П.: — Чи жонатий, чи вольний? — В.: — було одно і друге.
П.. — Волосє? — В.: — Тоненьке.
П.: — Голос? — В.: — Слабий.
П.. — Чи здоров? — В.: — Часом.
П.: — Досвід? — В.: — Жадного.
П.: — Де практикував? — В.: В много місцях.
П.: — Бізнес? — В.: — Гнилий.
П.: — Якої платні сподієте ся? — В.: — Більше.
П.: — Чи пєте? — В.: — Не пю, де нема горівки.
П.: — Чому хочете занятя? — В.: — Бо жінка не хоче вже робити

———ооо———

ЯК СТРАШНО

Він лежав на ліжку і тяжко віддихав. В його ухах відбивала ся прекрасна музика; він нюхав милу перфуму; ясне світло освітлювало кімнату де лежав.

Голоснійше і все голоснійше плила музика. Хмари запахів оточували його, а світло яснійше, чим сто сонць так і пригнітало його.

Його жена і родина стояли доокола його ліжка.

— Як страшно є умирати без релігійної потіхи! — говорили всі до умираючого.

***

Є два роди мущин: такі, що роблять се, що їм їх жінки кажуть і такі, що ніколи не женять ся.

***

Не люблю дверий літаючих на оба боки, бо як я є злий, не можу ними гримнути і показати моєї злости.

ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИЙ ДУХ

Греко-католик повинен щиро заінтересувати ся кождою справою цілої діецезиї так само, як живо інтересуєть ся справами своєї парохії. Тільки в той спосіб інституції і справи започатковані Епископом можуть дочекати ся успіху. Як священик вимагає доброї волі у своїх членів парохії в кождім ділї, так само Епископ мусить рахувати на щиру кооперацію всїх членів діецезиї. То значить, що Церков є вселенська, тому і кождий її член має мати широкий погляд.

***

Церков дає людям се, чого вони потребують; театри дають се, чого вони хотять.

***

Ходженє до церкви не робить чоловіка християнином, так само, як ходженє до "ґаражу" не робить чоловіка автомобілем.

***

Більша сила в руцї матери, чим жезлї царя.

***

Нема в пеклї достаточного числа ангелів, щоби видерли сина з рук побожної матери.

***

Зле товариство всьо в зле переміняє. Ангел не мігби повернути до неба, єслиби перебув на земли через один тиждень в товаристві таких людий, в яких товаристві жиють деякі греко-католики.

***

Хто зле жиє, не може вмерти добре.

***

Єслибисьте так занедбали своє тїло, як занедбуєте душу, давно всї від вас відвернулиби ся.

——ooo——

ХТО ПРИЧИНЮЄ СЯ ДО УПАДКУ ТОВАРИСТВА?

Той —що:

1. Не приходить до товариства.
2. Єсли приходить, приходить пізно.
3. Єсли погода або не погода, зимно або горячо не думає о відвідинах в товариство.
4. Критикує і накидає ся, єсли его не вибрали до заряду; а єсли вибрали то не приходить на засїданя заряду.
5. Не говорить нїчого, єсли его просять.
6. Єсли бере участь в зборах, шукає блудів в їх перепроваджeню і в роботї членів.
7. Залягає з вкладками членськими, або зовсїм не платить.
8. Не приводить з собою приятелїв, які би могли стати членами товариства.
9. Не робить нїчого, що моглоби причинити ся до розвою товариства.

СМЕРТЬ БУВШОГО РОСІЙСЬКОГО ЦАРЯ НИКОЛИ II.

Що сталося з бувшим російським царем Николою II. і його родиною, нема до тепер точних і правдивих інформацій. Всі дотеперішні донесення говорять, що бувший російський цар, цариця та їх одинокий син Алексій і доньки зістали замордовані большевиками в вязниці в Екатеринбурґу, дня 16. липня, 1918 р.Про смерть царя донесло було свого часу і большевицьке звідомлення, яке повідомило, що підчас, коли цар находився в вязниці в Екатеринбурґу, вів він тайну переписку з російськими реакціонерами, котрі в той час наступали з Чехо-Словацькими військами на згадане місто, і плянував при помочі реакційних військ відзискати російський престол. Однак большевики перелапали завчасу згадану переписку царя з реакціонерами, і обавляючись контрреволюції, поставили бувшого царя перед революційний суд і засудили на смерть через розстріляння і таки зараз свій засуд виконали. Згадана большевицька телєґрама рівночасно доносила, що цариця і царевич Алексій находяться в безпечнім місци.

Стільки про смерть бувшого царя говорило большевицьке офіціяльне звідомлення.

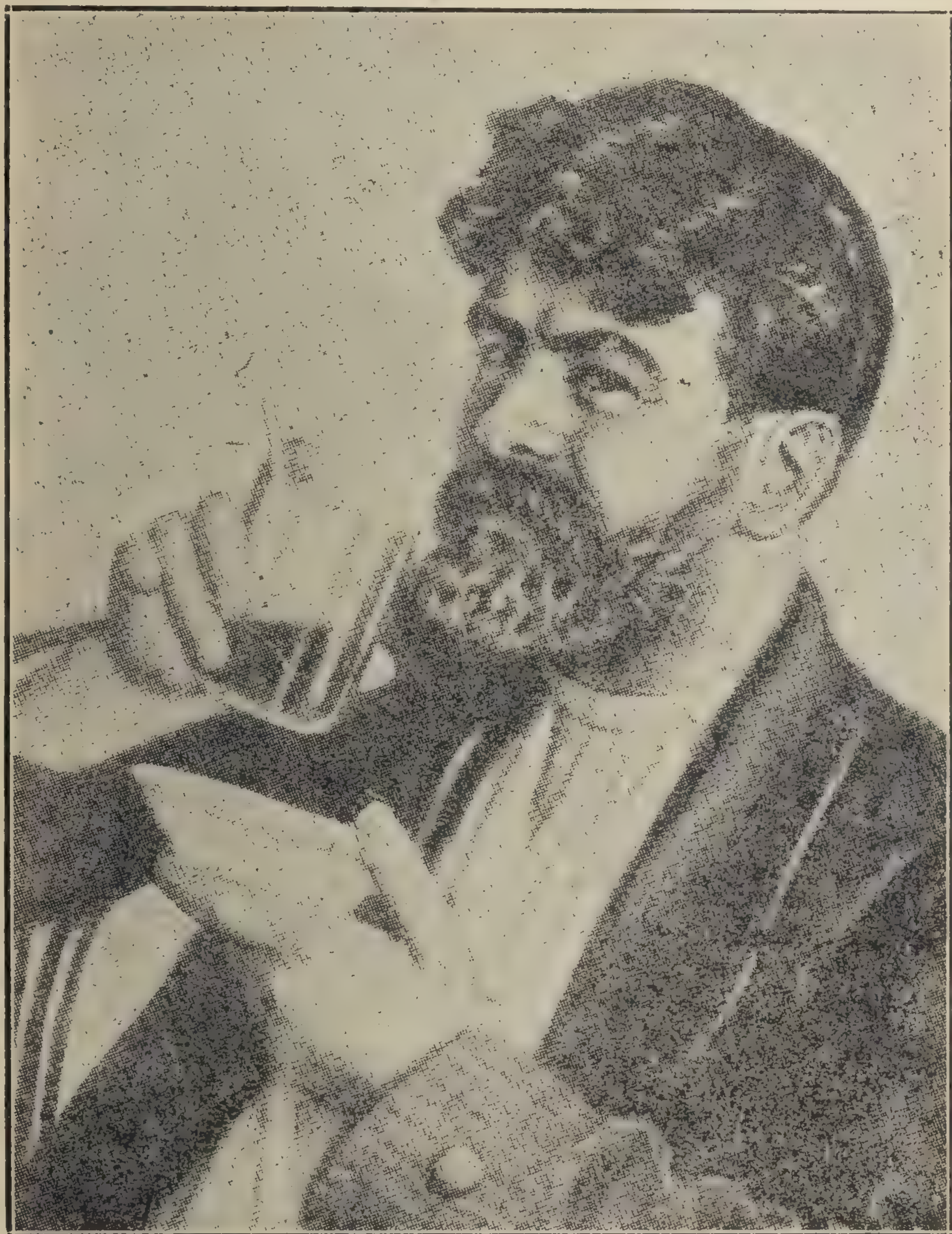
Та в слід за отсим большевицьким донесенням почали появлятись про смерть бувшого царя в анґлійській та французькій пресі оповідання кореспондентів, а навіть очевидців, та свідків, які говорять, що враз з царем большевики вимордували всю його родину, а навіть і службу, яка находилася при царській родині аж до смерти.

Всі отсі численні оповідання „очевидців” і репортерів про смерть царя і його родини є дуже ріжнородні і правдоподібно вифантазовані так, що на їх основі годі нині виробити собі понятя як в дійсности справа малася зі смертию царя та його родини.

Найновійшим оповідачем про смерть бувшого царя, яке появилося в европейській пресі є, що виконавцем і виновником смерти царя і його родини є Жид Янкель Юровський, визначний большевицький урядник в місті Екатеринбурґу, правдоподібну фотоґрофію бачите на образку.

В згаданім оповіданню говориться, що большевики перевезли бувшого царя і його родину з Тобольска до вязниці в Екатеринбурґу в часі, коли на Сибірі розпочав був Колчак з чехо-словацькими військами офензиву проти большевиків. Тут

приділено для царської родини і служби чотири кімнаті в домі Іпатєва. Дім і город довкола него окружено високим парканом, довкола котрого день і ніч стола уоружена варта. Крім того побіч тих, в яких находилася царська родина також сторожила безнастанно уоружена сторожа. На бальконі дому находився машиновий кріс, біля котрого все стояв на поготів-

Янкель Юровскі, котрий мав власними руками застрілити бувшого російського царя Николу II.

лю жовнір, готовий стріляти до кождого, хто хотів би дістатись до дому, або з него видістатись.

Начальником отсеї царської вязниці був з разу Александер Авдієф, а його помічниками Александер Мошкін і Павло Медведєф. Всі вони були простими робітниками, неотесаними брусами і пяницями, однак були членами большевицької „чрезвичайки" (тайна большевицька поліція). Були вони мо-

ськовського походження. Зразу дуже вони докучали цареви і його родині, насміхались з них і дуже зле годували. Коли однак місцевий російський епіскоп довідався, що цар є увязнений в його місті, він через своїх висланників перекупив згаданих сторожів так, що вони позволили законницям з монастира приносити царській родині всяку поживу, а навіть передавали цареви тютюну до курення.

За якийсь час однак все це скінчилось, бо між Жидами повстало підозріння, що щось там робиться поблажно для ца-

Бувший російський цар Никола II. ріже дрова з большевицьким вязничним сторожем на тюремнім подвірю.

ря і про се повідомлено центральне большевицьке правительство в Москві. Відти прийшов сейчас розказ і зміни. Всіх сторожів Москалів звільнено зі служби і заборонено їм вступати до дому, де був увязнений цар, а їх замінено по части сторожами жидівського, лотишського або мадярського походження. А командантом сторожи назначено Янкеля Юровського,

сина Жида-арештанта, котрий заборонив приносити поживу законницям і дуже заострив вязничні приписи.

Се сталося тиждень перед самою еґзекуцією.

Між тим з фронту на Сибірі приходили для большевиків лихі відомости. Колчак з чехословацькими військами наступав і перетявши комунікацію з Москвою, загрожував кождої хвилі забрати місто Екатеринбурґ в свої руки.

Зміркувавши се Янкель Юровський, постановив сам покінчити з царем і цілою його родиною. Боячись, аби цар не дістався живий в руки Колчакових військ, він постарався, що всі члени місцевого большевицького правительства в Екатеринбурґу підписали засуд смерти на царя і цілу його родину.

З отсим засудом в руках Юровскі казав спровадити всю царську родину до глибокої пивниці, де прочитав їм засуд смерти. По прочитанню засуду, сам власноручно вистрілив з револьвера до царя, а в слід за цим посипалася ціла сальва стрілів на прочих членів царської рідні. Так згинув цар, цариця, царевич, чотири царські доньки, царський лікар та трох зі служби.

Після цего сказав Юровскі позатирати всі сліди убійства, тіла вивезено до поблизького ліса і та заховано в старій копальні, а сам порозсилав всюди противорічні відомости про долю царської рідні, аби змилити всякі сліди і пошукування....

***

Оттакі і їм подібні донесення кружляють по світі про смерть бувшого російського царя Николая II. і його родини.

Чи є вони правдиві? На се дадуть хиба відповідь самі большевики, або будучність...

В сім місци належить однак додати, що кружляють по світі і инші оповідання, та поголоски, а се, що так сам цар як і його родина живуть десь до нині, пильно сховані і бережені большевиками, які самі пускають в світ вісти про його смерть, хотячи в сей спосіб ослабити пляни і затії російських реакціонерів, котрі намагаються назад привернути в Росії царат.

ГОСПОДАРСЬКІ РАДИ

——ооо——

ЛІЧНИЧА СИЛА ОВОЧІВ

Лікарі переконалися, що в кількох хронічних недугах овочі мають велику лічничу силу. Овочі дають нашому організмови в формі незвичайно легко стравній всі ті складники, які є необхідні до творення нових мязів. Попросту треба дивуватися по недовгім часі, який великий вплив мають деякі сорти овочів на змучені людські мязи.

Овочі богато причинюються також до витворення природного жолудкового квасу, необхідного до травлення. Рівночасно овочевий квас ділає впрост убійчо на численні роди бакцилів.

Свіже яблоко травить навіть найслабший жолудок протягом півтора години. Добрі свіжі яблока незвичайно помагають травленню і усувають творення в жолудку хоробливих квасів. На хорих на пропасницю яблоко ділає незвичайно відсвіжаючо. В яблоці є дуже много фосфору і тому воно є незвичайно добре для людий старших, що хоріють на звапнення жил. Яблоко, кромі того ділає дуже добре на мозок. Тому хорих на нерви лічать з незвичайно гарними успіхами дієтою, що полягає на засаді: квасний хліб і яблока. З тої самої причини яблоко є також знаменитим средством успокоюючим нерви і приносить сон. Кромі того яблоко висвідчає знамениту прислугу в усіх недугах горла і хронічних катарах. Яблоко крається в тонесенькі платки, які поливається кипячою водою, і лишається їх, аби троха натягнули. По сім перетирається всі через сито, засолоджується цукром і пється цей густий розчин.

Цитрина є правдивою перлиною, поміж всіми овочами з огляду на свої лікарські свійства. Цитриновий сок ділає незвичайно перечищуючо на людську кров і входить до найменших закутиків людського тіла. Постійно в мірній скількости з'їджена цитрина оживляє навіть сирі, отже вже завмерлі оболони. Сего можна найліпше досвідчити на шиї. Цитрина є помічна проти творення каміня, гістця та ревматичних болів і сейчас вбиває бакцилі дифтерії. Вона стягає кровні начиння та задержує кровотоки й уплив крови.

Фіґи і дактилі є знаменитою поживою, яка однак в висушенім виді богато тратить з своєї первісної стійности.

Бросквині ділають успокоююча. Сок бросквинь переходить оболони в людськім тілі і електризує їх. Як цитринові так і бросквиневі лупини мають в собі богато гіркого олійку, який має електризуючі свійства.

Грушки є знаменитою поживою і мають много вапна, яке є потрібне до творення костий.

Сливки є рівнож дуже поживні, але вони надмірно ділають на кишки і тому підчас надмірного уживання ділають на них ослаблююча. Позаяк лупа сливки дуже легко стає ферментувати, то через се в жолудку творяться надмірні ґази. З тої причини найліпше хорим на жолудок їсти сливки обирані. Виноград ділає незвичайно прочищуюча на кров, легкі і нирки..

Суниці полуниці мають в собі дуже много фосфору і тому є незвичайно цінні для нервозних. Та їджені в надмірній скількости легко викликують пропасницю.!

Помідори, або як їх тут звуть з анґлійська „томейтос", занимають посередне становище поміж овочами і яриною. Вони переходять наскрізь через нирки, та прочищують їх і заразом прочищують кров. Підчас всякий недуг шкірних, висипок і всяких слабостей спричинених нечистотою крови, вони стоять на першім місци поміж всіми овочами.

Міґдали, волоскі і ліскові оріхи мають в своїй лупині одробину квасу оловяного. Тому вони ділають в такий шкідливий спосіб на голосники в горлі і спричиняють хрипку. З усіх оріхів найделікатнійшими і найздоровшими є наші звичайні ліскові оріхи.

Стисла овочева дієта ділає дуже гарно на всі ті особи, що хорують на затовщення і недуги печінки. Хто є надто товстий і хоче стратити троха „сала", той повинен їсти як найбільше квасних овочів.

Знова ті особи, що хорують на жолудок наслідком надмірного витворювання жолудкового квасу повинні їсти як найбільше бананів, сливок, грушок, фіґ, а не їсти зівсім овочів квасних.

———ооо———

ЯКІ Є ВОРОГИ РОСТИН І ЯК ЇХ НИЩИТИ

Ворог ростин. — Ворогом ростини є все, що ділає на некорість її росту, овочу, якости і скількости. Головним ворогом є бурян, комахи і гриб.

В західній Канаді є дві причини, що спричиняють розмножування буряну. А се клімат і система сіяня. Опади воздушні є підчас росту. При жнивах є мало дощу і знова оба роди ростин дозрівають рівночасно. Збіже зжате і змолочене а заним і якась часть буряну. Инший бурян насипався перед зжатям, деякий сиплесь по стерни підчас жаття. Упавше насіння буряну на стерню, то є на суху землю не кільчиться звичайно, хиба падуть часті дощі, а лишається так на весну. Коли оресь стерню в осени, то насіння буряну прикриваєсь плугом чи диском і там воно спочиває до весни. Многі з них зовсім не бояться найбільшого морозу, бо мають грубу олійну луску, яка їх хоронить. Деякі з однорічних бурянів є найгіршими ворогами. Нераз починають рости єще в осени, відтак сніг їх прикриває і вони, перезимувавши, починають рости ранною весною.

Другою причиною, що помагає розмножуванню буряну є система сіяння. Звичайно сієсь пшеницю на добрім поли два рази раз пораз. Колиж по пшениці не сієсь пшениці, то сієсь овес і ячмінь, які суть подібні способом росту до пшениці. Ячмінь чи овес сієсь менче більше в той сам час, що пшениця і через се даєсь нагоду бурянам рости з року на рік на полю і сильно розмножуватись. Колиб по пшеници садилось бараболю, бураки іт. д. тоді буряни винищуєсь цілковито через инший спосіб росту і управи тих ростин. До сего надаються дуже добре ранні пашні трави, які коситься скорше чим бурян мав час дозріти і через се винищуєсь його.

Розповсюднювання буряну: — Є певного рода способи після яких розповсюднюєсь бурян сильно. Звичайним способом є гній. Вітер і вода розносять насіння буряну по цілій околиці. Деяке насіння чіпаєсь убрання чоловіка чи шерсти звіряти і в сей спосіб переноситься з одного поля на друге. Насіння буряну переноситься з одного поля на друге при помочи машинерії. Насіння буряну переноситься в нечистім збіжу. Бурян зі збіжа деколи вивозиться в отвореним возі з елевейторів (се є заборонене законом) і вітер розносить по полях підчас цілої дороги. Де буряни дуже шкодять збіжу, там правительство мішаєсь до сего і домагаєсь позбутись сих галапасників, чи то грошевою помочию зі своєї сторони, чи відповідними законами і карами.

Яку шкоду робить бурян? — Бурян спричиняє шкоди ось такі:

Він рабує збіже з вохкости, поживи і сонця.

Він зменшує вартість збіжа через недостаточне розвиванняся зерна як і через свою нечисленність в збіжу.

Він побільшає працю і видаток до очищеня збіжа з него.

Деякий бурян є шкідливий, а навіть смертельним трійлом для худоби, як локо, водяний гелюк, доки, цибуля (оніон) і ларкспор.

Бурян нищить вовну на вівці зовсім, або зменшує її вартість.

Бурян псує гарний вигляд землі і зменшує її вартість.

Нищення буряну: — Річний бурян нищити тоді, коли він появиться. Коли земля є не дуже суха то бурян зійде єще в осени, коли поле здискуєсь. Опісля по зійденю можна його плугом приорати або мороз знищить його самий. На весні треба раненько обробити землю, щоб зійшов бурян. Тоді можна його легко винищити боронами нім єще сієсь збіже. Єсли буряну нема богато, то його можна повитягати руками серед збіжа.

Дворічний бурян треба нищити, коли він цвите. Лиш не за скоро, щоби корінь не випустив друге било а відтак цвіт і насіння. вистарчає тяти такий бурян низше цвіту, щоб його знищити. Густо засіяна пашна трава, глибоке орання поля, управу бараболі, бураків, ріпи і т. д. також винищать бурян. Найліпшим способом до нищення буряну є обліг. Обліг держати чистим через часте дискування, або волочення, що тне або витягає буря з корінням. По висушенню сего буряну спалити його.

Де бурян починає кидатись лише на облозі, там пускати вівці пастись, вони не лише випасуть його але і приготовлять землю. Добре засіяти ріпак або яке збіже і пустити туди худобу, яка випасе бурян враз з молодим збіжем. Синим каменем можна скроплювати збіже, який знищить гірчицю не нарушуючи зерна.

Чистість збіжа до сіяня, палення насіння буряну, або старанне годованя ним овець, державня чисто машинерії богато помагає в винищуванню буряну.

———ooo———

В ШКОЛІ

— Як ти ся називаєш? — питає новий учитель хлопця в першій лавці.

— Іванко, — каже хлопчик.

— Не кажи Іванко, кажи Іван.

— А ти ся називаєш? — питає учитель другого хлопця.

— Я називаю ся Томак, — відповів хлопець іменем Томко.

———ooo———

Северина Кабарівська.

Хай Бог милує наш нарід!

(Псальма 66).

Хай Бог милує наш нарід
І благословить,
Хай лице Його наш нарід
Сонцем озарить.

Щоб пізнав він тут на землі,
Визначену путь
І великим ясним ціллям
Присвятив свій труд.

Щоб через мої терпіння
І кровавий біль,
Між народами усіми
Узрів свою ціль.

Щоб він тямив, що Ти Боже
Всіх судити меш,
Хоч тернистими шляхами
До правди ведеш.

Нехай радуєсь наш народ,
Хоч важко терпить,
Бог його важкі страдання
Поблагословить.

І богаті видасть плоди
Крівава земля,
Народ буде благовіти
Господнє Імя.

А. Крушельницький.

МІЖ ОКОПАМИ.

(Оповідання)

Така страшна була днина, що страшніщої годі собі уявити. Звичайно зачиналося коло десятої, одинайцятої години, — сьогодня перед девятою впали перші стріли, а вже потім неначеб гори повідкривали свої пащі й ревли підземними гомонами, немовби небо розірвало свою сиву скатерть і засипувало нас шрапнелями.

Уже коло полудня така нас обхопила втома, що люде падали бездушно та ждали, самі не знаючи, чи діждуться кінця того пекольного гомону. Годинник, на який кидаю в одно неспокійно очима, ані не думає посуватися наперед. Ще в життю не минав мені час так помалу, як тої памятної днини.

Нарешті почало смеркати.

— Ще хвиля, хлопці, й будемо віддихати! — мовлю до найблизших сусідів.

— Ой, колиб! — почулося зітхання.

— Правда, що вже не так парять!

— Відай лекше стає... Ая...

— Ж-ж-ж! — засичало нам коло вуха.

Чим рідше ставали гриміти вистріли, тим сильнійше вибивався кождий різкий звук, що летів до нас з ворожої сторони. Коли ми вже могли вловити вухами лет поодиноких куль, — знак, що вони чимраз рідше починають сипатися. Душа між одним і другим стрілом має хвилину відпочинку, стає вразливою на инші верхні голоси, увільнюється з стану бездушного отупіння. Дивним дивом бачиш, що паде сніг великими пластами. Глянеш навкруги, а він уже присипав добре землю. Чи не падає вже від полудня? А досі ніхто й не запримітив того. Оглядаються, дивуються. Тут і там починає висуватися обережно голова з окопів. У туж таки мить ховається, бо карабінові

стріли не вмовкають. Але що вже вони, коли замовкли злющі дула гармат.

Дивлюся на годинник. Бачу годину, але не можу докладно зміркувати, яка це пора. На дворі стало темніти. І з під облаків сипле густий пластовець і прислонює темряву вечера.

— Видно, вже досить на сьогодня, — мовлю, споглядаючи довкола себе.

Немов на відповідь на мої слова як не гримне десь глухий гомін, як не розкотиться по верхах гір... Мимохіть голова принизилася під захорону окопа. Цілком не потрібно Стріл вицілено в инший бік, коло нас не чути було зловіщого: "ж-ж-ж!..."

— То ще на добраніч! — почув я недалеко себе.

Тимчасом настала вже важка темнота. Люде, як стояли, падали в окопи, обезсилені, перетомлені. Душі не чули в собі.

Пішли вже прикази, щоб полева кухня полагодила харчі, але й це не зробило великого враження. Треба було перекрадатися по декількох, летіти під стрілами ворожих карабінів кількасот ступнів до хати, де за безпечною стіною стояла кухня. Їсти, що їсти й коновками нести харчі до окопів. Одні вертають. Іде нова партія.

Доки ще сили були, то на вийграшку летілося. Не одному не довелося долетіти, не одному повернути не пощастило. Нікого це не відстрашувало, нікого не бентежило. Але сьогодня вже сили почали нас покидати.

А ще трівожила найбільш усіх нас думка, що може повторитися приказ, котрий ми чули декілька ночей одна по одній: "На баґнети!"

Ішла про це німа розмова — без слів — поглядами очей. А в відповідь чути було то тут, то там голос безсилля: "Годі вже! Не видержить душа!..."

Три ночі не спали. Цілу днину в огні та в болоті — в ночі приступ на баґнети. До тої міри висилилися, що надлетить шрапнель, то лише вже з привички кинеш за ним оком. Бачиш, як розсипався десь оподалік і вже не журишся ним. Якби тебе в одній хвилині навіть не стало, — байдуже! Може й лекше булоб; минуласьби страшна мука.

А вже найгірше стояти було в грязи по кістки. В одно й дощ і дощ — цілі тижні січе дрібненький, жили з тебе висотує, душу випирає. Колиб бодай троха примерзло!... Аж сьогодня стало нам лекше дихати, як ми діждалися снігу. Вся наша надія, що бодай з грязи зможемо вирватися.

Коли ми перед трома днями вперше причули приказ до атаку, в нас вступив дух. То як сидиш скулений і майже не рушаєшся, — заціпенієш увесь. Вже куди краще загрітися бігом, нападом, боротьбою. Але одна ніч і друга і трета в надлюдських змаганнях, а цілий день в огні гармат промочений до костей у воді й болоті, як де, й до колін, — не видержать, хочби й які сили.

Ми сиділи в ожиданню чогось, що мало статися, що ждало нас неминуче; не думали боронитися, прийде приказ, — не

Вид на Києво-Печерську Лавру.

пора на розумування, не пора на жалі, нема сильних, слабих, здорових, недужих, кріпких й обезсилених, усі однакові, всі здатні виконати рішучий приказ, найменшу дрібничку перевести з найбільшою докладністю. Прийде приказ, — ми перемінюємося з ослабленої маси, висилених, перетомлених, продроглих людських істот у сталеву машину, яка, пущена в рух, не спиниться, доки не переведе успішно своєї роботи.

Ми ждали на приказ. Знали, що прийде, вірили, що ввіллє в наші ослаблені душі нової, свіжої енерґії. Не боялися, щоб нам сил не стало. Отже тепер тим більше кождий хотів свобідно захопити того цілющого ліку на перетомлене тіло — вечірнього спокою.

Сиджу, чи радше лежу, привялий, згноблений, чую, як останок сил мене покидає. В голові гуде ще гук гармат, перед очима літають блискавки шрапнелів. Давно вже замовкли грізні дула скажених звірів, давно вже розсипалися останні відломи вогняних їх подихів, а я ще в одно переживаю враження тої грізної днини. Здається, вмирати буду й ще вони пролетять мені перед очі, так врилися в мій мозок, у мою душу.

А може?... Може прийдуть колись погідні, спокійні дні в мойому життю, може забудеться та грізна пора проливу крови, може замовкнуть у моїй душі ті скажені реви розсатанілих машин, може заніміють ті дикі стогони безобразних тіл, пошарпаних відломами заліза, стали... Може колись примеркнуть у моїх очах ті грізні вирази лиць моїх товаришів, що вються в одно коло мене в ровах, на чистому полі, в лісах, куди не доведеться стрінутися із огнем ворожої батерії.

А може?... Може ще днина — одна, друга й не стане в одну мить у мене памяти, зблідніють усі прожиті картини, замовкнуть усі враження моєї душі, світ змеркне мені перед очима й я збратаюся в лоні одної могили з приятелями й ворогами, другами й...

Ні... недругів у мене немає, — шибнула мені думка крізь голову й я усміхнувся гірко. — Що мені винні ті люде, хто зна, чи не брати мої, що на них звернене дуло мойого кріса?

І я почав нараз пригадувати собі всіх своїх знайомих Українців із російської України. Не перечисливби їх. Хто зна, чи в отому окопі, на який ми сьогодня без сумніву підемо приступом, не найдеться декілька моїх найщирійших приятелів, з якими переговорилося стільки ночей, розправляючи про всілякі питання нашого життя? Хто зна, чи не встромлю я в ворожі груди гострого блискучого свого знаряду вбійчого та в туж мить чи не побачу виразу смерти на лиці свого найщирійшого друга? Може саме того, з котрим ми тільки переговорили про питання визволення України?

І тут на далекій Лемківщині, на окраїнній українській землі ми порішимо долю нашої участи в визволюванню українських земель. Порішимо твердою, блискучою сталею, встромленою рукою друга в дружні груди?...

Хто знає, чи не жде мене таке сьогодня?

Нараз мої думки звернулися в инший бік. Я почув якийсь дивний звук коло себе. Дивлюся й очам не вірю. Мій сусід, завзятий вояк, який у подив уводив мене своєю відвагою, своїм

завзяттям, — плаче. Сидить сердешний на мокрій землі, зловив голову в обі долоні й дійсно... плаче.

Я аж не йму віри.

— Миколо! — мовлю сердечно, — Вам що?

Мовчить. Навіть не глянув на мене.

— Миколо! — мовлю в друге й труснув його руку своїми пальцями. — Ви плачете?...

Поглянув на мене сумними своїми очима й мовчить.

Устаю, сідаю проти нього й стараюся розпитати, що йому.

— Нічого! — було перше його слово. — Дурний хлопський розум, тай тільки всього.

— А всеж таки?...

— Кажу вам, що нічого.

Ми сиділи так хвилину мовчки. Сніг падав нам на руки, лиця, топився та втому проганяв. Освіжував нас.

Нараз із грудей Миколи добулися глибокі сумні слова...

— Мені згадалася жінка, діти. Що вони сердеги сьогодня діють?

— Чоловіче! Якби так кождий із нас думав про те, що діють наші жінки, діти, наші тати, мами, рідня...

При цих словах такий жаль здавив мені серце, що я ледви видержав страшний вибух плачу. Зловив кріс Миколи, що стояв коло мене опертий о бік окопа та крикнув у розпуці.

— Краще, ади наладований, приціли собі до голови й в одній хвилині не має в тебе ні жінки, ні дітей, ні рідні. Усіх забудеш на віки.

— Вірте мені, що я нераз уже гадав таке зробити, промовим сумним голосом Микола.

Але я в мить отверезився з свого плаксивого настрою. Побачив, що я замісць злагодити біль зажуреної людини, я своїми необережними словами ще більш розранив обкипіле кровю його серце.

— Миколо! — мовлю, зловивши його за руки. — Отямтеся! Що доброго зробилиб ви своїм рідним. Богу дякуйте, що вас сокотив від причти до цеї пори, та просіть, щоб далі милував. А вернете, тоді будете думати про рідню. Лишіть.

А Микола говорить далі тим самим сумним голосом:

— Хиба ви не знаєте, що сьогодня "Святий Вечір?" Де вони біднятка блукають у це рокове свято? Чи між добрими людьми, чи де в лісах, дебрах? Чи живуть вони, чи де позавмирали в снігах, погибли з голоду?

Я знав історію його рідні, його села. Мені дуже жалко стало сердешного Гуцула. Не міг його потішити, розрадувати. Одно, що я міг і хотів йому зробити: то вислухати його жалів. Дати виговорити свій гіркий біль, — хай лекше стане душі. Я слухав, хоч серце рвалося, а він говорив, говорив... Цілу траґедію своєї душі мені повістував.

Оповідав, як він зійшов з верха в село до громадського уряду й там сказали йому грізне слово: Кличуть.

Трохи не впав, так в очах почорніло, а гори стали отак крутитися, як той пструг у саку.

Кличуть. Треба йти. Коли?

Зараз таки.

Зараз? Адже він не сказав дома нічого. Жінка не знає, діти... То на війну йде, не в Косів. Божечку святий! Як таки не попращатися?

Зараз прийдуть жандарми й заберуть до Коломиї.

Дві, три години й він уже верне. Розпорядить маєтком, що кому припаде.

Не позволили. Не бачився з жінкою ані з дітьми. Не розписав між них маєтку. Не розпращався з ними. Крикнули збиратися. Прийшли паничі. Пішли з всіма до міста і від тої днини не має вже вістки від жінки. Не знає навіть, чи вона дістає його письма.

Микола урвав. Дивиться якось так дивно перед себе. Сидить мов закамянілий, коло нього присіло декілька слухачів і кождий свою думку думає.

А нараз почулися чим далі спокійні, лагідні звуки голосу Миколи. Якби нагадуючи собі щось, почав оповідати свої воєнні пригоди.

Як билися, як гонили ворога перед себе, як зайшли в його край...

Помалу, докладно, з великою иллястикою оповідав усе, що пережив, що бачив власними очима. Здавалося, злагодив біль своєї душі тими широкими описами.

Нараз перемінився його голос. Дивно почав дріжати.

— Йдемо, йдемо, таки душі в собі не чуємо. Йдемо знайомими селами. Вже недалеко нашого села. А гармати так гремлять за нами!... Що то ще сьогодня!... Іграшка — сидіти й голову сокотити. Але то йти в дощі, в огню! Ой! То не кождий видержить.

Слухачі притакували головами. Ледви, чи хто з них був у тому поході. Звели їх з ріжних відділів до купи. Але ледви чи

хто з них не відбув такого походу, про який говорив Микола.

— Як ми входили в наше село ,я дуже зрадів. Може хоть на хвилину дадуть припочити. Може збіжить моя з ґруня, — поговоримо хоч ту хвилинку, заки піду далі світами. Але чогось не було в мене великої надії. То за нами гримить, а ми йдемо, йдемо, ніг не чуємо, а йдемо!

— Ой, то не жарти! — докинув уважний слухач.

— А мене ще одно гонить, сил додає. Ще перейду шматок і вже побачу свою хату.

Царський дворець в Київі, де засідала Укр. Центральна Рада.

Урвав і мимоволі похилилися голови слухачів. Вони вже чули це оповідання. Знали, що він там побачив.

А Микола питається їх жалібним голосом:

— Чи ви знаєте, що в моїй душі діялося, як я дивився на розвалену хату? Ой, відай, ніхто не зрозуміє цього ніколи! Де була моя жінка, де були мої діти тоді, як тут билися! Чи в хаті сиділи, чи втекли, заки зачалася крівава розправа? Ніколи я не міг дізнатися. Крізь наше село ми пролетіли не спинюючися. І ішли світами. А тепер, куди не рушся, в одно бачу перед собою свою розвалену хату, в одно мені жінка й діти перед очима. Нераз утомлений кинуся на землю, хотівби вснути, відпочити. Ще не зажмурю очей, а вони вже приходять до мене. Прокину-

ся й такий мені туск здавить серце, що троха не минуся. Що вони біднятка діють, куди вони сиротятка діваються!

Зітхнув глибоко й сидів мовчки, вдивлений у беріг окопа.

Нараз застогнав зрезиґнований:

— Як то все перебути, як то все перетривати!

Коло нас зібрався гурток слухачів. Хитали головами, зітхали... Коли Микола скінчив оповідання то цей і той і своє горе висказував. Здавалося, лекше стало кождому на душі, як міг скинути камінь зі свого серця.

Почали згадувати "Святий Вечір", завтрішнє Різдво й якась така туга обхопила всіх, що слова замовкали на устах, розмова рвалася, запанувала розбільна мовчанка. Вона страшніща була, чим найжалібніщі слова. Бо слухаєш жалів людини, то чуєш її біль, її розпуку, — вони задавлюють твої власні почування, задушують терпіння десятка, сотні, тисячів наших товаришів недолі. А втихло останнє слово, — зачинається невисказана словами журба - мова всеї тої громади закопаних у глубокі земні рови людей, чуєш німі дріжання їх сердець, невисказані їх сумніви, невтишені трівоги. І враз обсядуть тебе роєм твої власні клопоти. Згадаєш рідню, давне життя зруйноване грізним молохом; непевність, що діється там, де ти поклав свою працю, трівога, яка жде тебе будучина, сумніви, чи загалом ти маєш право клопотатися будучим, не знаючи, що принесе найблища хвилина, — все те, немов оркан злопотить у свойом умозку, таке там счинить, спустошення, що голова твоя опаде обезсилена на стіну рова та звалений, розторощений, безнадійний лежиш неначе мертва колода. Помалу твій зір паде на лиця найблищих: розпуку в них читаєш, зневіру, затаєні болі... Чимраз росте той гурт людей, кинених, як і ти, в отсі земельні канали, на поталу розсипаних шматків шрапнелю. Читаєш на тих лицях нудьгу, втому, напруження нервів...

Чим довше треває мовчанка, тим більше грізний стає настрій гурту...

Я найдуще боявся таких хвиль. Звичайно хтось закляв, починав сварку, до нього приставали инші, найдикші інстинкти проявлялися серед гурту; здавалося, кождий хотів свою журбу втопити в повені лайок, проклонів, грубих слів, які в иншу пору й не продерлибися крізь уста. Оживлювалися лиця, затуплювалася душа, не знати звідки зявлявся свобідний сміх, починалася весела розмова, жарти... Приходила команда, всі схоплювалися на ноги, оживлення, напруження, вижидання, запал, енерґія... Завзятий атак, затрата особистих почувань, одноціль-

на, безумовна маса, грізна в своїх руках, безпощадна в наслідок своїх діл.

Дивлюся на своїх товаришів і де не взялася в мене думка, що ще лише хвилина й цей наш гурток, схвильований різдвяними споминами, перетвориться в одну мить у заїлих борців і замісць гірких дум про рідне село, жінок і дітей, які засіли в головах та душу розривають, на їх устах залунають шалені оклики: ура! Замість, щоб киснути тут із лицями, залитими слізми, вихром полетять з наїженими багнетами на ворожі окопи. Різдвяний „Святий Вечір" окроплять ворожою свіжою кровю.

Ще більш упевнювала мене про це грізна тишина, що залягла не лиш у нашому гурті, але скрізь по окопах, як далеко можна було заглянути. Усюди спокійні, мовчазні гуртки, де кинеш оком, — сумні, задумані лиця.

Незамітно перестав сипати сніг, упало його стільки, що білілася земля, укрив дерева, що тут і там росли між окопами, На небі показалися зорі: одна, друга... цілі їх тисячі. Глуха, лагідна ніч ще більшою тишиною вкрила наші становища.

Злетіла на нас дивна трівога вижидання...

На мене повіяло подихом сердешнього родинного тепла. Сива, похилена голова мого батька виринула передімною десь якби в нашій любій хатчині — в ясному освітленню. Сидить старенький тато й дуже зажурився. А мати сіла в кутку та проливає мовчки сльози. Ховається з ними, щоб не доводити батька до розпуки. Стіл заставлений до вечері, а вони й не торкнулися страв. Сидять і дожидають. І враз то одно то друге поглядають нетерпляче на двері. Ануж відчиняться та прийде їх син.

За своєю великою журбою забули, що їх син не може прийти, що рідна наша країна занята ворожим військом, ні пройти, ні продертися, ні птахом пролетіти.

Мати отямилася перша. Хотіла довести до краю святочний обряд, щоб покласти стрим журливим думкам чоловіка. Довго думала вже від двох тижнів, чи лагодити святочну вечерю. Порішила, що краще злагодити. Правда, перша це була вечеря без сина. Але не лагодити її — ще гірше. Налагодила всього й напекла й наварила, як що року: борщ і голубці й пироги й рибу й кутю й всячину. Тепер те все стояло на столі, а їсти не було кому.

А старий батько, що сивий був, тепер до крихти побілів, що був пригноблений тягаром свого віку, тепер пригнувся до землі, прибитий журбою. Одного сина мали й уже шестий мі-

сяць, як ніякої вістки від нього. Чи живе він ще? Чи може й слід за ним замели десь у чистому полі під самітною могилою.

— Годі вже, таточку, сумувати, — мовить старенька мати, а сама троха не заллється сльозами. — Зачинайте.

— Лишіть ще, мамо. Не піде в горло.

— Докиж нам ждати? Й чого? Сідаймо...

І замісць коло стола сіла знову на своє місце в кутку хати, а сльози почуріли їй горіхами по лиці.

— Малаб ти вже раз, мамо, розум! — промовив із докором батько. — Чого вічно плакати, куди повернешся!

— Я бодай виплачуся, тай лекше мені стане, а ви, таточку, й не плачете, а вже вас нема половини того, що були. Волілаб я, щоб ви раз заплакалися й перестали журитися. А то й того не має, а ще як і вас не стане, що я робитиму.

Не договорила. Таким це сказала жалібним голосом, що батько розплакався уриваним твердим риданням мущин. Не плакав, — із глибини закрівавленого серця.

А під вікнами хати залунали сердешні слова нашої коляди: "Бог предвічний..."

Обоє схопилися на ноги... ідуть... виходять з хати...

Хата щезає... Міняється картина... Чинить великий якийсь рух...

А грімкий голос коляди лунає як дивний, чарівний хор ангелів...

...“Прийшов днесь із небес,
Щоби взрів люд свій весь
І утішився...”

Глуха тишина ночі трівожилася. Й ляком обходила земляні окопи. Підносять голови, здивовані счудовані, — не віриться щоб це правда...

— Що таке? Хто колядує?

...“В Вефлеємі народився...”

І заки отямилися, хто це, звідки той голос, залунало скрізь як довгі окопи:

...“Месія, Христос наш...”

Стужені серця дали волю своїм почуванням. На приказ команди: “Ні шелесть у окопах”, сильнійший був приказ розраненого серця, захват зболілої, стуженої душі. Широкою луною розлилася коляда, вирвалася із під землі, з окопів, злітала в воздухи, могутнім гомоном відбилася об облаки, об золоті зорі.

І вже ми умовкли, вже скінчили колядувати, а звуки коляди луною котяться по горах. Вискакую з окопу, — не можу зрозуміти. Чи то справді луна така йде? Ні!... То таки чути слів із далека, з долини від ріки. Від ворожих окопів. І ще десь на нашому крилі заблукав кінець коляди. І тут і там... І в наших і в ворожих окопах. Неначеби перекликалися два могутні хори, так лунає в повітрю величня, поважна арія нашої коляди...

В одну мить бачу: за мною повискакували з окопів десятки людей. Чуємо ми виразно: й там, куди наставлені були наші кріси, наші баґнети, й там у відповідь нам гримить уже над землею та сама коляда.

В світлі місяця, який освітив на хвилину цілу долину ріки, блукають якісь тіни.

І нараз почувся з долини грімкий голос:

— Здорові, братя!

— Здорові, здорові були! — Посипали ся привіти з нашого та з їх боку!

Свої, Українці і з сього і з того боку.

Я повалився в сніг, немов підкошений. В одній хвилині не стало в мене сили вдержатися на ногах. Я усвідомив собі грізне положення.Цілими днями вогонь гармат і крісів, три ночі страшні приступи — діти одної матери, рідні брати.

Мов крізь сон пригадую собі різдвяні привіти: "Здорові з Різдвом Христовим!...", привіти, що радше на безмежний глум подобали, ніж на братній, різдвяний поклін.

І ми й вони знали, що за хвилину прийде приказ тай ясна збруя блисне в наших руках і злучить чи одного з нас в одній могилі, зрошеній братньою кровю.

———ооо———

ЖІНКА, А НЕПРАВДА

Жінка не скаже, кільке коштує її капелюх: скаже, що коштує більше, як говорить до приятельки, а меньше, як говорить до чоловіка.

Жінки говорять неправду очима, плечима, рухами, руками. Говорять неправду, як їх питай, кілько літ мають, часом у доктора, навіть перед священиком.

За великі справи жінки рідко говорять неправдиво, рідко перед самим собою. Як говорять неправду перед чоловіком, то звичайно, щоби боронити иньшого чоловіка.

ГАЛИЦЬКІ ПРИПОВІДКИ

Не було в зайця фоста і не буде.
Не давай ся кождому вітрови повівати.
Не до тебе пило ся, не кажи дай Боже
Не жаль утопитися в чистій воді.
Не женив ся не журив ся, оженив ся зажурив ся.
Не замітай чужої хати, смотри, чи твоя заметена.
Не заходи з дідьком в заклад.
Не з віка каліка, не до смерти пан.
Не йди борзо, бо біду найдеш, не йди поволї, бо біда тебе найде.
Не могла звабити колачем, потім не могла відбити бичем.
Не вжениш ся поки тя не обрешуть.
Не плюй у воду придасть напитися.
Не рівнай ся свиня до коня, бо шерсть не така.
Не робив Жид на хліб, то й Циган не буде.
Не сягай через крупи до пшона.
Не тому прісно, що не кисло, а тому, що не розчиняно.
Не трать часу, коли бритви голять.
Не треба з тим жартувати, що болить.
Не утікає пес від колача, а від бича.
Нехай й коза знає, коли свитає.
Не чудно, що кінь здох, але хто дав псам знати.
Не їв зовмів, наївся розболівся.
Ноги собі скалить, а чоботи на кию носить.
Нужда мовчати не вміє.
Нім товстий зхудне, то худий здохне.
Нім пироги будуть, то баба умре.
Обложився дітьми, як дід онучами.
Ой жур мати жур, ліпший Русин як Мазур.
Ой так та не як, де урода там й смак.
Пан Біг дав купця, а чорт розгубця.
Панська ласка до порога.
Панство в голові, а вош иза ковнїром.
Панї на цїлі санї, та ще ноги висять.
Переплив море на березі утонув.
Першого торгу не пускай ся.
Пес бреше на сонце, а сонце світить.
Піди за Бескид не збудеш ся біди, піди за Карпати треба бідувати.
Піди з дурнем на раки, а він ловить каби.
Пішла би ти замуж? Таби ся пішло. — А маєш ти що? Та би ся найшло. — А робила ти? От розговорили ся.
Пішла його псалтира на перець.
Поволи хлопчику, раз хліба два рази борщику.
Показує дорогу, а сам в болото лїзе.
Поки гроші чують, поти шанують.
Помагай біг Гриню — копаю пане глину.
Поти ягнятка скачуть, поки маму видять.
Прийде кумець на обідець, а лижки не буде.
Прийшов по хвили, вже миски помили.
Прийшов гість на голу кість.
Пуста голова анї посивіє, анї полисіє.
Проси як найбільше, а бери що дають.
Пяний собі розум відбирає, а Пан Біг му знов дає.
Рада мама за пана, та пан не бере.
Раз два не поможе, то десять поможе.
Раз тільки козу на лїд нагнать можна.
Роззявила жаба губу на вола, але го не зїсть.
Рубай коло сука, треба раз в сук.
Сам бик землю борикає і на себе кидає.
Твій дім не ворог, коли приїдеш то прийме.
Ставив ся як лев, а згинув як муха.

Володимир Бирчак

Хлопець з Чорткова

Ніяк не забуду!

В хвилину суму чи трівоги він все приходить мені на думку і я бачу черти його лиця. І його слово глибоко врилося в мою душу. Читаю пригнобляючі вісти з поля битви, і знов його бачу. Читаю лайливі статі українських часописей і — його хочу побачити й забути погану, грубу лайку усіх самоїдів! Слухаю лайливі приватні порахунки високих державних мужів і знов — він мені на думці! В ночі не береться сон моїх віч і знов — його бачу. Так йде вже другий рік!

Хтож був той він?

Я й сам не знаю його імени. Мав десь записане те імя в дневнику і забув! Та чи річ в імени? Хоч й не відоме мені його імя, розкажу про нього.

Ми переходили Збруч коло Скали дня 16. липня 1919 року. Чудовий день. Сонце пражило, на небі ні хмарки, вітрець не повівав. Ясно та погідно. Коли в такий день відбувається весілля, говорять старі свахи: щасливі будуть молодята увесь вік, бо Господь зіслав у день їх свадьби чудове веремя.

Чудове веремя!

Та ми не обходили весілля. Галицькі війська не мали амуніції. Ляха розбили коло Бережан, загналися майже під Львів і — верталися. Не стало бобу! І ми переходили Збруч. Всі казали: ідемо по амуніцію! Перед Різдвом вернемо! З побідою вернемо домів! З побідою!

Над Збручем зіскочив я з воза й хотів зірвати на спомин крівавої хвилі пару цвітів. Ще галицьких! Знайшов полин і бодяк над Збручем коло Скали. Зірвав і те та сховав на спомин. Гіркий полин і колючий бодяк.

За Збручем ми стали спочивати.

Через малий недавно збудований міст переходили несчислимі маси людей. Ішли довгі ряди наших військ. Кільки було між ними таких, що йшли в поході від 1914 доку по нинішний день? І були в Італії, Бельґії, Франції, Україні й широкій Росії. Аж в останніх місяцях станули на своїм українськім фронті! Билися під Львовом, робили відворот від Львова по Борщів, а потім назад гнали польські війська перед собою

знов під Львів і знов верталися без амуніції — за Збруч. Вертали зголоджені, обдерті, деякі босі, та з чолами піднесеними в гору! Ішли по чорний біб!

Перейшли цілу Австрію, Німеччину, Бельґію, Сербію, Україну, Польщу, Альбанію Румунію і Росію! Багато з них було в російськім полоні, в далекій Сибірі, в Туркестані, були залогою і в Єрусалимі! Ріжні світогляди, ріжні культури попричіплювалися до них та пустили своє коріння, але вернули з кінцем 1918 року на рідну землю і всі стали тут жити одною думкою, одним новим сном. Витратили сили по всіх за кутках Европи, а навіть Азії, проливали кров за всіх і вся аж з кінцем 1918 року стали на своїй рідній земли й собі будувати хату... Нині відступали по той чорний біб, що дає волю!

За військами, та між нами їхали довгі ряди збігців. Кого тут не було?! Їхали урядовці тої держави, що валилася, попи, міщане мужики — втікали всі ті, що не хотіли пережити хвилі ганьби, ні хвилі не бути під чужим ярмом. Вониж вже були на волі! Їхали матері з малими дітьми. — Мужі і рослі сини були при війську. Ішли дівчата в військових одностроях, з крісами на плечі. Ішли селяне з клунками. Мовчки та поволі. Над Збручем звільняли усі хід, як би якісь невидимі нитки тримали нас всіх і не пускали на другий бік Збруча. Ми всі ще чекали, що може, і ще може станеться якесь диво і ми не будемо мусіли переходити!

Але перейшли!

Коли було вдивитися в ту масу військ і вдуматися, щезала дійсність, а являвся сон. Здавалося, що це не відворот галицької армії в 1919 році — а це давні галицькі полки встали з перед віків! З перед тисячу літ встали полки, що з Олегом ходили на Царгород, що воювали за часів Василька, Володаря, Ярослава Осмомисла, Романа, короля Данила... Воскресли по тільки — тільки сотках літ до нового життя, нової боротьби!

З нашого товариства став хтось нарікати, що ми розбиті і пропало все. А другий відповів:

— Чи тому десять, пять, а навіть два роки тому ти снив, що на свої очи побачиш живі галицькі полки? Що встали із мертвих?! Із давніх городів з Перемишля, Львова, Теребовлі?! Правда: Нині вони розбиті — але вони є! жиють! Не мають муніції? — але вони її знайдуть і знов на своїх крісах винесуть волю!

Клонився день. Сонце заходило. Через міст на Збручі та

вплав через брід переходили дальші полки. Старі жовніри, що то робили вже не один відворот не раз кричали при приступах „гур-ра"! і нераз кровавили ворогів, та нераз обливали кровю своє тіло — нині плакали. Переходили Збруч, звертали свої очі на другий бік, де покидали свої родини. Затискали зуби й кулаки!.

Перейшла нова сотня. Сотник підійшов до нас.

Погляньте, що Ляхи зробили з українських хатів в Галичині.

— Дайте закурити! А то вже цілий день не курив! хліба нині я не бачив.

Знайшовся хліб і пару папіросів. Закурив. Лице його випогодилося й він каже:

— Бачите того малого? — і вказав на малого хлопця, що крутився між жовнірами. — То в і н !

— Хто в і н ? — спитали ми.

— В і н ! Його історія ось така. Був послугачем в аптиці в Чорткові. Малий хлопець зі села, що скінчив мабудь першу клясу ґімназійну. Мовчаливий, пильно сповняв прикази і вірно служив — як всі наші люде. Властитель відносився до нього — от як до слуги. Чи хлопець був Українцем, чи Поляком? — властитель — сам Поляк — не питав. Що могло йому на тім залежати?! Властиво він не припускав, щоби хлопець там дуже акцентував свою приналежність. Усю війну служив хлопець в аптиці та ніколи й не виявляв „жадного накло-

ну до політики" — як аптикар потім мені казав.

Аж одного дня сталося дивне диво. Поляки дійшли аж до Чорткова, та ми наперли нечайно від Борщева, насипали їм за шкуру бобу і пігнали їх далі. От тоді й сталося із хлопцем щось дивне. Умився, причесався та причепурився як до церкви, натерхав свій наплечник тай каже до аптикаря:

— Я йду!

— Куди?

— Кудиж?! Я Українець — в українське військо.

Аптикар здивувався.

— Ти Українець?! Аджеж ти був так довго в мене й того не казав! Пощо тебе там?!

— Іду воювати! Бити Ляхів, що лізуть на нашу землю.

Аптикар розсміявся.

— Ти воювати?! Щож ти о д и н поможеш Українцям?!

— Один?! — відповів хлопець — Пане аптикаре, ви важите ліки і одно зерно сюди, або туди — рішає про життя або смерть! Так і в часі битви та війни часом о д и н рішає про всю виграну! Ануж тим одним, що переважить, буду я!— Наплечник на плечі тай пішов!

— Отсе той, що я показував його! докінчив сотник.

Ми покликали до себе хлопця. Станув здоровий, жвавий хлопець, міг мати яких сімнайцять, або вісімнайцять літ. Кругле лице і слабий чорний заріст. Орлиний ніс і живі палкі очі. Усміхався. Вже був на пів по військовому. Військові завитки і широкі військові штани, мужицька вишивана сорочка й шапка з тризубом. Станув перед нами як старий булавний ударив закаблуками.

— Чого ти вступив до війська- — спитав мій товариш.

Лице хлопця усміхнулося і прибрало дивний вираз. Немов говорив.

— Ось інтеліґентний чоловік і таке дурне питається!!

— Вступив — промовив по хвилі — бо так було треба!

Видано приказ. Сотня рушила. І він пішов з ними.

Від тої хвилі минуло вже досить днів та місяців, а безіменний хлопець і його слова, яких він перед нами не хотів ґоворити, а які промовив тільки раз в життю — не сходять мені з думки. Часом і сниться він мені. Кріпко збудований, кругле усміхнене лице й живі палкі очі. Не один! А сотки, тисячки таких самих як він за ним стає в боротьбу... І десь чую у сні його слово, якого я не чув від нього, та яке звучить усе мені в ушах...

ЯК БОРЕТЬ СЯ ІРЛЯНДСЬКИЙ НАРОД ЗА СВОЮ ВОЛЮ

Від року очі цілого світа звернені на боротьбу, яку веде Ірляндський народ з Анґлїєю за своє висвободженє. Хиба більше безоглядної боротьби годі собі представити. Анґлія, се пан половини світа, яка після своєї подоби валить престоли і царства і настановляє нові, а Ірляндців всего тільки кілька мілїонів. А однак мимо всеї безвиглядности народ не перестає бороти ся. І нема поміж Ірляндцями нї большевиків нї инших народних ренеґатів, які голосилиб що се все одно, чи буде Ірляндського хлопа і робітника давити ірляндський чи анґлїйський пан; всї вони є тепер нічим иншим, як тільки Ірляндцями, полишаючи партійні рахунки на опісля, коли викинуть ворогів з своєї землї.

Природна річ, що такий малий народ не може навіть і мріяти про подужанє Анґлії фізичною силою. Є там тайні боєві дружини, які переводять в ряди-годи напади і нищать державне майно Анґлії та вбивають анґлїйських полїцаїв, але се є один з поменьчих способів веденя боротьби. Головне оружє, яким борють ся в першій мірі Ірляндцї, се бойкот всего що анґлїйське.

ТЕРЕНС МЕК-СВІНЬИ, борець за волю Ірляндського народу

В першій мірі Ірляндцї бойкотують анґлїйські державні суди, які удержує анґлїйське правительство в Ірляндії світять пустками. Нї один Ірляндець за ніякі гроші в світї не удаєть ся по справедливість до анґлїйського суду. Вони потворили свої національні суди, в яких судять тайно вибрані народні судії Ірляндцї (Айриші). Природна річ, що Анґлїйське правительство всїми силами стараєть ся вилапати таких судіїв і позамикати такі ірляндські національні суди, однак се йому рідко вдаєть ся, бо народ такий солїдарний і свідомий, що хоть свій суд і засудить якогось Ірляндця, то не було ще випадку, щоб він пішов зі злоби або мести пожалувати ся за

се до анґлійського суду, хоть є більше як певний, що там за се не тільки "виграв би" справу, хотьби вона була і як несправедлива, але ще й дістав би велику заплату. Така велика народна свідомість і солїдарність серед Ірляндців. А чи воно таке булоб мислиме серед нашого народу в боротьбі з Поляками?

В маю м. р. припадково анґлійській тайній поліції вдало ся вдерти на нічну розправу такого ірляндського суду в місті Корк. Судією був майор сего міста, на імя Свіней. Його зараз арештовано і безпроволочно воєнним судом засуджено на два роки вязниці. Засудженого перевезено до вязниці в Анґлії. Та тут він заявив, що уважає своє засуджене за безправство і насильство, бо він не признає над Ірляндією власти Анґлії і відмовив ся принимати їду. Через цілих 84 дні не принимав Свіней ніякої поживи і вкінці вісімдесять четвертого дня своєї голодівки умер. Приняв добровільно смерть а таки не признав над собою власти Анґлії.

Після смерти Мек-Свіного розгоріла ся в Ірляндії ще завзятійша боротьба проти Анґлії і продовжаєть ся до нинїшнього дня помимо того, що анґлійський уряд вже іде на уступки і годить ся признати Ірляндцям автономію. Однак ірляндський нарід не приймає від Анґлії сеї даровизни, бо хоче цілковитої независимости і завзято продовжає боротьбу дальше.

В своїй боротьбі з Поляками український нарід повинен собі брати примір з Ірляндців.

——ооо——

БЕЗБОЖНА ШКОЛА — БЕЗГЛУЗНА РІЧ

Мінїстер просвіти Б. Кроче принимав депутацію учителїв італїйських, що поставили собі за засаду зробити народну школу як найбільше християнською, та вислухавши їх, похвалив Їх орґанїзацію, за се, що вони взяли ся огріти школу і освітлити чистим світлом духа і християнства.

"Безбожна школа — сказав мінїстер — є проти розуму, так само як безглузною є школа безконфесийна, без барви і вольна від всього. Лише світло здорового духа може дати нашим школам зріст і вартість. В царстві сего духа є християньство і воно одно дало житю найшляхотнїйший зміст і найвисшу ціль.

**
*

Навіть невіруючий Ренан пише у своїй книзї о Ісусї Христї, що всьо, що людство має у собі доброго, то всьо має від Ісуса Христа, з Його Євангелія.

**
*

Чи ясно вам, чому релїґії треба вчити в школї і церкві?

———

УКРАЇНА ЗА ЧАСІВ ГЕТЬМАНУВАНЯ ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО

Яку ролю відіграв Павло Скоропадський за час свого піврічного пануваня на Україні, про се мало ми чули. Український загал тільки се і-знав, що Скоропадський проголосив злуку України з Росією і через се викликав проти себе загальне обурене, яке проявило ся повстанем і прогнанем Скоропадського з України.

Саме тепер виходить на яв, що проголошене злуки України з Росією в 1918 році не було добровільним чином Скоропадського. Як він сам заявляє, він особисто був проти такої злуки і бояв ся єї і **проголосив федерацію з Росією тільки під натиском і на виразне домаганє Аліянтів,** котрі не хотіли бачити України самостійною державою. Скоропадський виразно заявляє, що його деклярація була звернена проти почуваня більшости українського народу, та що боротьба проти скрайних розкладових елементів і мир на сході Европи можливі тільки при пошанованю національного почуваня українського народу, себто, при визнаню самостійности України.

ПАВЛО СКОРОПАДСЬКИЙ
бувший гетьман України

Отся заява Скоропадського вказує, що дійсним ворогом самостійности України були Аліянти, а не сам Скоропадський, котрий тільки піддав ся їх волї, думаючи в сей спосіб ратувати свій край від анархії.

Додати належить, що за час гетьмануваня Скоропадського державна орґанізація України довершувала ся, економічне житє і торговля розвивали ся чим раз красше, зелїзничий рух і транспорт був майже нормальний, а за границею Україна мала повагу і славу одної з найбільших і перворядних держав.

С. Ковбель.

МЕНІ ПРИСНИВ СЯ СОН

Мені приснився та предивний сон!
Та боюся розказати.
І досі я чую той страшний стон,
Мов бачу я хату без вікон,
А на земли мертва мати.

А коло неї мов квіт діточки
У купочку ся стиснули,
Лежать обдерті посеред хати,
Немов говорять: „Дай мамо папи"!
І так плачучи поснули.

Я нахиливсь щоб розбудити,
Подать їм хліба хоч кусок
Найбільше з них років з чотири
Розкрило очи, тай нуж що сили
З переляку лізе в куток.

„Не бий!" кричить та не бий нас,
пане!
Мама уміра́є он там!
Лежить давно вже не хоче встати,
Тай нікому нам їстоньки дати,
Тата забрав нам лютий пан."

„Комору і стайню геть ізпалили,
Забрали все, що там було;
А нам веліли тута сидїти.
І ні що їсти, ні чим ся вкрити.
Маленька Ганя і Павло.

„Насилу плакать перестали,
Та від двох днів уже так сплять.
А я боюся із хати вийти,
Бо прийде пан, тай буде знов бити;
Ще й може маму від нас взять"

Кинувся я до немовляток,
І піднимаю... О, Боже святий!
Тільця холодні геть задубіли,
Вже мабуть давно нічого не їли!
Голодна смерть вбила дітей!...

За щож, о Боже! так тяжкі муки?
Такі страждання за віщо?
Що провинили ті немовлята
Кому на світі?.. Доле проклята!
Тобі їх смерти на віщо?

Чи вже не стало хліба на світі,
Щоб сиротяток накормить?
Кому їх батько став на заваді?
Хто тут причина їхній загладі,
За що було їм матір убить?

Горячі сльози мене облили,
За серце тяжкий жаль стиснув.
Я взяв живого іще хлопчину,
Облив гіркими слізми дитину,
З плачем до серця пригорнув.

Уже лякатись мов перестало.
Від зимна тільки затряслось,
Холодні ручки к'мені простягає,
Боязким зором щиро благає:
„Мамо, вставай!... Дай їсти щось."

„Ганя й Павлусь уже не попросять
Так хоч мені ти хлібця дай,...
Не плач дитинко, стань, успокійся,
Я твій приятель, мене не бійся,
Ось тобі хлібець, на, тримай!

Оно схватило, так аж трясеться,
І в мить до рота, хоч сухий.
І так завзято рве, та кусає,
А все зі страху не довіряє,
Так немов проситься: Не бий

Підїло трохи. Успокоїлось.
— Деж батько твій- — я питаю.
— „Прийшли пани в ночи до хати,
Казали татови уставати,
Давати усе, що має

„А другі пани вже не чекали,
Поклали тата під вікном,
Одежу, гроші, усе забрали,
А тата босого ізвязали,
Зачали бити нагайом."

„Мама Павлуся взяла на руки,
Зачала плакати просить:
—„Змилуйтесь, пане! Не бийте тата
Ох! ми нещасні, ми сиротята,
Щож нам на світі тепер робить?”

—„Мільч гайдамачко, стерво погане!
Вам України ся хоче?”
І вдарив маму в груди стрільбою,
Тай вийшли взявши тата з собою,
І вже минуло дві ночи,

„Як нема тата. А мама впала,
І вже не плаче до нині.
А я тихонько в кутик зтулився.
Там на подвірю огонь світиться...
А за дорогов в долині

„Пани зачали чогось сварити.
Чогось почали стріляти .
Павлусь і Гання плачуть до мами,
Я затикав їм роти руками,
Щоб знов не прийшли до хати.”

... І тут заплакав бідний хлопчина,
Скрутився страшно від болю,
Завернув очи, стиснув зубами,
Простягнув ручки в той бік до мами
І... опустився до долу!...

Мене розпука страшна обняла.
Я мов зарізав дитину!...
Оно зморене і зголоджене,
За поратунком прийшло до мене,
А я дав хлібця дробину!...

Кладу хлопчину побіч з тамтими,
А сам чим скорше із хати.
Чей когось здиблю, буду просити,
Щоб поміг мертвих похоронити,
Бож їх так годі лишати.

Вибіг я...Дивлюсь: село спалене,
Ані хатинки цілої,
Тілько по полям дим постелився,
Що нашукався, що наблукався, —
Душі не видно живої!...

Звернув з дороги у ту долину,
Де ті пани були стали.
Дивлюсь: О Боже!.. світе ужасний!
На вербі висить батько нещасний
І йому жити не дали...

Йому байдуже, що кинув діти,
Що жінка в хаті конає.
Пожовклим листєм вітер тріпоче,
Чорні ворони вже клюють очи,
А він сердега й не дбає.

Я став тай гірко заплакав.
Ось яка доля проклята!...
І яж покинув рідну хатину,
Маленькі діти, вірну дружину,
Що виглядають десь тата.

Може й над ними ворог знущаєсь;
Голод й нужда в хатині.
А я не бачу того й не знаю,
Тілько мамону в купку збираю
І не поможу родині!...

У мене в серцю злість закипіла,
Пімста за горло здавила.
Не вспієш, Ляше, вороже лютий,
Мого народу в кайдани скути!
З нічого знайдесь ще сила.

І ти за звірства твої скажені
Заплатиш скоро небоже,
Нам не до віку тобі терпіти,
Пімстимось тяжко за свої діти,
Нам й сам Господь поможе!

Наша землиця кровю обмита
Для тебе гробом ся стане.
І ти за муки приймеш заплату
Не підеш більше в чужую хату.
Скоро вже суд твій настане!...

І я так лютий біжу в хатину,
Де діти мертві спочили;
Душа стряслась помсти бажає,
Голова жаром наче палає...
Насилу другі збудили.

Ось вам й сон мій. Не смійся брате!
Не до сміху мо йдеться.
Се може й твоя тая хатина,
Сеж твого брата мертва родина,
А брат твій з ворогом бється.

А може висить де на гиляці,
А сестра хора конає,
Діточки може плачуть голодні,
Хліба, водиці достать не годні,
А село рідне палає.

А ти смієшся. Тобі байдуже.
Що Ляшня люта бушує!...
Що України найкращі діти
Пішли у Польщу по тюрмах гнити,
Лях в твоїй хаті бушує.

Колись байдужий, брате,: покайся!
Згадай про волю лиш сміло.
Як сам не хочеш, навчи дитину
І душу дати за Україну!
А зробиш праведне діло:..

———ooo———

Втікачі з рідних осель. Їх вигнали вороги-наїздники.

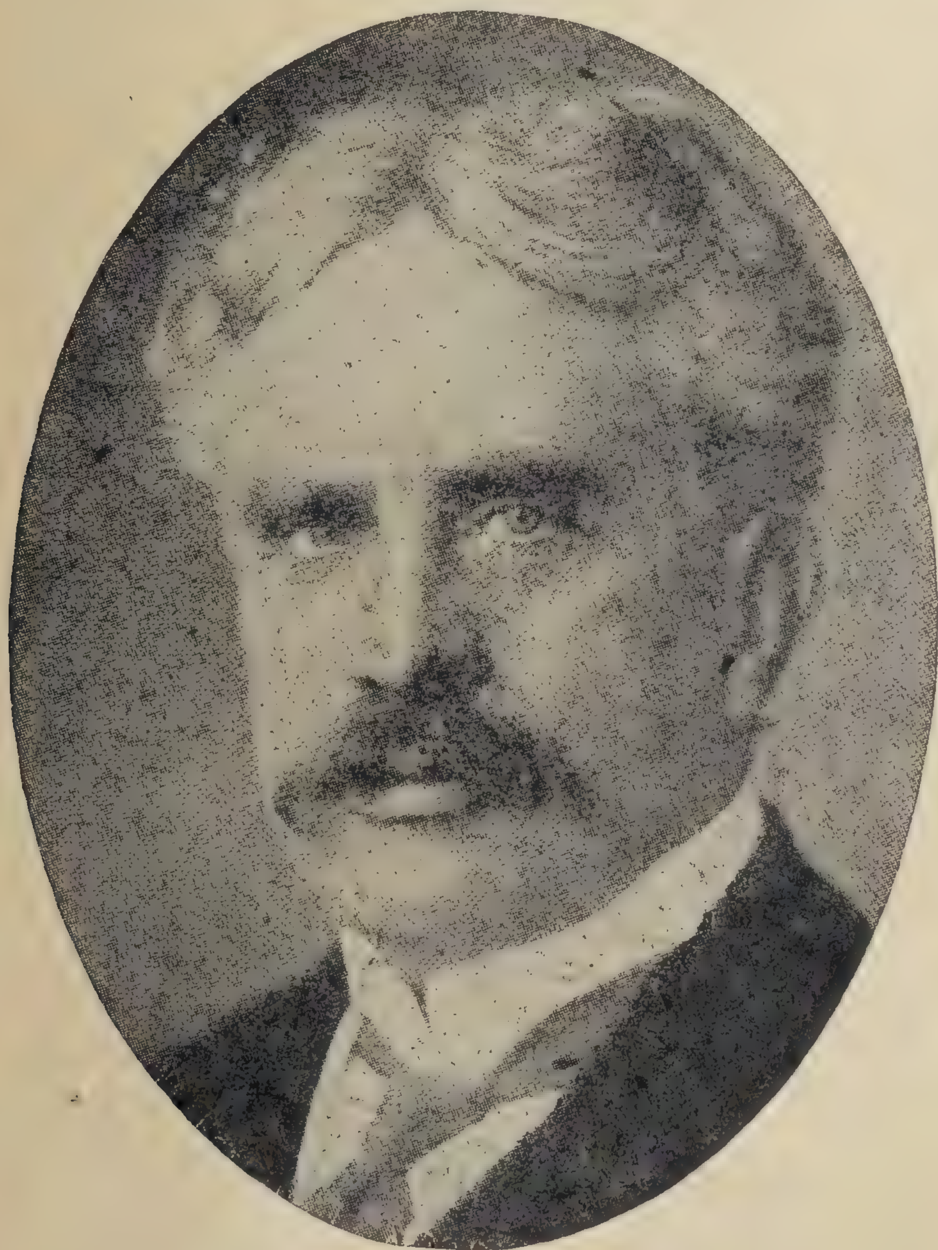
НЕМА РАЦИЇ

Поїхав син до школи до великого міста. За якийсь час приходить до батька місячний рапорт зі школи з тим, що син не прикладає ся до науки ґеоґрафії. Засмучений тим батько пише лист до синка і питає, чому він не вчить ся ґеоґрафії. У відповідь дістав він повідомлене від сина, що під сю пору нема рациї учити ся ґеоґрафії, бо тепер війна, а війна звичайно зміняє її.

ВАЖНІЙШІ ПОДІЇ В КАНАДІ В 1920 РОЦІ

Минувший 1920-ий рік приніс деякі зміни і в політичнім житю нашої нової — прибраної Вітчини — Канади. Одною з найважнійших подій було уступлене бувшого премієра Канади Бордена з політичного житя та заіменоване нового премієра Мієна.

Бувший премієр Борден стояв на чолї Канади через цілий

Бувший премієр Канади, Борден.

час війни, а по скінченю війни з Німцями заступав він Канаду на Мировій Конференції в Парижі. Зазначити треба, що бувший премієр Борден був великим приятелем Українців і будучи на Мировій Конференції підчас нарад над судьбою Східної Галичини, він одинокий опирав ся сьому, щоби Східну Галичину віддавати Полякам, стоючи при тім, що Східна Галичина

є українською землею і повинна належати до Українців. Він покликав ся на мировій конференції на тисячі тих петиций і протестів, які на його руки переслали горожани його власного краю — канадійські Українці. Як говорять, то тільки йому одному треба завдячувати, що Східної Галичини в той час таки не віддано Полякам і рішенє про долю сеї нещасної нашої країни відложено на пізнійше.

Новий Премієр Канади Мієн

Зваживши отсі заслуги бувшого премієра, Українці в Канаді з жалем мусять попращати уступленє сего оборонця з політичної арени.

Наслїдником Бордена і теперішним премієром Канади є Вм. Мієн, котрий в другій половині минувшого (1920) року обїхав цілу Канаду, обясняючи населеню про стремліня і завданя теперішного правительства, якого він став провідником.

Дуже значно поширив ся в минувшім роцї в Канаді новий полїтичний рух—фармерський. Зорґанізовані фармері згуртовані в велику всеканадійську фармерську партію, лагодять ся при найблизших виборах виступити на полїтичну арену і в сей спосіб позискати ріжні полекші для фармерів.

Як велику полїтичну силу представляють собою фармерські орґанізації, найкращим доказом сего послужити може провінція Онтаріо, де при послїдних провінціональних виборах дотеперішні партії — лїберальна і консервативна, — провалили ся, а в силу увійшла партія фармерська, яка і утворила там фармерське правительство.

***

Другим доказом сили фармерів є вибори в провінції Манїтобі, що відбули ся в червни 1920 р. Тут вправдї фармерські орґанізації не ставили ся до виборів як одноцїльна партія, а

лише поодинокі виборчі округи ставили своїх фармерських кандидатів. В сей спосіб вибрано 18 фармерських послів. Політична ситуація в Манїтобі є тепер дуже неясна, бо нїодна з політичних ґруп — фармері, лїберали, консерватисти і робітники, — не мають достаточного числа своїх послів, щоби могли утворити правительство, яке-би могло істнувати. Вправдї дотеперішне лїберальне правительство Норіса остає дальше в силї, однак всї сподіють ся, що воно не буде в силї удержати ся без порозуміня з котроюнебудь другою ґрупою і в наслїдок сего прийдуть в Манїтобі нові вибори.

Манїтобські вибори є для нас і тим замітні, що в двох ви-

Канадійські міністри пп. Фостер, Ровел і Догерті, — які репрезентують Канаду в Лїдзі народів в Женеві

борчих округах вибрано послами двох Українців, а се пп. **Якиміщака і Григорчука.** Дотеперішний посол-Українець п. Ферлей не мав сим разом щастя і провалив ся.

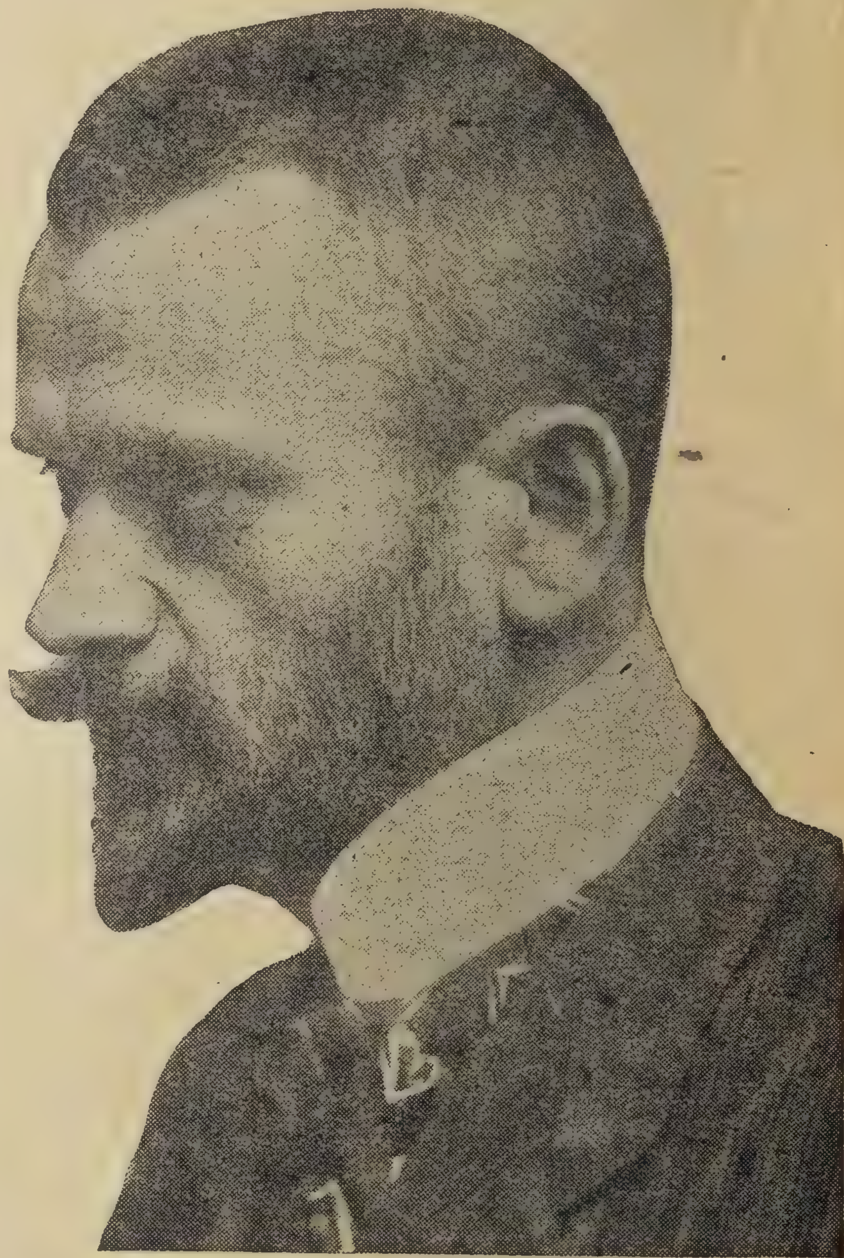
**
*

Доля нашої старої вітчини, яка дістала ся в польську неволю, дуже болить Українців в Канадї, і вони як попередного так і в минувшім роцї на своїх вічах та через свої орґанїзації висилали протести і петиції до Аліянтів, особливо до Великої Британії, домагаючись, щоби Східну Галичину увільнено з польської неволї та визнано самостійність української держави. Поза сим канадійські Українцї зорґанїзували Червоний Хрест, який заняв ся збіркою від тутешних Українців на поміч терплячим Братам в старім краю. В протягу року зібрано і переслано до

Галичини не цілих 20.000 долярів, сума як на число і заможність Українців в Канаді — за мала, навіть дуже за мала.

Сподівати ся належить, що жертволюбивість Українців в Канаді в біжучім році значно збільшить ся і вони поспішать з видатною помочію для своїх братів в Східній Галичині, де вони прямо загибають з нужди, голоду і від пошестий.

В падолисті, 1920 р. загостили до Канади Шановні Гості: — Вп. проф. **І. Боберський,** четар українського війська і член военного міністерства Західної Української Республики (Східної Галичини) котрий дає Українцям в ріжних місцевостях Канади світляні відчити, в яких показує і говорить про долю, яку переживала українська галицька армія і український нарід за цілий час війни; як боролась з Ляхами за волю своєї Вітчини.

ПРОФ. І. БОБЕРСЬКИЙ
член міністерства З. О. У. Н. Р.

Приїхав також **Всч. о. совітник І. Лев Сембратович** як делеґат від Українського Червоного Хреста в Галичині з просьбою до Канадійців поспішити з помочию бідному і загибаючому українському населеню Східної Галичини.

Оба Шановні Гості додали Українцям в Канаді нової охоти до жертвенности і праці за свободу нашого Старого Краю.

КРОВАВИЙ РІК

Події в минувшім, 1920 році, показали ясно цілому світови, що основи, на яких Аліянти будували мир в Европі по закінченю війни з Німцями, є дуже хиткими і нестійними. Бо хоч вже два роки минуло від часу, як закінчила ся велика війна з Німцями, Европа і дальше крівавить ся в лютій і руйнуючій борбі і кінця сій борбі не видко. Факт, що народи майже половини цілої Европи ведуть ще дальше між собою безпощадну

Українська Національна Рада, яка проголосила незалежність Східної Галичини і Буковини

війну, свідчить як найкраще, що Мирова Конференція Аліянтів не була в силі ані не була компетентною довести до мира та вирішувати долю богатьох народів, котрі відкидаючи рішеня мирової конференції як несправедливі, намагають ся власними силами довести до дійсно справедливого мира.

Осередком отсего кровавого танцю в Европі являєть ся У-

країна, на якої землях відбували ся в минувшім році та ще і дальше відбувають ся криваві події і експеримента. Центром несупокою і продовжуваня великої европейської війни є саме Україна, яку Аліянти і їх Мирова Конференція з'ігнорували в своїх рішенях при поділї Европи, хотячи єї зробити погноєм для сусїдів, а для себе жерелом неоцїнених доходів.

Нехтуючи домаганя українського народу — признаня йому права самоозначеня і самостійности, та розділюючи українські землї поміж ненаситних сусїдів, в супереч бажаню і волї українського народа, — самі-ж таки Аліянти вироблюють імперіялїстичні апетити сусідуючих з Україною держав і являють ся головною причиною і жерелом кровавого танцю, який отсе вже від двох літ відбуваєть ся на українських землях.

БОРОТЬБА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДА ЗА ВОЛЮ

Як відомо, український народ на бувшій російській Україні, сейчас після революції і упадку російського царату з'орґанізував свою державу і відірвав ся цїлковито від Росії, проголошуючи свою цїлковиту независимість. В рік пізнїйше таксамо поступив собі український народ Галичини і Буковини, що находив ся в польсько-австрійській неволї. І тут, так само як на Великій Україні, на першу вістку про розвал австрійської монархії, український народ проголосив рівнож свою самостійність, орґанізуючи Західно-Українську Народну Републику. Сего доконав український народ в обох случаях на основі права самовизначеня, яке проголосили самі Аліянти будучи ще в війнї з Нїмцями.

В слід за сим обі українські держави — оба українські брати, що віками цїлими були розділені австрійсько-московським кордоном, почали готовити ся до злуки — до злитя всїх українських земель в одну самостійну українську державу. Все складало ся дуже добре. Московські большевики, які після російської революції захопили в Росії владу у свої руки, а які в відношеню до України стоять та тім самім становиску що і російські реакціонери, — себто що Україна не може бути самостійною, а має бути вічно погноєм Москви, — зістали прогнані поза межі України. Подібно і в Галичинї, Поляки, які всегда мріли про загарбанє для себе Східної Галичини, не були в силї ставити успішного опору скоро зорґанізованій українській армії і вже почали уступати з Галичини.

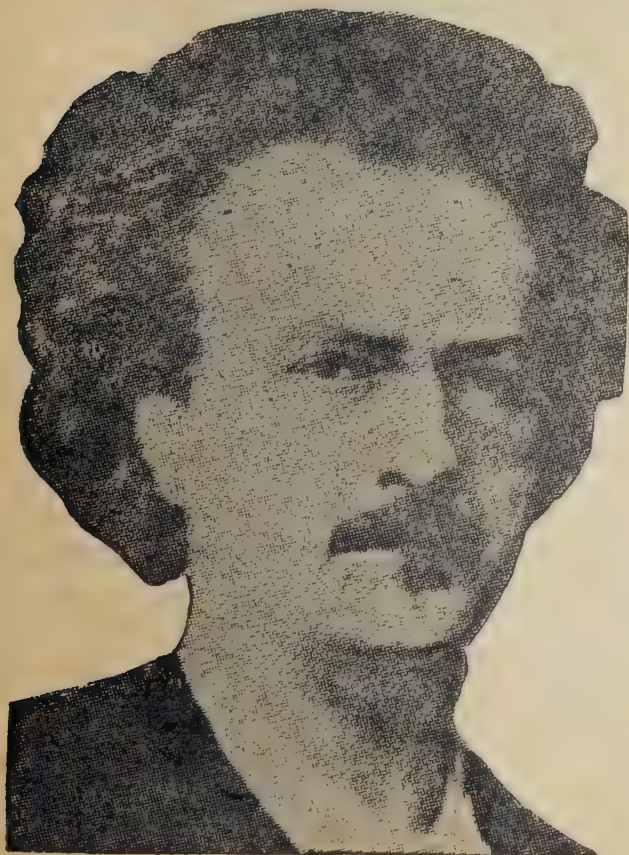
Здавалось, в Европі ось-ось запанує тревалий і дійсно справедливий мир, в якім, злучений в одноцільну державу український народ, відіграє одну з перворядних роль в сімї з другими народами Европи...

ІНТРИҐИ АЛЇЯНТІВ ПРОТИ УКРАЇНЦЇВ В ГАЛИЧИНЇ

Та всї змаганя українського народу розбились о інтриґи Алїянтів, котрі згравши війну проти Німеччини, намагались,, в супереч своїм попередним кличам, витворити в Европі таку ситуацію, з якої вони могли-б витягнути для себе найбільше користи.

Провід у сїм повела Франція, яка по розбитю Німеччини, намагаєть ся захопити геґемонїю в Европі у свої руки і витворити нове уґрупованє держав, яке-б давало їй забезпеку проти можливого реванжу зі сторони Німеччини. Першим проте дїлом Франції було створити по другім боцї Німеччини велику Польщу, яка-б на случай нової французько-німецької війни, могла вдарити на Німеччину з противного боку. Повстанє проте української держави в склад котрої входили-б західно-українські землї як Східна Галичина, Буковина, Холмщина, Підляше

ОТСЇ ЛЯХИ ВТОПИЛИ В КРОВИ ВОЛЮ ГАЛИЧИНИ

І. Я. Падеревскі

Ґен. Галер.

та Волинь, було Франції не на руку, бо вона рішилась сими землями збільшити і скріпити повстаючу Польщу. Коли проте Галицькі Українці, проголосивши свою независимість, почали проганяти Поляків зі своєї землї, Французи старали ся перешкодити сему зразу всякими дипльоматичними штучками (місіями, перемирями і т. и.). Коли-ж се мало що помагало Франція за згодою Америки та других Аліянтів вислала вкінци до Галичини проти Українців добре узброєну армію під проводом

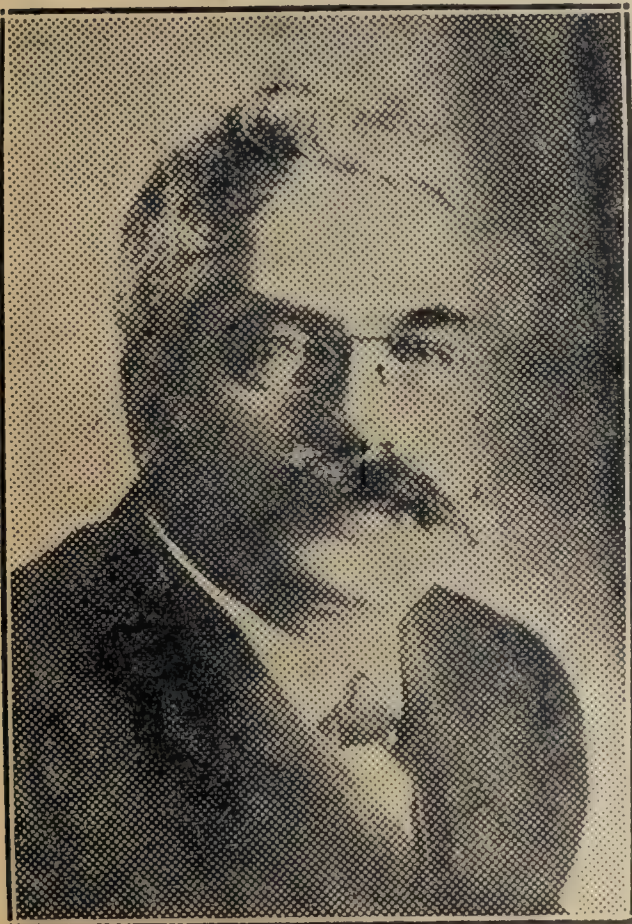
Президент Зах. Укр. Републики Др. Е. Петрушевич в окруженю старшин Українського Галицького війська.

ґен. Галєра і француських офіцирів, замикаючи рівночасно Українцям всякий довіз амуніції і інших потрібних річий.

Не богато була-б помогла Полякам француська поміч та ґен. Галєр зі своєю француською армією проти хороброї української армії, — про се ясно свідчить славний протинаступ галицьких українських військ, під проводом талановитого українського ґенерала Грекова, в маю 1919 року, коли то перед хоробрими українськими військами втікали Ляхи, втікав Галєр і його француська армія з під Чорткова аж під Львів. — Однак брак амуніції (чотири кулї на одного жовніра) не позволив використати сеї побіди і хоробрости українського вояка — і галицька українська армія враз зі своїм правительством була змушена уступати з Галичини на Велику Україну, полишаючи свій край і нарід на поталу диким ордам ляцьких наїздників, стаючи там відразу до борби з московським наїздником.

НА ВЕЛИКІЙ УКРАЇНІ

Рівночасно з інтриґами Франції проти Українців в Галичині, почали Аліянти інтриґувати також і на Великій Україні. Так як в Галичині таксамо і тут вела провід Франція, яка за ціну України намагаєть ся з одної сторони створити велику Польщу, а з другої сторони воскрести велику-неділиму Росію, яка-б сплатила їй ті великанські суми гроша, які Франція нажичила царській Росії за послідних кілька десяток років. І тут Аліянти відрекли ся тих свободолюбних і справедливих кличів, які були вивісили на своїх стягах в війні проти Німеччини і потоптали-зневажили-знасилували волю українського народа. Вони не хотіли признати ніякого українського правительства — ані умірковованого правительства бувшого гетьмана Скоропадського, ані соціялістичного ґен. Петлюри. Натомість висувають вони ґенерала Денікіна, якому кажуть утворити полуднево-російське правительство та наказують бороти ся проти большевиків і проти Українців, котрі саме в той час також вели війну з большевиками. Денікінови помагали Аліянти зі всіх сил — і військом і амуніцією і одягом і всякого рода припасами; натомість У-

Мілеранд, новий през. Франції. **Ллойд Джордж,** прем. Великої Британії
Провідники аліянтів, що надають тон світовій політиці

країнцям не то що не дали ніякої помочі, не то що не визнали їх, але ще й заперли всякий довіз так військових як і санітарних річий.

Денікін, дістаючи всяку поміч від Аліянтів посував ся скоро на північ проти большевиків, а рівночасно вів отверту боротьбу проти українського народа і його самостійних змагань, що вкінци довело до отвертої війни Українців проти Денікіна.

БОЛЬШЕВИКИ ВИКОРИСТОВУЮТЬ СИТУАЦІЮ

З третої знов сторони московські большевики, які за часів Центральної Ради зістали прогнані з України і майже цілий рік не важили ся входити в границі України, побачивши, що самі

Побоєвище. — На нім лежать українські жовніри — може й ваші рідні — після боротьби з ляцькими наїздниками

Аліянти нищать самостійність і запроваджений там лад, використали ситуацію і рушили собі на завойоване України. Бо треба знати, що московські большевики в відношеню до України не ріжнять ся в нічім від московських реакціонерів. І одні і другі не хотять випустити зі своїх рук богатих українських земель. І одні і другі не хотять признати української самостійности і не хотять дозволити на відірване України від Росії.

Ось так українська армія і українські правительства — західно-українське з президентом Петрушевичем і східно-україн-

ське з Петлюрою на чолї, — тиснені з трох сторін ворогами — з заходу Поляками, з півночи московськими большевиками, і зі сходу московськими реакціонерами під проводом Денїкіна, підпомаганого Алїянтами, — опинили ся в безвихіднім майже положеню, на клаптику української землї коло Камінця Подільського.

Між тим українська галицька армія, яка творила дійсну з'орґанїзовану силу, в безнастанних боях з ворогами, найшлась під зиму минувшого року в розпучливім станї. Не було анї чо-

Огнем нищать польські розбишаки українські села. — Он-там горить може й тасама хатина, в котрій Ви родились.

біт, анї мундурів, анї поживи, анї лїків, анї амунїції. Пошесть тифу, яка бушувала на Українї, прямо здесяткувала єї. Більше як вісїмдесять процент всего війська перележало на тиф, а не було анї лїків анї шпиталїв, анї достаточного числа лїкарів.

Отсей стан української армії використовували вороги і натискали на ню щораз сильнїйше.

НЕПОРОЗУМІНЯ...

Більше однак як вороги, більше як брак амунїції, брак одежі та люті пошести нищили українську армію, а з нею і українську державність — непорозуміня і розбіжність орієнтації, які виникли, з причини невдач, поміж двома урядами — східно-галицьким і з Великої України.

Не для осуду, а для науки на будуче і для зрозуміня ситуації, уважаємо за свій обовязок сказати пару слів про сї непорозуміня, які зайшли поміж двома українськими братами — синами одного великого українського народа. Непорозуміня сї — се злочин сильних міра сего, котрі в давнину розділили наш край і нарід на дві частини, віддаючи його в неволю двом ріжним державам з ріжними обставинами і культурою.

Нарід наш через столїтя цїлі був поділений. одна частина находила ся в московській неволї, друга знов в австрійсько-польській неволї. Віками цїлими розмежований насильною границею, жив нарід по обох боках сеї границї відрубним житєм, відчужений від себе, набираючи відрубного світогляду, після даних обставин. І так Українцї, що були в московській неволї, цїлим серцем і єством зненавидїли Московщину і уважають Москалів за найбільших своїх ворогів. З другої сторони, галицькі Українцї, що віками цїлими зазнали польської неволї, цїлою душею своєю зненавидїли Поляків і уважають їх слушно своїми найгіршими ворогами. І так як Українцї з бувшої Росії, готові скорше порозумітись з ким небудь другим, навіть з Поляками, яких зрадливости і фальшивости не мали нагоди пізнати, также Галицькі Українцї готові скорше з ким небудь прийти до порозуміня, навіть з брутальним і диким Москалем, аби тільки не з перфідним Поляком...

І отсї два світогляди, отся безмежна ненависть двох українських братів до своїх найблизших ворогів, довела до непорозуміня оба українські уряди в хвилї розпуки, в хвилї коли положенє так урядів як і війська стало безвихідним.

Чутка, що Петлюра за цїну помочи зі сторони Поляків і можливого признаня зі сторони Франції, хоче зречи ся Східної Галичини в користь Польщі, дуже занепокоїла військо і уряд Західно Української Републики і в цїли ратованя останків загибаючої від пошести галицької армії, старшина галицької армії порішила перейти на сторону Денїкіна, запевнивши собі вперед "автономію" для всеї армії та що єї не буде уживатись проти українських військ Петлюри, маючи надію при його помочи увільнити Галичину з польської неволї. Се рішенє виконано. Галицька армія відійшла на спочинок, а Уряд З. О. У. Н. Р. переїхав до Відня.

Петлюра знов зі своїми сторонниками перейшов на територію яку займали Поляки, котрі заняли Камянець Подільсь-

кий, де був осідок українського уряду і навіть приарештували кількох Петлюрових міністрів.

Серед таких тяжких обставин для українського народу настав **рік 1920.,** який крім нового горя і злиднів не приніс для українського народа нич нового.

Осьтут було колись пишне — неначе писанка українське село. Його спалили Ляхи.

ПОГРОМ ДЕНІКІНА

По переході галицької армії на сторону Денікіна, а Петлюри на сторону Поляків, здавалось, що справа української державности зістала погребана так, як сего собі бажали Аліянти, Польща та Москва. Однак події в початках 1920 р. показали цілому світови, що української державности вже не можна погребати, бо українська національна свідомість вже дуже поширилась між українським народом.

Успіхи Денікіна на Україні були лише хвилевими. Коли український нарід побачив, що Денікін починає заводити всюди царські порядки та виступає ворожо проти українського руху, заключив перемире з большевиками і виступив збройною силою проти сего нового російського "царика", попираного Аліянтами. По цілій Україні розгорілись повстаня і в протягу двох місяців з величезної армії Денікіна не остало на Україні ані сліду. Останки його недобитків схоронились на Крим, а сам Денікін утік на корабли до Анґлії.

Додати треба, що галицька армія, яка перейшла на сторону Денікіна, не брала участи в боях, а через цілий час як українські селяни "кінчили Денікіна" вона відпочивала коло Одеси і виздоровлювалась з тифа і других пошестий.

Погром Денікіна на Україні, се був поличник для Аліянтів, які його попирали, і які нехтують волю українського народа, намагаючись відбудувати російську імперію коштом України.

Та по розбитю Денікіна не настав супокій на Україні, бо на місце реакційних денікінських військ, посунули знова на Україну червоні орди московських большевиків, які дійшли були з початком цвітня до Камінця Подільського, і вже були недалеко границь Східної Галичини, де на вістку, що зближають ся большевики, вибухло в гірських повітах, на гуцульщині, повстанє проти ляцьких гнобителів, яке однак Поляки кроваво здавили.

УГОДА ПЕТЛЮРИ З ПОЛЬЩЕЮ

Щоби дістати поміч і прогнати з України большевицьких наїздників, Петлюра поїхав до Варшави і вкінци добив торгу з Поляками. Заключив іменно в другій половині цвітня, 1920 р. з Польщею угоду, в якій за ціну признаня частини України і поміч проти большевиків згодив ся віддати Полякам великі простори західно-українських земель а то: Східну Галичину, Підляше, Волинь і частину Поділя, не зважаючи на те, що українське населенє на тих землях терпіло і терпить невисказані знущаня і переслідованя зі сторони Поляків, які пляново хотять вигубити все українське населенє на занятих ними українських землях. В сій угоді говорилось, що Поляки поможуть Петлюрі створити українську державу, на куснику Правобережної України і що в українськім правительстві має засідати двох міністрів — Поляків. Сею угодою віддавав Петлюра ту часть України, яку сподівав ся відобрати від большевиків в повну залежність від Польщі. Розумієть ся, що лакомі на чуже добро Поляки з великою охотою підписали сю угоду з Петлюрою, надіючись сим способом поширити в будучности границі Польщі коштом цілої правобережної України аж до Чорного моря.

ПОЛЬСЬКИЙ ПОХІД НА УКРАЇНУ

Під претекстом визволеня України від московських большевицьких наїздників, та забезпеченя границь Польщі від боль-

шевицької Росії, Польща висилає свої війська на підбите України. З кінцем цвітня розпочали польські війська на цілім фронті наступ проти большевиків і скорими маршами посунули в глубину України, рабуючи по дорозі українське населенє і заводячи всюди польські "порядки" так, як в завойованім краю. З Поляками рушив проти большевиків також Петлюра з останками своїх військ. Большевики зразу не ставили Полякам поважного опору і уступали перед ними аж до Дніпра і польські війська не натрафляючи на поважний опір дійшли аж

Українці витають Митрополита А. Шептицького після повороту з московської неволі

до столиці України, Київа, який і здобули по короткій борбі з большевиками, дня 8-го мая.

Здобутє Київа розбудило в польських імперіялістів далеко йдучі розбишацькі апетити і вони вже рушили в сторону Одеси, щоби окупувати цілу правобережну Україну і зробити се місто "польскім портем" на Чорнім Морю.

Та хто за богато кусає, той звичайно давить ся.

ПОГРОМ ПОЛЯКІВ НА УКРАЇНІ

Не довго Поляки попасали ся в Київі і тішили ся своїми побідами. З початком червня большевики розпочали проти Поляків на Україні протинаступ. Большевицька кіннота під

проводом ґен. Буденного перервала в кількох місцях польську боєву лінію довкола Києва і польські орди почали в панічнім перестраху втїкати з України. Вже 11-го червня почали Поляки тихцем виносити ся з Києва, вперед однак допустили ся там нечуваного варварства, на яке здобути ся може лише дикунська ляцька орда. Знищили вони в Києві електровню, водопроводи та ушкодили Володимирський собор, що стоїть вже одинайцять сот літ, а якого навіть дикі Татари не тикали.

Втїкаючи, почали як з нот брехати, що "відворот" їх відбуваєть ся "в повнім порядку". Дійшло до того, що навіть в хвилї панічної втечі їх з України, заявив Пілсудський всему світови, що "Поляки можуть іти на схід, доки схочуть, навіть на Москву, але не хочуть..." Подібної бляґи не допустив ся ще ніхто.

Що втеча Поляків з України була прямо панічна, на се маємо реляції наочних свідків. В замішаню викликанім розмірно невеликими загонами кавалєрії Буденного (що правда підпомаганого українським народом), утїкала польська "тенжизна" всїх ґатунків зброї так без памяти, що оставила цїлі маґазини зброї й амуніції, кілька сот льокомотив і т. д. Протягом 11 днїв опинила ся польська "тенжизна" втїкаючи з Київа — аж під Проскуровом. Подібно скорої утечі цїлої маси війська не знає історія, крім одного випадку: коли Поляки втїкали побиті нашим Богданом під Пилявою.

В протягу двох тижнїв опинили ся Поляки в Східній Галичинї, однак і тут не спиняли ся, а втїкали дальше аж під Краків, бо большевицькі загони вже вступали також до Галичини.

З погромом польської армії на Україні, наступив також розгром на північнім фронтї, над Двиною, на Литві і Білоруси, куди большевики звернули свою головну силу. З сеї сторони вдерли ся большевики до самої Польщі, дійшли до Східної Прусії, півколом обійшли Варшаву з Заходу, дійшли до Висли та до Ґданського коридора.

ПОЛЯКИ ПРОСЯТЬ ПОМОЧИ І МИРА

І так як передше бундючно хвалили ся, так тепер Поляки почали кричати ратунку та жебрати помочи від Аліянтів, та просити мира в большевиків. На розпучливі проханя покровителька Польщі, Франція, сейчас вислала до Польщі амуніцію, війська та офіцирів.

Тимчасом українське населенє Галичини з нетерпеливостю

вичікувало слушної нагоди, щоби прогнати лядського наїздника зі своєї землї. В декотрих підгірських повітах вибухли навіть повстаня і українські селяне почали на власну руку проганяти Ляхів зі Східної Галичини. Та Поляки, хоч тратили вже властиву Польщу, свою головну увагу звернули на Галичину, якої за ніяку цїну не хотять випустити зі своїх рук. На оборону проте Галичини і Львова, до котрого вже зближав ся Буденний зі своєю кіннотою, вислали Поляки всї свої війська, які могли заощадити.

ВІДВОРОТ БОЛЬШЕВИКІВ З ПІД ВАРШАВИ

Тимчасом французькі ґенерали з наспівшою з Франції помочію готували большевикам несподїванку. Ґенерал Вейґанд обнявши головну команду і зібравши коло Варшави більшу скількість військ, несподївано вдарив на большевиків, проломив їх лїнію і примусив відступати на цїлім фронтї, а також в Галичинї, де Поляки зі скаженістю собак почали мстити ся і мордувати українське населенє, посуджуючи його о большевизм.

Програвши битву під Варшавою, большевики тепер мусїли втїкати з Польщі і Литви, а також з Галичини поза Збруч і тепер зі своєї сторони почали просити мира в Поляків.

Додати належить, що частина галицьких українських військ, які були перейшли до Денїкіна, злучились були з большевиками і разом з ними ішли визволяти Галичину з польського ярма. Невиносимі однак відносини під большевицьким режімом доконали сего, що війська сї при першій стрічі з українськими військами Петлюри, покинули большевиків і прилучили ся до Петлюри. Однак часть сих військ Поляки інтернували, а друга знов частина, дїставшись до Галичини, з оружєм в руках, обороняючись від Поляків, перейшла Карпати до Чехо-Словаччини, де вже передше втїкло більше віддїлів укр. війська, підчас українсько-польської війни і наступу Галєра на Східну Галичину.

ВРАНҐЛІЯДА

По розбитю Денікіна на Українї, останки його армій остали були ще на Кримі і Денїкін оставив своїм наслїдником ґен. Вранґля, котрий мав продовжати розпочату Денїкіном акцію, повалити большевиків і сотворити назад недїлиму реакційну Ро

сію при помочи Аліянтів, яких невдача Денікіна нічого не навчила. Отсей то ґен. Вранґель, підчас польсько-большевицьких боїв реорґанізував свою армію і готовив ся вдарити на большевиків з заду. Коли большевики прогнали Поляків з України і вже добувались до Варшави, Франція, яка за всяку ціну хоче відбудувати Велику Росію, і з одної сторони помагає зі всіх сил Полякам, вислала рівнож значну поміч Вранґлеви і принаглила його, щоби він розпочав наступ і вдарив на большевиків з заду. В сей спосіб рахувала собі Франція, що коли не вдасть ся цілком розбити большевиків, то бодай вдасть ся уратувати Польщу.

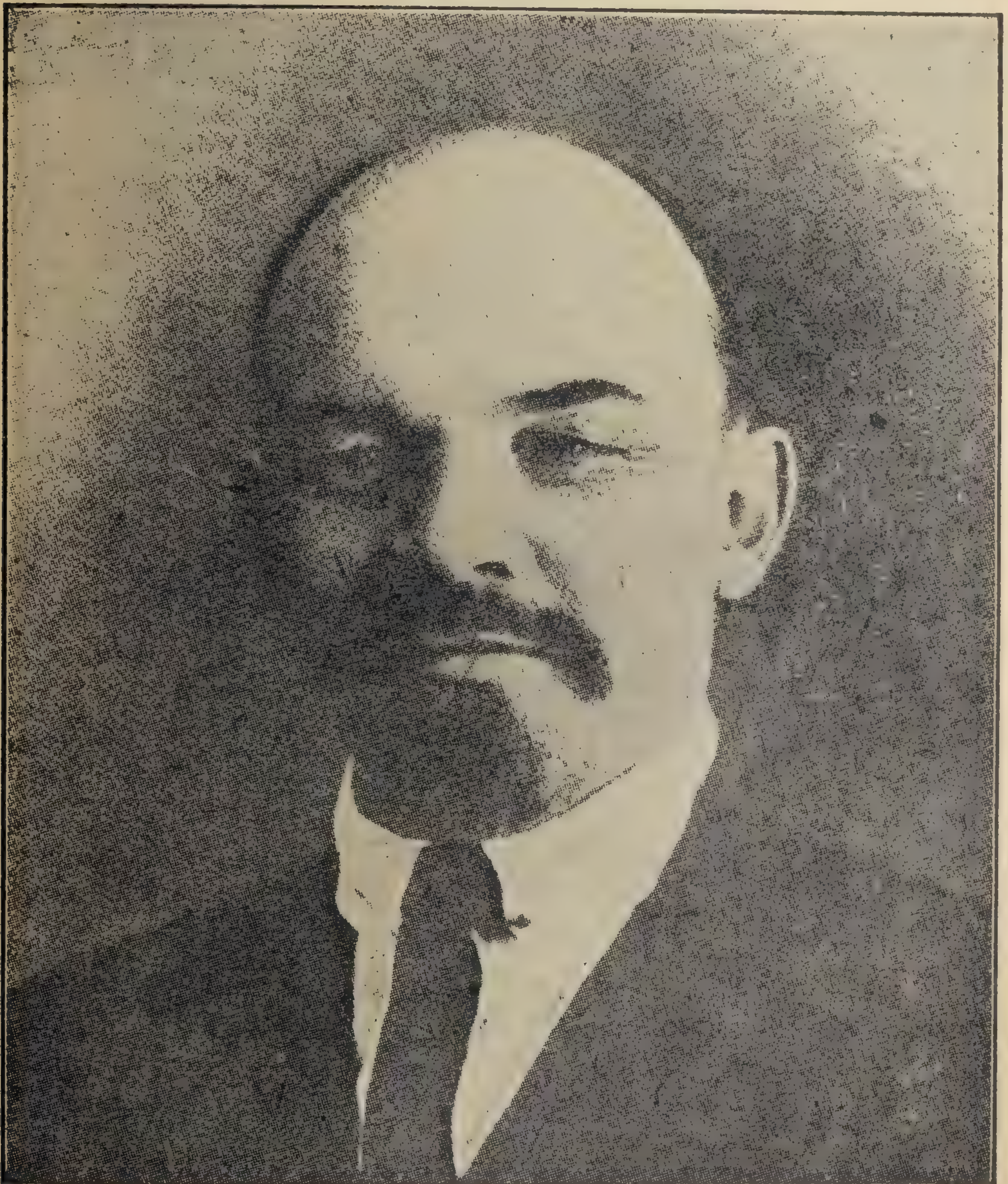
Отсей плян Франції почасти вдав ся. Коли Вранґель вдарив на большевиків з заду і почав їм поважно загрожувати, вони мусіли відтягнути свої війська з польського фронту і післали їх проти Вранґля. Се уратувало Польщу і примусило большевиків замиритись бодай на якийсь час з Поляками.

РАДЯНСЬКА УКРАЇНА

Хто-би думав, що большевицькі провідники не є політиками, сей-би дуже милив ся. Большевики в дійсности політикують і блофують не менше від дипльоматів других буржуазних —капіталїстичних держав. Отакою політикою і блофом московських большевиків є створенє ними т. зв. Радянської України. Як відомо, українське населенє не хоче мати нич спільного з московськими большевиками і завзято відбиває, а навіть вже кілька разів прогнало з України московських большевицьких наїздників В большевицьких наїздах на Україну, всі Українці бачуть нич іншого як лише московський імперіялїзм, який хоче поневолити назад Україну під московське ярмо. І перед світом не мають чим большевики оправдати своїх наїздів і рабованя України, наколи українське населенє їх не хоче. Щоби оправдати свої заборчі пляни відносно України, московські большевики зробили собі звичайний "блоф". Вони висилають на Україну своїх комісарів, орґанізують з сих комісарів правительство, яке називають українським, визнають його і хвалять ся перед світом, що ось то вони визнали цілковиту самостійність Радянської України з єї осібним правительством. В дійсности, се правительство Радянської України, се звичайні слуги і пахолки московських большевиків-імперіялїстів, котрі тільки й те роблять, що їм подиктує Москва. Потрібно примір Москалям нарабувати в українських селян збіжа то що, наказують

своїм слугам з радянського правительства на Україні, щоби ті попросили московських большевиків на поміч проти "контрреволюціонерів". Ось і сунуть московські орди на Україну і рабують селян, а перед світом кричать, що вони давлять контрреволюцію.

Подібно і в політиці.

Лєнін, провідник большевиків, що веде війну з цілим світом

Не повела ся большевикам воєнна кампанія і треба було заключити мир з Поляками, вони висувають фабриковане собою радянське правительство України і кажуть йому миритися з Поляками іменем України, бо і яке-ж вони мають право го-

ворити в імени України, яка відірвалась від Москви і проголосила свою самостійність та має своє осібне правительство?

БОЛЬШЕВИКИ МИРЯТЬ СЯ З ПОЛЯКАМИ. — ЗРІКАЮТЬ СЯ ГАЛИЧИНИ В КОРИСТЬ ПОЛЬЩІ

Не чуючись в силі продовжати дальше війни з большевиками і знов заганяти ся в глубину Росії та України, Поляки згодились врешті заключити з большевицькою Росією та від неї залежною Радянською Україною перемирє. По довших переговорах в Ризі, куди зїхали ся делеґати обох воюючих сторін, заключено врешті і підписано дня 12-го жовтня 1920 р. перемирє між Польщею а Росією і Україною.

В точках отсего договору визначено границі між Польщею а Росією з одної а Польщею і Радянською Україною з другої сторони. Ґраниці сї ідуть так, що при Польщі остають великі простори західно-українських земель, а іменно: Східна Галичина, Холмщина, Підляше і частина Волиня. Іншими словами сказати — большевики зрекли ся в користь Польщі цілої Східної Галичини і других українських земель, подібно як се зробив і Петлюра в своїй угоді з Поляками.

Отсей договір большевиків з Поляками вказує ясно цілому світови, що т. зв. Радянська Україна є нічим іншим, а лише знарядом і карикатурою держави в руках большевицької Росії, бо ніяке дійсно українське правительство з так легким серцем не згодило-б ся на віддаванє ворогови в неволю так великих обшарів українських земель; з другої знов сторони отсим договором з большевиками Поляки доказали, що їх угода з Петлюрою се був лише підступ польських імперіялїстів на поширенє границь великої Польщі — коштом України. І самого Петлюру мусів отсей договір Поляків з большевиками врештї переконати, що Польщі ніяк не можна вірити, бо вона нїколи не дотримує своїх зобовязань, приречень і договорів.

В своїм договорі з большевиками Польща зобовязала ся, що не буде помагати ніякому істнуючому чи повставшому правительству на територіі Росії і України проти большевиків. Як вислїд отсего договору, Поляки оставили Петлюру як на леді і він з останками своїх військ мусів забирати ся з Галичини, куди був утік разом з Поляками перед наступом большевиків, і пробувати на власну руку щастя проти большевиків.

З невеликою армією вибрав ся проте Петлюра з Галичини і відібравши від большевиків Каменець Подільський, рушив в сторону Київа, користаючи з ослабленя большевицького фрон-

ту, котрі тимчасом, заключивши перемирє з Поляками, перекинули всї свої сили на Крим проти Вранґля, котрий використовуючи нагоду почав поважно загрожувати большевикам з заду.

ПОГРОМ ВРАНҐЛЯ І РОЗБИТЄ ПЕТЛЮРИ

За час, як большевики воювали з Поляками, Вранґель зібрав на Кримі поважну армію і кинув ся з нею большевикам на зади. Вранґлеви зі всеї сили помагала Франція, яка і до сеї

Порівнайте отсю буду зі своєю хатою в Канаді. В ній зимують ваші Брати, сестри, родичі, діти.

пори не зрікла ся думки відбудови старої великої Росії. Вона навіть визнала Вранґля як голову полуднево-російського правительства і сподівала ся при його помочи, як передше через Денікіна, повалити большевиків і привернути в Росії старі порядки.

Та, як і попередно за Денікіна, штучка не вдала ся. Большевики, звільнивши свої війська з польського фронту, кинули ся цілою силою на Крим і в протягу одного місяця здобули цілий Крим, знесли цілу армію Вранґля, взяли велике число полонених і величезну масу амуніції і военного матеріялу, який Франція доставила Вранґлеви. Сам Вранґель з недобитками своєї армії втїк на аліянтські кораблї, які перевезли його до Константинополя.

Погром Вранґля є рівночасно і погромом Аліянтів, особливо Франції і Америки, які признали Вранґля як правительство неділимої Росії й йому помагали.

Упоравшись з Вранґлем, кинули тепер большевики свої війська проти Петлюри, розбили його, і з кінцем падолиста виперли останки його армії з Великої України поза Збруч, до Галичини, де знов Поляки розоружили і інтернували відділи Петлюри — ще недавного свого союзника.

В отсей спосіб мабуть і закінчить ся ціла карієра і політична діяльність Петлюри.

Ціла Україна находить ся нині в руках московських большевиків, які уважають єї за свою провінцію і хотять прилучити назад і підпорядкувати Москві. Справа однак української державности не пропала і тепер і вже не пропаде ніколи, бо на се не позволить український нарід, який за три роки своєї боротьби за независимість, научив ся шанувати і цінити свою свободу і не дасть вже більше єї собі видерти.

Отсе і приходять вісти, що Україна представляє собою нині один великий вулькан; по цілій Україні розгорілись нові повстаня проти московських большевиків. Отсі повстаня є найкрасшою запорукою того, що український нарід вже не дасть себе більше поневолити і оружною силою прожене зі своєї землі всяких наїздників та установить на Україні такий лад і порядок, який буде уважати для себе за добрий і відповідний.

Сподівати ся належить, що і Аліянти научені своїми невдачами в змаганях відбудувати неділиму Росію, змінять врешті свою ворожу політику відносно самостійницьких змагань українського народа, признають самостійність Української Републики і в сей спосіб поставлять підвалини сталого мира в Европі.

———ooo———

У ДОКТОРА

Приїхав фармер до доктора. Доктор єго оглянув і приказав, що має робити. Фармер, хитаючи головою і забирав ся вже до відходу, коли доктор єго спинив, кажучи: — Ви забули мені заплатити.

— Забув заплатити, за що?

— За пораду лїкарську.

— Не буду платити, пане доктор, за пораду, бо не думаю користати з вашої поради.

ПОЛОЖЕННЯ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ

Після уступлення української армії за Збруч, польські наїздники почали допускатись страшних надуживань на українськім населенню в Східній Галичині. Перо не в силі описати і подати читачам вірний образ тих переслідувань і мук, яких прийшло ся зазнати Українцям з руки ляцького окупанта.

Мордували Ляхи без розбору, — і старців, жінок молодців і дівчат, навіть малолітних дітий мордували польські опришки в жовнірських мундурах. Мордували польські опришки, учителів, адвокатів, урядників, робітників і селян.

Др. Е. ПЕТРУШЕВИЧ
президент. Зах. Укр. Републики.

Замикали по тюрмах і казаматах десятки тисяч найкращих і найсвідоміших українських діячів, де їх виморювали голодом і пошестними недугами.

Палили і зі землею рівнали цілі села українські і місточка.

Рабували останки придбаного і захованого добра від Українців.

Накладали кольосальні контрибуції на поодинокі українські громади а навіть на поодинокі особи, щоби в сей спосіб перевести на жебраків українське населенє.

Били, катували і насилували всіх тих, що любили свободу і рідний свій край.

Насилували старших женщин і нелітних дівчат.

Палили церкви і допускали ся святотацтва.

Повидалювали Українців зі служби з урядів і з робіт.

Позамикали школи і не допускають до них українських дітий і студентів, аби в сей спосіб позбавити український нарід своїх провідників і інтелїґенції.

Одним словом — Ляхи в Галичині старають ся систематично вимордувати і винищити українське населенє, а на його місци насадити Мазурів на українській землї.

Ляхи в своїм варварстві і дикунстві перейшли навіть найбільше дикі народи. (Подробиці про польські розбишацтва в Галичині найдете в "Кровавій Книзї", яку видав Уряд Західної Укр. Републики).

Отсї переслїдуваня Ляхами українського народа ще збільшили ся в часї, коли наступило непорозумінє між Петлюрою а Урядом Західно Укр. Републики і сей послїдний був змушений виїхати з України за границю. Думали собі Ляхи, що справа Сх. Галичини для Українцїв вже програна і хотїли страшним тером змусити Українське населенє признати над собою польське denoванє. Однак всї отї муки і катованя не здужали зломити українського завзятя, ба навпаки ще більше скріпили в Українцїв віру в остаточну свою побіду та в те, що ляцькому панованю таки прийде конець.

Український галицький уряд, який опинив ся без землї за границею, у Відни та Празї, не перестає працювати та докладати всїх заходів, щоби уратувати свою Вітчину з польської кормиги.

ПОЛЯКИ ЗАЛИЦЯЮТЬ СЯ

Між тим, коли польський похід на Україну не вдав ся і з одної сторони цїлий світ обурив ся на польські імперіялїстичні затії і почали ґоворити також і про долю гнобленої Польщею Східної Галичини, Поляки, побоюючись о свою шкіру, почали залицятись до галицьких Українцїв і обіцяли їм всякі уступки, аби тільки Українцї признали над собою владу Польщі. Та Українцї з обуренєм відкинули всякі польські залицяня, стоючи твердо при тім, що справа Східної Галичини ще не порішена, та що в кінци вона і буде вирішена згідно з волею Українського народу. Повстаня українських селян в краю проти Поляків дали най красший доказ, що український нарід подїляє думку своїх провідників і свого уряду.

ҐЕНЕРАЛ БУДЕННИЙ
провідник большевицької кінницї, який своїми нечайними наскоками непокоїв ворога і вгнав ся був аж під Львів в часї большевицького наступу на польські війська

Розгром Поляків большевиками показав цїлому світови, що Польща збудована на дуже хитких основах та що мир на

Сході Европи може наступити тільки після справедливого вирішеня судьби народів, які там мешкають, а в тім, в першій мірі Українців.

В Европі вже перестали вірити польським самохвальбам і публична опінія є звернена тепер проти Польщі. Політичні круги великих держав, головно Анґлії, заговорили знов про Галичину та домагають ся визнаня Української Держави та виміреня справедливости Українському Народови.

То не дикуни, а таки Ляхи знищили сей Дім Божий, де вас хрестили, де ви Богу молились

Час недалекий і Вітчина наша буде вільною від ворогів.

Над границею Галичини, на Підкарпатській Україні, стоїть наш Уряд і наше українське військо, готові кождої хвилї тріюмфально вмашерувати до краю, прогнати ворога і обняти владу на своїй рідній, українській землї.

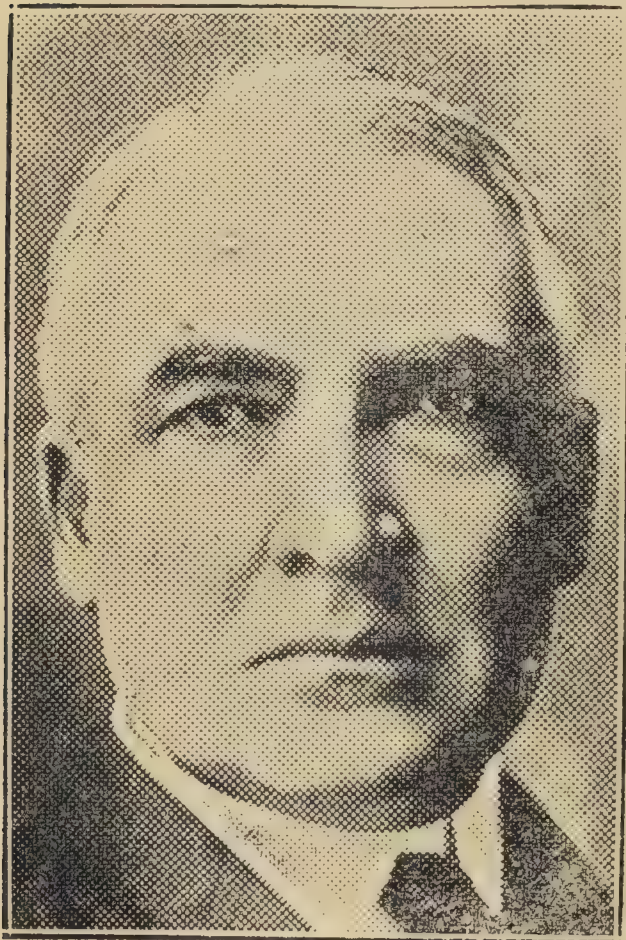
НЕПИСЬМЕННИЙ

— Вмієте підписати своє імя?
— Га?
— Чи підписуєте своє імя?
— "Но сер"! Я ніколи сам не пишу — я все диктую.

——ооо——

НОВИЙ ПРЕЗИДЕНТ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ

В дни 2-го падолиста, 1920 р. відбули ся вибори на президента в Злуч. Державах. Вибраним зістав кандидат републиканської партії, Гардінґ, котрий дістав поверх сїм мілїонів голосів більше, від свого противника, Какса, кандидата партії демократичної, якого попирав дотеперішний президент Вілсон.

А. ГАРДІНҐ
новий президент Зл. Держав, вибраний з републиканської партії на місце Вудрова Вілсона.

Вибори сї замітні є тим, що американський нарід, віддаючи величезну більшість голосів на кандидата републиканської партії Гардінґа, остро осудив і відкинув полїтику дотеперішного президента Вілсона і його партії. Вибираючи Гардінґа, нарід заявив ся за тим, що не хоче вмішувати ся в европейську полїтику, в яку втягнув Америку бувший през. Вілсон.

Президент Вілсон, який втягаючи Америку до війни проти Нїмців проголосив був високі ідеї самоозначеня народів, сам відрік ся опісля своїх кличів, обдурюючи в сей спосіб поневолені народи, які повірили були свою долю в його руки. В відношеню до України, Вілсон заняв крайно вороже становище і стремів так як і Франція до відбудови старої реакційної Росії. Отсей сам президент Вілсон, будучи на мировій конференції в Парижі, був за тим, **аби Східну Галичину віддати Полякам.** А треба ще знати, що він на мировій конференції рішив про такі справи, про які не мав нїякого понятя, коли прийшов спір між Сербами і Італїйцями о адріатицьке побереже або коли в Галичинї вела ся українсько-польська війна, "великий" американський полїтик і дипльомат Вілсон, сам навіть не міг найти на мапі отсих територій, про які брав ся рішати, а на яких ішла боротьба на житє і смерть.

Оттакі то "знатоки" рішали в Парижі про долю мілїонів людий, і граючись ними немов бездушними манекінами.

ПЕРЕМОГА

(Нарис)

Семен Даценко вийшов із лікарні калікою: права рука висіла йому рівно, як дерев'яна і не згиналася.

Він замислився: що йому робити? Куди діватися? Він би знову пішов на фронт, так не беруть, уже не годен рушниці тримати.

Так із тяжкими думками вештався кілька день по вулицях міста, голодний, бо тут навіть хліба не можна було здо-

Як виглядають Заліщики по війні.

бути.

Бачучи таке лихо, покинув голодне місто і подався на села, в напрямку до фронту.

Ішов пішки від села до села, з легка похитуючи скаліченою рукою.

По селах було всього вдосталь.

Між иншими помітив, що тут дітвора придумала якусь гру в набої і ті набої пересипалися як горіхи з кишені до кишені.

Семен думав:

— На фронті нема чим стріляти, а тут од набоїв у кождо

го хлопчика кишені рвуться... Там рішається доля народня, а тут граються... Там за браком набоїв мусять брати ворога голими руками, а через це оціж самі діти зростають сиротами... Якесь непорозуміння... Якесь безглуздя!

Щаслива думка враз пройшла йому через голову і Семен поспішив перевести її в життя, як найшвидше, немов боявся, що вона може улетіти.

Як стій повернув назад до міста і вже не хліба почав там шукати, а цукерок.

Найменший „вояк" в укр. армії. Отсей хлопчина — сирота без дому, без родичів був любимцем укр. війська. Він приблукав поміж наших жовнірів і приносив їм в окопи воду та їду

Цього добра в місті було доволі.

Накупивши троха не на всі свої гроші ріжних цукерок, він знову пішов на село.

Тепер, коли побачив дітвору, що гралася набоями, повів таку розмову:

— Чи богато, хлопці, маєте набоїв?

Хлопці дивились на раненого козака з підозрілою цікаві-

стю, як молоді мишенята, що в перше вилізли з норки. Вони мовчали, не розуміючи до чого йдеться.

Мені потрібні набої, казав далі Семен поважно: хто дасть десяток, тому дам цукерку.

Діти зрозумівши в чому річ весело засміялися.

Семен Даценко дістав червону цукерку і показав дітям.

— Хто хоче?

— Я — одказав один.

— Давай десяток набоїв.

Прилетів бузько з рідного краю
Та не застав стріхи свойого ґазди
Ні хати довкола, ні душі живої.
Усе пішло з димом...
І на святій фіґурі звив своє гніздо.

Хлопець одрахував десять і дістав цукерку.

Він з насолодою смоктав стрибаючи на одній нозі, а в инших аж слина бігла.

— І я маю десяток... І я маю. — облізувалися й другі.

— Давайте.

Так Даценко виміняв тутже кілька сотень набоїв.

— Слухайте хлопці, — каже він нарешті — я живу тут недалечко в діда Єзмена, знаєте? Ну, то скажіть там усім своїм, щоби несли мені набої, а за те матимуть цукерки.

Два дні бігали діти до Семена, приносили набої. Потім перестали.

Тоді Даценко перейшов в друге село і так міняв набої на цукерки.

***

Наше републіканське військо посувалося все дальше і дальше, одбиваючи кожду пядь рідної землі від гнобителів наших, що зібралися задусити волю народню.

На сей раз у війська було так мало набоїв, що давалися вони тільки на передові позиції, тоді як ворог сипав на нас стрілами як горохом. При наступах, де ворог уперто тримався, туди посилалися вже наші резерви; тільки завзяття, тільки віра в своє діло рішала долю, бо доводилося самими баґнетами вибивати ворога.

Уже наші дійшли до головного узла, що сполучав дві ворожих армії південну і північну і мали наказ на завтра взяти цей важний пункт.

Завдання було не легке. Не через те, що дух в українських козаків підупав, ні...

Вони були свідомі за що боряться.

Сонце вже сідало за обрій і червоним промінням освітлювало ліс і наш табор, що вільно розташувався на взлісі. Поміж деревами стояли і сиділи купки козаків. Хто вечеряв, хто розмовляв. Були чутні хорові пісні і тихо шелестіло листя на деревах. З ланів доносилися пахощі жита і польових квіток.

Хоч і все було на свойому місці, усе як належиться, про те якийсь сум стояв над табором.

Завтра на ранок треба вести наступ, треба вибити ворога у щоб то не стало, а набоїв...

Тому стояв сум над табором, тому журилися всі.

Тут же неподалеку під деревом сидить отаман із старшинами і радить раду...

По над лісом затарахкотіла повозка, на якій сиділо двоє козаків.

Козаки глянули в той бік і одного пізнали. То був їх товариш козак фурман, що відвозив до міста поранених і оце вернув, другий був не знайомий їм.

Повозка однак не повернула до свого обозу, а їхала просто до того дерева, під яким сидів отаман. Тут стала.

Із повозки вискочив незнайомий козак і віддаючи лівою рукою пошану, сказав:

— Маю до Вас, Пане Отамане, пильне діло.

— Добре, слухаю — сказав отаман. Устав і пішов до нього.

— Я привіз для війська кілька тисяч набоїв і хочу передати їх вам.

Отаман не розумів. Він ніяк неміг догадатися, які то набої і хто міг йому прислати.

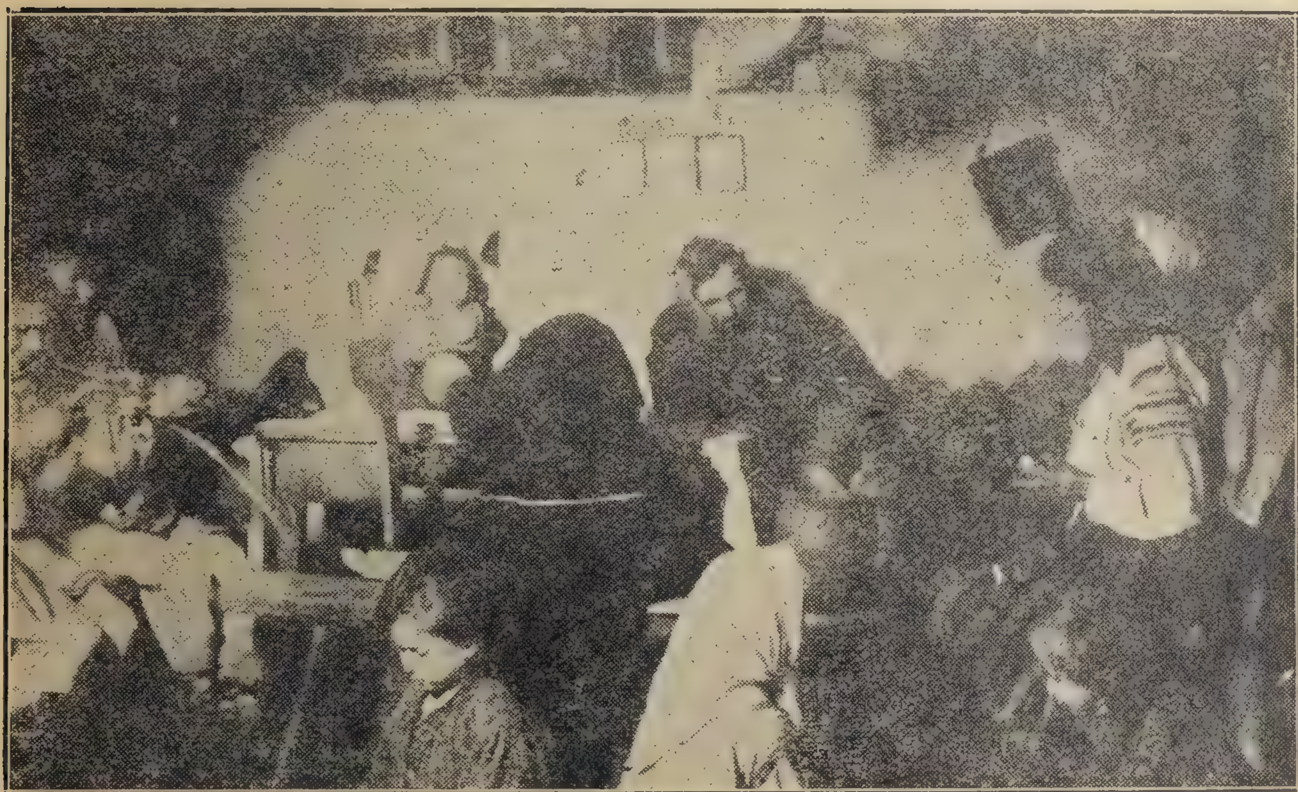
— То від кого набої?

— Від мене.

— Як від вас?

— Те я по селах наміняв від дітей на цукерки.

Тепер отаман відразу зрозумів і аж просвітлів.

Подивіться на нужду ту вашого брата. — Чим він прокормить і прозимує дітвору свою. Чи помогли Ви йому розігнати ту журу тяжку?

— Боже правий! То ви приносите нам перемогу! Спасенна душа і святе ваше діло!

Отаман стис козака в обіймах і щиро розцілувався.

Настрій у таборі відразу змінився.

Не знати де й подівся сум той, тепер всі весело бадьорно співали. Кождий козак мав у запасі більше пів сотні набоїв.

Спали всі міцно як перед рішучим боєм. А бій горячий справді почався на зорі.

Запахкали рушниці, спершу рідко, далі пачками, затріщали дрібно кулемети....

Лавами кинулися козаки з усіх боків на ворога й змели

його табор своєю завзятістю, як весняна повінь непереможно-могутньою силою змиває річний намул.

Усе перекинули, змели, усіх росполохали.

Як зграя горобців при нападі шуліки, кинулися вороги в розтіч на всі боки.

Ворог був розбитий на голову.

Семен Даценко радів більше за всіх. Він почував, що часть побіди в значній мірі належить йому, скаліченому ворожими кулями і вже не придатному до фронтової служби.

Через день-два Даценко знову пішов по набої.

Ів. Липа.

———ооо———

ЗЕРНА

Є десять стежок до щастя.

**
*

Не суди людий з вигляду. Чоловік, що ніколи не плаче, носить хустину так велику, що і велериб мігби в ню виплакати ся

**
*

Коли йдеш на прохід в новім убраню — то все дощ падає. Коли спішиш ся дуже — все тобі здає ся, що йдеш, чи їдеш дуже поволи.

**
*

Люди є дуже моральні, як глядять на правду. Голої правди не люблять і прикривають її трошка брехнею. Чоловіка, що накидає людям неубрану правду — називають неморальним.

Жадна жінка не вірить свому чоловікови, коли розказує свою справу довше, чим дві мінути.

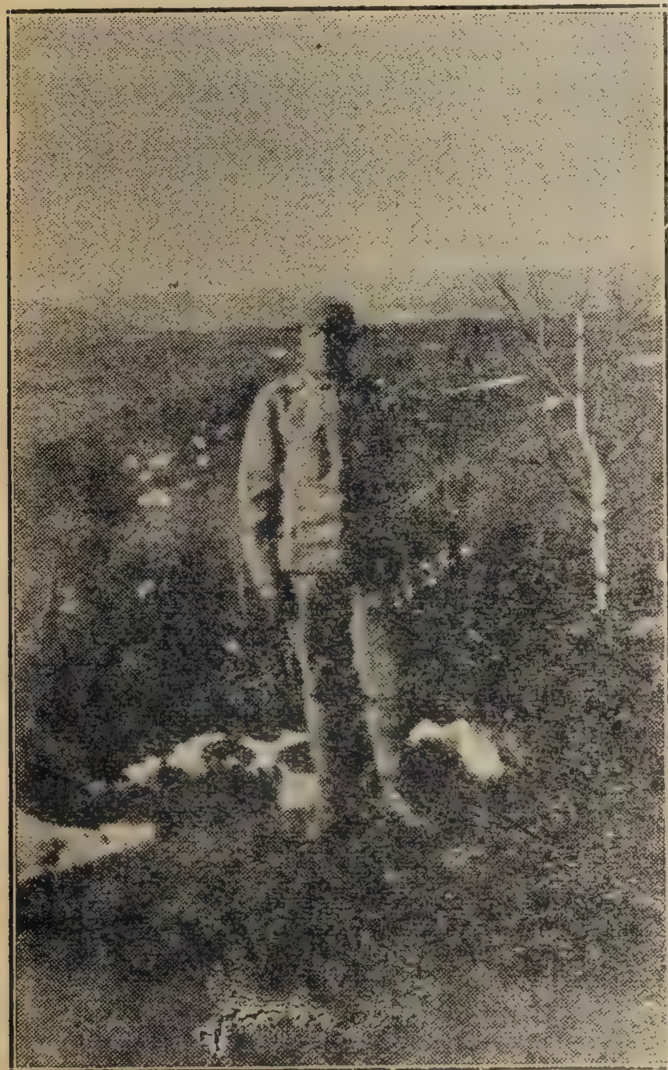
**
*

Жінка має сім способів вабити чоловіка, щоби її любив. Перший є пильно слухати, як він хвалить ся. Решта шість способів є дальше слухати.

ПЕТРИК

(Оповідання)

Я звидів гостя з Рідного Краю. По короткім привитанню він сів у мягке крісло. Наче тішився, що з краю горя і нужди йому довелося заїхати в світ розкошів, куди не сягнула війна своїми страхіттями. Тішився і соромився сам себе, спогадавши на тих нещасливців на нашій рідній землі, де крокви догаряють, де ні хати, ні дров на зиму, ні хліба, де цілий нарід милостині виглядає. Очи гостя гляділи в далеку далечінь, в його уяві пересувалась картина за картиною ще недавно пережитого, а після того на його обличчю малювались то сонішні проміні, то понурі хмари. А думки творили слова...

ПЕТРИК

Послухайте, розкажу вам, як я чув від Всеч. о. сов. Л. І. Сембратовича, котрий що йно недавно приїхав з Галичини до Канади, яко делеґат Гал. Укр. Черв. Хреста:

Ви в затишку читали про воєнні страхіття — почав він, — але не розуміли того, бо людські страждання підчас війни такі великі, що нема маляра, щоб їх змалював, нема слів, якими можна би було їх виразити. Війна... та що й згадувати. А найбіднійший вже на війні то чоловік. Яко одиниця він не представляє собою ніякої вартости. Зломить ся гармата, її в фабрику шлють до направи, упаде кінь, його ратують; а повалиться чоловік, то відсунуть його на бік, доки милосердні руки ним не займуться. Людське життя на війні, ось що воно варта:

Було це на самий наш Новий Рік, 14-го січня, 1915 р. Від тріскучого морозу дерево тріскало. Саме тоді тернопільський 15-ий полк піхоти стояв коло села Фасцішова на схід від Заклічина на полудне від Тарнова. Я був приділений тоді до станиці першої помочі для ранених жовнірів.

Коло 5-ої години по полудню мій дяк і служащий Петро Коляса з Острова віднайшов мене в кімнаті призначеній для хорих офіцирів і повідомив мене, що зі мною хоче бачитися вахмайстер польної жандармерії. Така вістка вразила мене немило. Я сподівався, що вахмайстер прийшов мене арештувати, бо — думав я — в дискусіях за Україну, які доводилось мені нераз зводити з німецькими офіцирами, може я чим й прогрішився. Одначе він передав мені лишень письмо від команданта полку полковника Фоґта, в якім було сказано, що жовнір Петрик зістав засуджений на смерть за трусливість, і просить о уділення йому послідної релігійної потіхи.

Я вийшов до сіней і між чотирма жовнірами з наїженими блискучими баґнетами побачив чоловіка більше подібного на трупа як на живого. Він без сорочки, лише плащем окутаний, трясся від зимна. Все відібрали від нього, бо був сказаний на смерть.

В сінях полишив я його поміж баґнетами і удався до офіцирської кімнати. Я оповів їм, що Петрик невинно тратить життя. Мені важко на душі стало, коли сказали мені, що вмерлого з гробу не вертають.

Тимчасом для мене випорожнили кімнату в якій я в послідне мав потішити Петрика. В нім заледво тліла іскра життя. В розмові перед сповідию я довідався, що війна захопила його при штандовій службі, навіть з родиною не дали йому попращатися. Походив він з Тернопільщини з одного свідомого села, мабуть з Буцнева.

Питаю я його:

— За що постигла тебе така страшна кара?

— Кажуть, що я був трусливий і не хотів йти у бій, — відповів мені Петрик. — А мені инакше лихо скоїлося було. В жовтни, 1914 р. я був з'їв зимну консерву і захорував, а коли був наступ, то я мусів лишитися на часок по заду. Мене приловили, посудили о трусливість і засудили на смерть. Я за хоробрість зістав відзначений і став капралем, а вони не вірять в мою хоробрість, ані моїм словам.

— Отче! — заговорив до мене Петрик благаючим голосом, — я піду в найстрашніший бій, хай згину з рук ворога, нехай

убє мене московська куля, тільки нехай не роблять сорому моїй родині, мому селу і мому народови.

Я уділив йому святих Тайн.

Його мертво-бліде лице, його худощаве тіло і його душевні болі, цілий його вигляд мені справляв муки. Увесь тягар Петрика звалився мов камінь на моє серце. У мене снувались ріжнородні пляни. Я порішив боронити життя того покірного українського селянина, якого взяли від рідні для оборони чужих йому інтересів. Мені страшно жалко стало Петрика.

Я удався до дивізійного штабу, який стояв тоді в дворі одного пана в селі Сємєхові. Мене повитав ординансовий офі-

Полева Служба Божа Всеч. о. Сот. Льва Сембратовича підчас великої війни на угорській стороні Карпатських гір.

цир. Я пояснив йому ціль свойого приходу. Мені сказав, що воєнні закони є строгі і чоловіка на смерть засудженого уважається вже мертвим.

Я попросив побачення в дивізіонера, фельд-марш. поручника барона Бельмондт фон Адлєргоста.

Встав кремезний командант, і я представився йому. Він запитав мене:

— Що можу я зробити для вас?

— Я є духовником — почав я свою просьбу. Мені прислали жовніра, якого ви засудили на смерть, хоч він нічого не винен. Він не хоче ганьби стягати на свою руку і своє село і свій нарід. Я прошу о помилування для нього.

— Вельми високо ціню я ваші заходи,— відповів мені дивізіонер, — але я три години думав, заки зважився підписати вирок. Це був один з перших сказаних на смерть. Для построху і примірну цілому полкови я вироку скасувати не можу.

— Така кара є обосічним мечем, — сказав я. — Полк не мав щастя у своїх дотеперішних боях. Милосердіє є лучший примір. як строга кара. А для погрози вистарчить вже той Жид, якого страчено на латинський Новий Рік. Тоді показалося строгість, а тепер час на милосердіє.

— Я вже раз підписав, і один менше або більше не зробить ріжниці в армії. Вироку змінити не можу.

І хотів пращатись зі мною.

— Ні! він ще жиє — я сказав.

— Так, але все пропало. Він вже так як у гробі.

— Ексцеленціє! Я прийшов сюда яко чоловік до чоловіка просити справедливости для чоловіка.

Я не тямив, що говорю. В своїй імпульсивности я забув на то, що стою перед тим, в якого руках спочиває або життя або смерть тисячів, і до якого ніхто не осмілиться заговорити словами щирого серця.

На мої слова дивізіонер розлютився. Я й для себе сподівався кари і думав, що дальше робити.

По якімсь часі він успокоївся а дальші мої слова зворушили його совість і людське чуття і він прикликав предсідателя суду, князя Шварценберґа, який сказав Петрика на смерть. По яких двайцятьох мінутах їхньої наради, повідомили мене, що Петрика засуджено по певним доказам і вирок після воєнних артикулів є справедливий.

Я запримітив:

— Можливо, що жовнір не умів немецької мови і не міг оправдатися як слід.

Дивізіонер і президент суду призадумались. По хвилі сказав дивізіонер до мене:

— Ідіть, спитайте Петрика самі, що робив він від 2—4 години в ночі в хвилі наступу.

Я застав Петрика на морозі. Зі зворушення я сам почув різкий біль в середині і мусів відійти на бік.

Коли вернувся, Петрика вже не було на тім місці. Думаючи, що його відвели вже на розстрілення, я почав нервово кричати:

— Петрик! Петрик!! Заждіть! Ще не кінець!

В недалекій хатині я побачив світло. В розпуці я пустився бігчи глубоким снігом. Я забув на утому.

Петрика застав я в хаті ще живого. Грілися. Я переслухав його.

Зі зізнаннями Петрика я вернувся до дивізіонера і почав свою оборону. Я заручив, що Петрик не винен, і коли умре, то не винно.

Їх зворушили мої слова. Мене попросили на перекуску. Я

Дефіляда галицьких українських жовнірів на Чехословаччині

відмовився, бо життя чоловіка у мене більшу вартість мало як перекуска.

До кімнати увійшов авдітор, якого покликали.

Авдітор (військовий фаховий судія) підчас війни авансував після числа засуджених ним на смерть жовнірів, тому не треба було аж великої провини, щоби бути сказаним на смерть.

Мене покликали і повідомили, що Петрик не заслугує на помилування, бо він навіть не є одиноким сином в своїх родичів.

В тій хвилі я пригадав собі, що по дорозі вахмайстер ска зав мені, що сам полковник тішився би, як би Петрик був помилуваний. І я обізвався:

— Ексцеленціє! за помилування Петрика вам цілий полк буде вдячний з офіцирським корпусом і самим полковником на чолі.

— Що ви сказали? — остро запитав мене дивізіонер.

Я повторив свої слова.

Дивізіонер відійшов і покликав до телєфону полковника. По якімсь часі повернув. Його обличчя віщувало мені, що мої заходи увінчаються успіхом.

Вкінци він повільно заговорив до мене:

— Отче, ви вратували життя.

Я не тямився з радости. А лице авдітора тільки ще гірше видовжилось.

Було вже по одинайцятій в ночі.

Почали вимазувати засуд і писати причини помилування.

Кару смерти замінено Петрикови на сім літ вязниці. Дивізіонер підписав уласкавлення.

По більше як пять годинах торговання о людське життя дивізіонер поручив мені, щоб я самий подав тую звістку Петрикови.

Увели Петрика.

— Петрик! — сказав я — ексцелєнція пан дивізіонер дарував тобі життя!

На пів мертвий Петрик повалився мені до ніг.

Я зрозумів, що Петрик дасть волю свому серцю і пошкодить собі. Я строго заговорив до нього:

— Чи ти баба?! При війську ні сліз, ні падання до ніг!

Петрик опамятався і зрозумів, о що ходить. Він зірвався на ноги і випрямувався мов струна.

Дивізіонер вийшов з темного кута і промовив:

— Ви, отче, добрий воїн Христовий, а Петрик вояк цісарський. Скажіть єще йому, що коли він добре буде справлятись, то я подарую йому кару і признам йому його степень і відзнаки.

Я переповів то Петрикови.

Його очи говорили про страшну душевну боротьбу, про завелику радість. Він забув на болї, забув на зимно. Він віджив, віджив в нім дух. Він вернувся до полку...

**
*

До другої години по опівночі ждали мене в моїй кімнаті з великою нетерпеливістю. Не за Петрика вони боялися, бо не мали надії на його уласкавлення; боялись за мене.

**
*

В кілька місяців пізнійше на Угорщині до моєї кімнати увійшов якийсь вояк, а його очи сіяли радісно. Він спитав:

— Чи не пізнаєте мене, дорогий отче?

Я приглядався, але не пізнав. Мущина він був крепкий, товстий і здоровий.

— Я-ж Петрик. Чи тямите мене?

Як вірні други ми привитались. Петрик оповів мені, що під час одної битви він виратував свойому майорови життя, витягаючи його з під московських куль.

Я предложив його справу перед команду. Йому подарували кару.

Мене відтак перенесли яко духовника до иньшого шпиталю на півночі. Я про Петрика нічого не чув.

**
*

Першого падолиста 1918 р. того великого історичного дня, коли то Українці розброїли австрійську залогу Львова і на міськім ратуші по більше як пів тисячі літ неволі замаячів український синьо-жовтий прапор, я навідався до своїх хлопців в касарні на Замарстинівській вулиці, де стаціонував український тернопільський полк піхоти. Жовніри зброїлись. Закипіло українське життя. Воля!...

В хвилі мого входу до кімнати я почув крик:

— Гей, хлопці, сюда! Знаєте, хто це є? То о. Сембратович, бувший духовник "пєтнастки", котрий вратував мені життя.

І простими словами переповів їм цілу історію.

Я зміркував, що Петрик, котрий вже був капралем, вів перед між жовнірами.

В мені заграла українська кров. Я промовив: — На славу вашу і нашої неньки України щасти вам, Боже, славні молодці, добути те, що Бог вам велів. Бороніть Львова, а вам Бог поможе!

— Нехай жиє Україна! — загреміли сотки здорових хлопських грудей. І Львів повеселійшав...

**
*

Чи Петрик жиє ще, не знаю, — закінчив о. сов. Л. Сембратович своє оповідання. — Многі славляться тим, що много поубивали, а я горджуся тим, що одному Українцеви я яко Українець вратував життя.

Р.

ВИШИВАНИЙ

Так прозвали його українські жовнїрі і так він називає себе нинї. Правдиве його імя є ґраф фон Трані і є сином архикнязя Стефана з Живця. Служив він при українськім 13-ім полку уланів в Золочеві. Заручений з другою донькою румунського короля.

Він так полюбив український нарід, що став сам Українцем тілом і душею. Служив в Галицькій Армії під Петлюрою. Нині пише українські вірші і працює спільно з другими для добра України.

ОЛ. ОМ.

Ми вернемо!...

**
*

Ми вернемо знову в попалені села,
Слідами крівавих змагань ми прийдем,
І рідних, що вянуть у німій розпуці,
Ми знову на волю з кайдан піднімем.

Ми вернемо знову вірлами з чужини,
До ріднього краю ми вернемо знов,
І знову за волю по степах широких,
Виростуть могили і піллється кров!

Ми вернемо знову і з новим завзяттям
Станем розривати нові вже ярма,
Хай ростуть могили, а з могил воскресне
Вона — Незалежна Вкраїна вільна!

І тоді не будуть знущатись над нами,
Ті, що на Вкраїну мов галич летять,
Ті, що її граблять, мордують і нищать,
В кайдани закути весь нарід хотять!

Ми вернемо знову новими слідами,
З новим ми завзяттям до бою підем
І Неньку Вкраїну в останнім змаганню,
На волю з залізних кайдан піднімем.

Про Виховання Дітий

Всі родичі повинні звернути пильну увагу на своїх дітей ще з самого малечку, бо від них залежить, чи дитина буде доброю, чи злою, мудрою чи дурною в старшому свому віці.

Батько-ненька є першим і найбільшим учителем своїх дітей, учителем добра і зла, помимо того, чи вони себе за таких уважають чи ні. Вони є першою книжкою, в якої кожде слово глибоко вчитується дитина від перших днів свого життя.

У вихованню дітей ми звикли дивитися на них очима наших предків. Як всі чесноти уважалося колись по стороні пана, а всі злочини по стороні підданих, так і родичам видаєтьс я, що вони є непомильні і добрі, а діти злі. І з браку розумін ня у вихованню дітей є дуже богато хиб, які приносять велику шкоду в першій мірі родичам, а відтак цілій суспільности.

Виховують родичі своїх дітей, як їх ще батьки виховували. Візмім на примір, чи на світі хоч одна твар колише до сну дітей крім чоловіка? Йому годилоб ся бути найрозумніщим, а він найдурніщим. зі всьої твари. А заколисують у нас дітей на те, щоби не кричали і не перебивали людям дорослим діла робити.

Проте є красний спосіб як зробити дитину тихою. Треба її годувати на відповідний і встановлений час. Хто не знає цего з книжки нехай це помічує на малій дитині. Коли дити на прокинеться зі сну і кричить чого иншого, то не треба запихати їй пельку кормом. Це дуже шкідлива річ. Дитину можна приучити їсти певної пори і вона не буде без часу прохати корму. Мати не хоче завдати собі труду, щоб приучити дитину до кормлення в пору і лютиться, коли не призвичаїна дитина плаче раз-у-раз. Хоч і не хоче дитина їсти, то просить з навички і так росте, аж доки можна вже стримувати вже крик бійкою. Инша матір лютиться, що дитина не хоче ссати, і силоміць запихає її кормом, або обкладає побоями, не розбираючи що може часом дитина кричить зі слабости; або співає її, коли та просить на руки. Таким поведеням мати показує свою брутальність а не любов, і дитина бачить в матері не приятеля тільки ворога. Таким робом матері псують собі спокійне життя і псують невинну дитину.

А як дитина трошки підросте, дибки становиться, або й ходить, то нема вже матері більшої радости. Але починають

її псувати зараз з иншої сторони. Чого захоче, усе дають їй, а не дадуть — воно зайдеться криком аж посиніє. Щоби позбутись вереску, дають иноді і дорогу річ, або й шкідливу в руки дитини. І так дитина учиться криком, силою вимушувати все чого забагне. І місто спокійного, семейного життя, в хаті крики, злість, проклони. А все через те, що мати не знає, що: коли дитина попросить того, що треба їй дати, зараз давай; а ні не давай ні разу. Дитина слухати ме тоді одного киву, як скажеш: не можна, і буде рости, шануючи своє і чуже добро.

А крім цього батько і матір роблять ще дітей завидливими і шкідливими. Коли дитина не голодна, то мати силує її їсти, або ще часом і страшить, що: „то я дам Маруси", або ще й більше: „то я сама з'їм". І так учиться дитину бути лукавою і з малечку видирати у матері і жалувати їй куска хліба. Або як дитина упаде, то мати бє якусь мовчущу твар, або бездушну річ.

Це все таке дрібне в наших очах, але в кого хоч трошки є розсудку, то зрозуміє, що такі дрібнички збавляють дитину на ціле життя.

Иноді дитина бовтне що небудь проти батька-неньки — усі сміються, а воно тоді ще гірш ляпає дурним язиком. Иноді скубне батька за вус, всадить кулачком в ніс, а батько ще наставляє. Зідре з матері очіпок, а всі з нього регочуться, який то розбишака. Ця маленька річ робить велику шкоду, бо дитина з малку не узнає тої первої святині своєї. Така дитина хоч пізнійше не тягає батька за чуба, (бо боїться), то в душі не шанує. На ціле життя рветься тут нитка, що звязала би дітей зі своїми родичами.

Часом родичі кленуть одно другого, прозивають грубими словами, ненавидяться, а всего того учаться їх діти і обходяться між собою зле, так само як їх родичі. Таким робом щезає приятельство з між них, пропадає любов до рідного брата на віки. А коли брат не любить брата, не любить рідної крови, то не полюбить свого народу, своєї мови і віри. Тому у нас брак єдности, брак пошани до свого, тому у нас лукавство, заздрість, вічні спори.

Деякі родичі поводяться з дітьми дуже строго. Та муситься тямити, що дикуньство родить дикуньство, а благість родить благість. Діти, яких трактується несимпатично, є самі несимпатичні. Коли їх трактуєсь по приятельськи, вони стають приязні. Так в родині як і в державі строге самовлад-

ство спонукує до злочинів. З тих дітей, яких карається найбільше, виростають вперті злочинці.

Щоби уміти поводитися з дітьми, то треба розуміти дитячу душу. З дітей ніколи не можна сподіватися за богато добра морального. В перших літах дитина переходить степені характеру, які переходили її дикі предки. Так як в малої дитини є плоский ніс, дірки носа звернені на перед, широко отворені очи — подобає на дикуна, так і душею дитина є дика. Звідсіля то й походить, що в кождій дитині є наліг до злого, до строгости, злодійства, брехні — це вроджений нахил від наших пра-пра-предків. Прим. Хлопці трактують оден другого ще диким способом, часто бються, або діти навіть кусаються. Але ці нахили з часом зміняються так, як образ твари.

Тому не треба карати дітей за кожду найменшу провину, бо дитина і без того поправиться. Дитину треба лишити на ласку практики і досвіду, не бути занадто поблажливим або строгим, бо надто благі родичі тратять пошану у дітей, а надто строгі стають ворогами в їх очах. Хляпання і штуркання дітей за кожду найменшу провину, це тільки слаба характерність людини, яка не може запанувати над собою. Сліпа злість все веде до злого.

А найгірше лихо коїть дітям батько-мати, коли скоро взлоститься, та й скоро простить. Такі діти стають зневажливі і неслухняні. Найлучше є мало злоститися, а ще менше приказувати. Але коли хто приказує, то нехай це буде тверда постанова і певність; ніколи не відступити від свого приказу, бути неумолимим, як наша мати природа. Тоді дитина научиться респектувати прикази. Слаба мати, що вічно грозить, а мало карає — що поквапно приказує, а пізнійше жалує, що раз остро карає, а иншим разом дарує за таку саму провину, пхає дитину в нужду. Діти гордять нею, вона дає їм лихий примір, вона спонукує дитину до проступків.

В панщизняних часах раб найбільше боявся панської злости. Але у нинішних вільних часах чоловік боїться не панської злости, лишень своїх проступків. Так і з дитиною;; треба поводитися строго, небрутально, а пізнійше вона виросте, прийде до розуму і буде мудрою і доброю. Дитина у вихованню повинна переходити степені, які переходили цілі народи: перше, панування самовладне, потім конституційне, а в кінци цілком абдикація.

В нинішних часах показалося, що в нас, Українців, нема сили, що ми є народ великий, але розбитий, без почуття єд-

ности. А все тому, що наші родичі мало здають собі справи зі своїх завдань і обовязків зглядом своїх дітей. Виховується у нас дітей невміло і недбало. Старші діти не люблять батька-неньки, і тому за скоро женяться, щоби скорше увільнитись з під строгої опіки. Але й рівночасно плачуть за тою опікою, бо вони не приготовлялись до самостійного життя, через цілий час виховувались самовладно, не училися полягати на свої власні сили.

Це відбивається і на нашому народньому життю. Цілий наш велитенський нарід розбитий і не може здвигнутись на свої власні ноги, тільки хилиться то в один то в другий бік, звідки лишень сподівається помочі.

Від самих родичів залежить будучність дітей і будучність народа. Штука виховування не є проста, але й не є непонятна, тільки треба розуміння і доброї волі. І хотяй така робота вимагає богато самопосвяти і завдасть богато труду, то вона оплатиться, бо коли лихо виховану дитину тричі кленуть, так добре виховану тричі благословлять — і благословлять тих що їх виховали.

ОДИНОКА ПОТІХА

Учений зі Саскатунської Академії дав відчит у своїм місті і пояснив популярно своє відкрите, що чоловік походить з хробака і малпи, а по смерти його душа переходить в комарів.

Буря протестів і обуреня вчинила ся проти ученого, ціле місто зворохобило ся. Священики, професори і здорово думаючі з суспільности злучили ся разом і постановили позбути ся сего дурного богохульника з поміж себе. Просили і жадали, щоби перестав говорити пустяки, а коли він не хотів, зібрали підписи і вивезли ученого до Кульпаркова.

Саскатунський академік був товариський, любив, щоби його люди хвалили і били йому брава — тому дуже його заболіло се остре і рішуче поступоване саскатунських горожан.

Всі його опустили в нещастю: його жінка, його діти, а навіть репортери Голосу і Фармера. Він приставав лише з кількома людьми вченими, але такими, що він їм ніколи не вірив. То були спеціялісти в мозґових і нервових недугах — доктори для зумасшедших.

Лише одно потішало ученого зі Саскатуну в Кульпаркові у його прикрім оточеню, а се його пересвідчене, що він сам ніколи не вірив у своє відкрите, що чоловік походить від малпи, а по смерти йде в "москітів".

Ґриць Микитей.

1-ГО ПАДОЛИСТА, 1918 Р. У КИЇВІ

Мрачний ранок 1. падолиста 1918 р. у Києві нічим від двох попередних. Публика по старому звичаю горячково купувала в кіосках ранішну пресу, ждала свіжих відомостий. Воно й не диво, бо вже від двох днів кружляли серед братів з „чорної біржі" найбільш фантастичні сензації про події в центральних державах. Ці сензації передіставалися також до загалу публики. Відважніщі осібняки семітської раси вже вчасним ранком того дня добиралися до мого приватного мешкання та не щадили мені преріжних титулів достоїнства, бажали довідатися „правди".

. . . .

Коло години 8 ранком я вийшов з будинку австроугорського консульства при вулиці Пушкінській, де було також моє приватне мешкання і пройшовши Фундукліївську, Хрещатик знайшовся на Інститутській ч. 16, де знаходилося австроугорське посольство, в домі княгині Браницької. Вже на коридорі заявив мені ордонанс„ що „Дурхлайхт" (так офіціяльно титуловано тодішного посла князя Фідстенберґа) на мене чекає.

Увійшов я в канцелярію, — і дійсно при моїм бюрку сидів посол. В його руках ранішний огляд політичних подій Австро-Угорщини, який відобрала „наша" радіостація в Києві від радіостації в Букарешті.

„Фініс Австріе"! — місто дотеперішним звичаєм, — Ґутен Морґен" — привитав мене і всунув мені в руки радіодепеші. Кидаю оком головно на місця, підчеркнені синим олівцем його рукою.

Революція в Відні, Празі, Будапешті, Загребі... Ляшан не премієром, а ліквідатором Австрії, Тіса вбитий і т. д. „Небуденні вісти" кажу — А що Ваша Світлість думають про це?"

Заки посол добув зі себе відповідь, ордонанс-жовняр голосить слушно, що „наш" консулят кличе мене до телєфону. Завертаю в другу кімнату... „Гало" — ніхто не відзиваєтся. „У телєфона" — по тамошньому звичаю — кличу повним голосом, таки прямо у середину телєфонової трубки. Дістаю відповідь: „Тут Хлопецький, секретар консульства." „Яке ді-

ло?" — питаю. „Приїхали до вас гості зі Львова, — редактор Панейко і п. Творидло: стріча з вами на обіді о год. 2-ій в „Українськім Клюбі".

Дальших слів пана Хлопецького не чув, бо з централі лучниковий урядовець при телєфоні заявив, що приказ перериває так, як канцелярія військового австрійського Уповновласненого домагається негайного получення з посольством.

„Ґенерал ґраф Спанокі бажає, щоби пан Микетей негайно прибув до свого бюра" — голосила військова канцелярія. „Я сам при апараті і після приказу сейчас їду", звучала моя відповідь.

. . . .

Передаю одержаний наказ послови і вибираюся на вулицю Несторівську ч. 19, де містилася канцелярія ц. к. військового Уповновласненого. Застаю як звичайно моїх товаришів пор. Д-р. Матвія Яворського, молоденького четаря Білинського і других старшин. Зустріли мене оба перші з незвичайною радістю. Тов. Яворський звичайно умів глибоко ховати „урядову тайну", за те тов. Білинський почував себе незвичайно вдоволений, коли був в стані зрадити „сензацію". Відразу замітив я, що цим разом хоче мені зрадити небувалу повість. Не вдаючися в розмову з ними увійшов я в кімнату ґенерала. „Перепрашаю вас, що важився вас трудити, говорив ґенерал — одначе справа дуже пильна". Ранком о год. 9 кликав вас якийсь український командант залізничого двірця до юс-апарату. Колиж я зголосив себе, одержав не тактовну відповідь, що він не знає ніяких австрійських ґенералів, — „і коли проф. Микетея немає, так він бажав говорити з поруч. Яворським". У відповідь заявив я йому — продовжав ґенерал Спанокі — що я як командант заборонюю поруч. Яворському розмови юс-апаратом. Тепер однак я роздумався і прошу вас поличте Львів і довідайтеся що є на ділі" — закінчив розмову ґенерал.

Заледве я відчинив двері, а вже біля дверий „чигав" на мене тов. Білинський. „Ґенерал думав, що я дурень і послухаю його наказу, ми з Яворським таки зголосилися до апарату і от вам депеша", заговорив тов. Славко — і добув з кишені свисток паперу. Читаю: Команда головного двірця Львів голосить: Доношу, що сьогодня о год. пів до пятої ранком наші українські війська вийшовши з касарень заняли Львів і Перемишль. Вся влада перейшла в українські руки. Галицька освободжена Україна зі своєю столицею Львовом переси-

лає привіт великій українській державі і престольному городови Київови". Перебіг очима кілька разів по записанім папері, щоби впевнитися в дійсність донесення...

Майже вітром погнався я до мешкання Українського Клюбу. Застав тут обох львівських гостей пп. Д-р. Панейка і Творидла. Кінчили саме обід. Подаю їм відомість, Д-р. Панейко не ймив віри. „Це не можливе, — було пляноване на пізнійще!" Я клянусь телеґрамою, — не помагає. По хвилі надуми подає п. Творидло: „Ану покажіть депешу". При собі я не маю, — вона у Яворського можете бачити...

На дворі тимчасом пустилася злива. Ми однак не зважаючи на те, вибралися в трійку на Несторівську вулицю до поруч. Яворського. Телеґрамою переконав я невірного „Тому". Оба гості зраділи вельми і взаїмно ми між собою стискали один другому сердечно руку...

. . . .

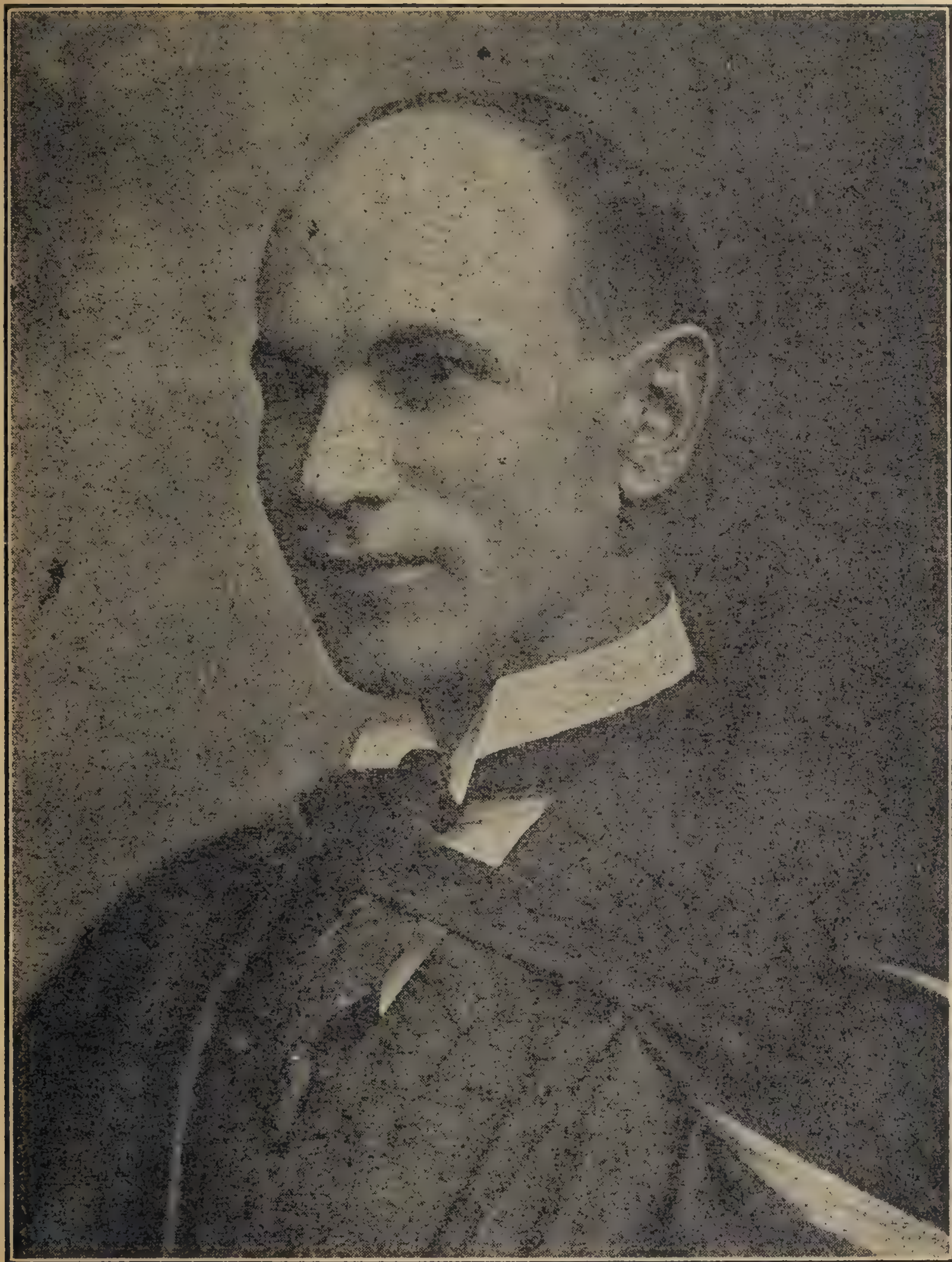
Година 7. вечером. Д-р. Панейко, Творидло і я, зайшли у другий городський театр. Тогодня йшла на сцені „Гандзя". Підноситься занавіса. Старий „козарлюга" Садовський уха-рактеризований на козака з кривулею при боці зявляється на сцені. На салі гробова тиша. По хвилі п. Садовський грімким голосом звіщає присутним. „Галицька Україна освободилася — здобула собі волю", Передає привіт галицьким братам від Київа. Бурливим оплескам та окликам „слава" немає кінця. Орхестра інтонує тричі наш національний гимн. Куртина спадає. Розпочатися має штука.

Ми виходимо. На коридорі опадає Др. Панейка кореспондент якоїсь ґазети... чи не „Київської Мисли".

. . . .

Я поступив по „новости" до посольства. Ордонанс повідомляє, що під вечер кликали мене до телефону „Нова Рада", „Відродження унд нох айне „Ґазете". Не міг собі бідний віденець запамятати, що це була „Робітнича Ґазета."

Входжу до кабінету князя Фірстенберґа. Застав майже усіх урядовців австро-угорського посольства, а між ними німецького посла ґрафа Берхена. Ґратулюють мені горожанства галицько-української держави. Починається жива балачка, та дзвінок телефона її перебиває. Мене кличуть... „Нова Рада". Слухаю. Чи правда??! — Так правда! *Свобідною стала Галицька земля короля Данила...*

ДР. ГРИГОРІЙ НОВАК

Одинокий український лікар в цілій Канаді, який покінчив свої лікарські студії на Мекґільськім університеті в Монтреалю, що дало йому право зареґіструватись в Лондоні з правом виконування лікарської практики в цілій Британській імперії.

Утворив свою лікарську канцелярію в своїм власнім домі під ч. **459 Селкірк Ул., в Вініпеґу** і за короткий час своєї лікарської практики здобув собі популярність і славу доброго та совісного лікаря.

ЧАСТЬ ІНФОРМАЦІЙНА

АМЕРИКАНСЬКІ МІРИ

Довжини

12 цалів = 1 стопа.
3 стопі = 1 ярд (локоть).
1,760 ярдів = 1 миля.
5.280 стіп = 1 миля.

Поверхні

144 квадр. цалі = 1 квадр. стопа.
9 квадр. стіп = 1 квадр. ярд.
4840 квадр. ярдів = 1 квадр. миля.
36 квадр. миль = 1 тавншип.
Акер має 43560 квадратових стіп.

Квадрат, якого кождий бік має 208¾ стіп, має 1 акер. Кождий кусень, якого довжина помножена через ширину дасть число 43,500 квадратових стіп, має один акер.

4 джілс = 1 пайнт.
2 пайнт = 1 кварта.
4 кварти = 1 ґелон.
31¾ ґелонів = 1 бочка.
2 бочки = гоґстед.

Містоти сипких річей.

2 пайнти = 1 кварта
8 кварт = 1 пек.
4 пеки = 1 бушель

Ваги аптикарські

20 ґрейнс = 1 скропл.
3 скропли = 1 дрем.
8 дремів = 1 унція.
12 унцій = 1 фунт.

Звичайні ваги

27 і 11-ть 32-х ґрейнів = 1 дрем.
12 дремів = 1 унція.
16 унцій = 1 фунт.
2.000 фунтів = одна тона.

Кубічні міри

1,728 кубічних цалів = 1 куб. стопа.
27 куб. стіп = 1 куб. ярд.

МЕТРИЧНІ МІРИ

Довжини.

10 міліметрів = 1 центиметер.
10 цент. = 1 дециметер.
10 дец. = 1 метер.
10 метрів = 1 декаметер.
100 метрів = 1 гектометер.
1000 літрів = 1 кільолітер.
10.000 метрів = 1 міряметер.

Поверхні

1 гектар = 10,000 квадр. метрів.
1 ар = 100 квадр. метрів.
1 цетнар = 1 квадр. метер.

Містоти

10 мілілітрів = 1 центилітер.
10 центилітрів = 1 децилітер.
10 децилітрів = 1 літер.
10 літрів = 1 декалітер.
100 літрів = 1 гектолітер.
10000 літрів = 1 кільолітер.
10,000 літрів = 1 мілялітер.

Ваги

10 міліґрамів = 1 центиґрам.
10 центиґрамів = 1 дециґрам.
10 дециґрамів = 1 ґрам.
10 ґрамів = 1 декаґрам.
100 декаґрамів = 1 кільоґрам.
1000 кільоґрамів = 1 тон.

ПОРІВНАНЄ АМЕРИКАНСЬКИХ МІР З МЕТРИЧНИМИ

1 цаль має 25.4 міліметрів.
- стопа має 30.48 центиметрів.
1 ярд має 0.9144 метра.
1 миля має 1.609 кільометрів.
1 кв. цаль має 6.452 кв. центиметрів.
1 кв. стопа має 0.093 кв. метрів.
1 кв. ярд має 0.4047 гектарів.
1 пайнт має 0.4732 літра.
1 кварта (плинна) має 0.9463 літра.
1 ґелон має 3.785 літри
1 кварта сипка має 1.101 літра.
1 пек має 8.810 літрів.
1 бушель має 35.24 літрів.
1 ґрейн має 0.0648 ґрама.
1 фунт має 0.4536 кільоґрама.
1 тона має 907.2 кільоґрами.
1 куб. стопа має 0.0283 куб. метра.
1 куб. цаль має 16.39 куб. центиметр